

tv-15naš TOVARIS 20 LET

Št. 1

6. januarja 1983

Leto XX

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije



Od tistih prvih januarskih dni, ko je TV-15 prišel prvič med naše bralce, je minilo natanko 20 let. Dvajset let ni dolga doba, zlasti ne za časnik, pa vendar, kadar si kdo nadene na pleča dve desetletji uspešnega dela, si navadno naz-

tv-15naš TOVARIS

dravimo s čašo dobrega vina, v katerem so zbrane čestitke za prehojeno pot in iskrene želje za uspešno delo v prihodnje.

Naše praznovanje bo skromno, skoraj neznamno, v mejah gospodarskega varčevanja. Vendar smo do tega praznovanja prišli po skoraj tisoč tednih (nekaj časa je TV-15 izhajal kot štirnajstnevnik), po skoraj tisoč četrtkih, po štirikrat toliko neprespanih nočeh, snovanj številnih zamisli, konceptov, dolgoročnih in kratkoročnih načrtov, uresničenih zamisli, pobud, uresničenih težav, uspehov in neuspehov, kritik in pohval. Skoraj v enakih odtenkih se zrcalijo tudi vsa prizadevanja našega tednika na področju informiranja obrambnih struktur, posebno organizacije Zveze rezervnih vojaških starešin.

Naloge, ki sta jih našemu tedniku naložila izdajatelj, RO ZZB NOV Slovenije in RK ZRVS Slovenije, in katere so še posebej poudarjene v temeljni vsebinski zasnovi, so dokaj zahtevne. Od slehernega v našem sicer majhnem kolektivu zahtevajo obilo resnosti, delavnosti, samoodpovedovanja in zagnanosti. V polni meri se zavedamo, da smo drago plačali vse te pridobitve, s katerimi se postavlja naša družba. Vsi, ki so padli, so padli za najbolj vzvišeno stvar, za svo-

bodo. In svoboda je tisto, kar je najlepše, najlepše za vsakega človeka, za ljudi, za narode. Če želimo ohraniti svetle spomine na padle tovariše in ne omadeževati ali zatajiti njihovih grobov in žrtev, moramo kot zenico v očesu varovati pridobitve, za katere so se bojevali in dali svoje življenje. Narodnoosvobodilni boj je nosil s seboj svobodo, enakopravnost in bratstvo vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. To je ena največjih pridobitev naše revolucije in tega se v našem uredništvu nenehno zavedamo. Trudimo se, da bi bile te vezi še močnejše in da bi se še globlje zakoreninile v slehernega posameznika v naši družbi.

Upam si trditi, da smo vse te naloge v našem uredništvu uresničevali dosledno in tako, kot nam je velevala zavest. Ob peščici naših novinarjev pa so številni borci in udeleženci revolucije s

tv-15naš TOVARIS

svojimi prispevki polnili stolpce našega tednika, ga bogatili s svojimi spomini in tako prispevali svoj delež k zgodovini NOB. Pionirji, mladinci, vojaki in številni pripadniki obrambnih struktur so naši vsakotredenski gosti. Tudi zgodovinarjem, književnikom, kulturnim delavcem, politikom in gospodarstvenikom so vsak dan odprta vrata našega uredništva.

Vsaka številka našega tednika je za naše uredništvo nov izpit, izpit, ki ga polagamo vsak četrtek že celih dvajset let... Obračam zdaj že orumenele liste prvih števil pred dvajsetimi leti in prebiram, kaj vse se je zgodilo v teh dvajsetih letih. Menjavali so se glavni in odgovorni uredniki, prihajali novi, mlajši novinarji, nastajale so nove rubrike, spreminjala se je grafična podoba tednika, dopolnjevala vsebinska za-

snova... le cilj je bil vedno isti. Tudi sedaj je TV-15 Naš tovariš obrnjen k človeku, k prizadevanju za krepitev bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, skovanega v skupnem boju in kreptvi pripravljenosti na obrambo vseh naših revolucionarnih pridobitev. Trudimo se, da bi bil TV-15 Naš tovariš pester, načelen in dosleden v vseh odločitvah vprašanjih, ki zadevajo članstvo in našo organizacijo, naj bo ogledalo časa, dela in težav ter uspehov in prizadevanj za boljši jutri. Šibajmo napake, pohvalimo uspehe! Bomo vedri, polni optimizma in zavzetosti za naše skupne cilje.

TV-15 Naš tovariš je tedenski gost v nekaj manj kot 40.000 slovenskih družin. Pred leti je bila ta družina številnejša. Leto za letom smo se skoraj celo desetletje nenehno otepali polletnih in letnih izgub, krčili obseg časopisa in varčevali z vsem, le peščica ljudi v uredništvu in upravi se je nenehno razdajala in skrbela, da je bil tednik vsak četrtek med naročniki.

Sele lansko jesen, po dolgih letih prizadevanj, nam je končno uspelo z RO ZZB NOV Slovenije, RK ZRVS Slovenije, IS skupščine SR Slovenije, Skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji ter založbo Borec, podpisati dogovor o sofinanciranju našega tednika.

V dvajsetih letih je naše uredništvo prejelo za svoje delo številna republiška in državna priznanja. Ponosni smo na svoje delo in na priznanja. Tudi v prihodnje se bomo še bolj trudili, da

tv-15naš TOVARIS

bomo postali tednik, kakršnega si naši bralci želijo, kajti skoraj 200.000 naših bralcev v Sloveniji, Jugoslaviji in zunaj meja naše domovine nas obvezuje.

Tone Urbas

Zahvala za čestitke

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je prejel ob novem letu številne čestitke, ki so jih poslale organizacije Zveze združenj borcev NOV, organizacije združenega dela, člani ZZB NOV in delovni ljudje ter občani.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije se ne more posebej zahvaljevati vsem za prejete novoletne čestitke, zato se po tej poti zahvaljuje in želi vsem borcem NOB, delovnim ljudem in občanom veliko sreče, uspeha in zdravja, organizacijam združenega dela in organizacijam ZZB NOV pa veliko uspeha pri delu.

V nevarnosti je borčevska zaščita

V razpravi o proračunu v zvezni skupščini je izjavil predsednik zveznega komiteja za vprašanja borcev in invalidov Dragomir Nikolić, da bi naj znašala sredstva za zaščito borcev in invalidov v zveznem proračunu v 1983. letu 31 milijard 318 milijonov novih dinarjev, čeprav bi morali zagotoviti – če bi hoteli poravnati obveznosti federacije – okoli 39 milijard dinarjev. Manjka torej 8 milijard novih dinarjev.

Znano je, da že do sedaj zvezni proračun ni poravnava svojih obveznosti iz navedenega naslova. Dolg republiškim skupnostim za pokojninsko in invalidsko zavarovanje znaša blizu 10 mili-

jard novih dinarjev. Nepokrite obveznosti iz leta 1982 in 1983 bodo znašale torej okoli 18 milijard novih dinarjev.

Tovariš Nikolić nas sicer pomirja z izjavo, češ da bodo v prihodnjem obdobju pristojni organi skušali najti rešitev za zagotovitev teh sredstev.

Čas, ko smo delali »po partizansko«, je že davno za nami. Že dolgo je od tega, ko smo zlasti borci zahtevali red na vseh področjih. Zlasti proračuni so morali biti prikaz realnih dohodkov, s katerimi smo pač pokrivali proračunske obveznosti.

Vprašujem se, kako je mogoče v urejenih proračunskih razmerah najti tako ogromen znesek! S

tiskanjem denarja?! Kako je mogoče pričakovati, da bi lahko republika Slovenija poleg tega, da bi naj zvišala dotacijo za federacijo za kritje večjega zveznega proračuna za prek 50 odstotkov, še dodatno pokrivala neporavnano razliko za slovenske borce in invalide?!

Glede na navedena dejstva, na izredno težko splošno gospodarsko stanje, na ogromno brezposelnost in velikanske obveze do tujih in domačih upnikov, borci in invalidi upravičeno zremo v novo leto z veliko zaskrbljenostjo.

Ker moramo tudi mi načrtovati svoje prihodke in izdatke, je prav, da zahtevamo, da odgovorni čimprej povedo, kako nameravajo rešiti to za nas življenjsko vprašanje.

Mi borci smo dolžni podpirati vse tiste pristojne činitele v državi, ki se resno borijo za resnično stabilizacijo. Ta pa naj prizadeva vse, ne samo nekatere. Kdor vsaj malo pozna razmere, ve, da je »pravica« na vseh koncih in krajih še vedno preveč. Ne glede na zamere, in če ne gre drugače, jih je treba pač dati načrtno na rešeto.

Mnogo borcev pa ne more biti prepričanih, da je bilo potrebno v tej hudi situaciji povečati zvezni proračun glede na večja sredstva za potrebe JLA za 24 odstotkov namesto za 13 odstotkov. Pri tem vidim ne samo našo negotovost, temveč splošno gospodarsko stanje v državi in naše dolge tujini in domovini.

Vsi občani, zlasti pa mi borci NOB, hočemo močno Jugoslavijo in nepremagljivo ljudsko armado. Ne smemo pa pozabiti tudi tega, da gre vsaka ljubezen skozi želodec in da ljudstvo po 37 letih svobode upravičeno pričakuje, da dobi vsaj to, kar nujno potrebuje.

Rado Pušenjak

Sveti občin 1

Z modrostjo in izkušnjami

V naši socialistični samoupravni družbi so številne institucije političnega sistema, v katerih lahko občan sodeluje in vpliva na proces sprejemanja demokratičnih odločitev. Zato ni naključje, da so se v javni razpravi o spremembah in dopolnitvah Statuta SZDL Slovenije pojavili tudi predlogi, da bi podoben organ, kot sta svet federacije in svet republike, oblikovali v občini. Ta predlog so povezali z mislijo Janeza Vipotnika, predsednika republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije, da je potrebno v sedanji politični in gospodarski bitki kar najbolj angažirati slehernega delovnega človeka, ki je pri moči in pri volji, da sodeluje in pomaga. »Govorimo, da imamo čedalje večjo armado upokojenih partizanov, oficirjev, skojcevcev, povojnih aktivistov, direktorjev, občinskih republiških funkcionarjev in drugih, ki jim moramo vključiti v politično okolje in ustvarjati koristno sožitje mladostne zagnanosti z modrostjo in izkušnjami starejših. Moramo jih vključevati povsod, kjer se odvijajo politične razprave, krešajo mnenja in sprejemajo sklepi o nadaljnjem razvoju. Zato smo pred časom dali pobudo za ustanavljanje sveta občine ali občinskega plenuma OF. Ta

naj bi analogno svetu republike, ki odlično deluje, sistematično vsaj vsaka dva meseca skliceval na sestanke ugledne borce in revolucionarje, da bi jih najodgovornejši ljudje občine obveščali o tekočih političnih in družbenih stvareh, poslušali nasvete povabljenih in tudi uresničili, kar bi bilo koristno svetovanega. Tako bi usmerjali politično energijo in vpliv, ki ga imajo ti tovariši, v skupno dobro, pa tudi, da se ta energija ne bo sprevračala proti. Obenem pa gre s tem pokazati politično zrelost občin, humanost in kulturo do ljudi, ki so zaradi svojega dela vredni vsega spoštovanja«, je končal Janez Vipotnik.

Doslej so plenum SZDL ustanovili že v vseh gorenjskih občinah (Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Tržič) in v Litiji. Ustanoviti ga nameravajo v Domžalah, Grosupljem, Idriji, Kamniku, Logatcu, Mariboru-Rušah, Ribnici, Slovenski Bistrici, Tolmini in na Vrhniki.

Svet občine so ustanovili v Kopru, Izoli, Piranu in Sežani, ustanovili ga bodo še v Celju, Ajdovščini, Črnomlju, Hrastniku, Krškem, Laškem, Lendavi, Ljutomeru, Murski Soboti, Novi Gorici, Novem mestu, Ormožu, Ptuj, Radljah, Ravnah na Koroškem, Slovenj Gradcu, Šmarju

pri Jelšah, Trbovljah, Trebnjem, Velenju, Zagorju, Zalcu in Mariboru-mestu.

Le redke občine so se odločile, da teh oblik dela ne bi ustanavljale. Menili so, da v okviru organov socialistične zveze, krajevne samouprave, premalo vključujejo vse delovne ljudi in občane. Prav tako je po njihovem mnenju več možnosti za uveljavljanje interesov v že ustanovljenih kot pa bi ga imeli v organih, ki so zgolj posvetovalna telesa. To mnenje izhaja tudi iz napačnega razumevanja, koga vse bi vključili v te organe. Ponekod so razmišljali da bi vključili zgolj nosilce spomenice, narodne heroje in organizatorje Osvobodilne fronte. V nekaterih drugih občinah so imeli pripombe, da bi kazalo ustanavljanje teh organov enotno urediti v vseh republikah.

Svet za organiziranost in razvoj SZDL ter kadrovske politike pri predsedstvu republiške konference je ocenil, da smo bili dovolj demokratični s tem, ko smo predlagali občinam, da sami ocenijo in odločijo, kaj bodo ustanovili.

Plenumi SZDL ali sveti občine morajo postati pomembna oporna točka, na kateri naj bi se gradila kontinuiteta razvoja posamezne družbenopolitične skupnosti in da bi postali vzporeden organ institucij našega političnega sistema. Mnenja teh organov bi morali v nadaljnjem procesu demokratičnega odločanja tako v družbenopolitični skupnosti kot delegatskih skupščinah čimbolj upoštevati.

Leon Mokotar

RADIO ŠE POMNITE TOVARIŠI

V oddaji Še pomnite, tovariši... ki bo na sporedu našega radia v nedeljo od 9.05 do 10.00, se bomo spomnili prihoda tako imenovanih Titovih oficirjev v Slovenijo.

Slovenske partizanske enote je enajst tovarišev njihovih spremljevalcev doseglo ob koncu novembra 1942, z njihovimi dolžnostmi v Sloveniji pa jih je pred odhodom iz Bihaške republike seznanil osebno vrhovni komandant tovariš Tito. Dejal jim je, da potujejo v najsevernejši del Jugoslavije zato, da bi tamkaj slovenskemu narodnoosvobodilnemu gibanju nudili dragoceno vojaško pomoč, saj so skoraj vsi izšli iz bojnih enot Prve proletarske brigade.

Od enajstih tovarišev, kolikor jih je tedaj prišlo v Slovenijo, je še šest živih. Vsi živijo v Beogradu in prav vsi imajo na narodnoosvobodilnih boj v Sloveniji lepe spomine. Njihove pripovedi so tako zajetne, da jih preprosto ni bilo mogoče strniti v eno samo oddajo. Poslušalci našega radia bodo zato slišali pripovedi teh ljudi tudi v drugem delu te oddaje v nedeljo 16. januarja ob istem času.

Gradivo za oddajo je v Beogradu pripravljali naš sodelavec Matija Maležić ob pomoči tonskega mojstra Igorja Otavnika.

Nismo vas pozabili

Letos mineva 40 let od ustanovitve Gorenjskega odreda, ki je do leta 1944 deloval od Kravca vse tja do Rašice, torej na območju današnje šišenske občine. Temu jubileju je bilo tudi namenjeno srečanje nekdanjih borcev Gorenjskega odreda prejšnji teden v Titovih zavodih Litostroja. Nekdanje borce, delavce tega kolektiva, ki si vse bolj uspešno utira pot na zunanja tržišča, predstavnik družbenopolitičnega življenja in JLA, je



najprej toplo pozdravil mešani pevski zbor Litostroja. Po pozdravnem govoru generalnega direktorja Litostroja je predsednica SO Ljubljana Šiška Anka Tominešek podrobno orisala bojevitost pot Gorenjskega odreda in vsem navzočim v imenu šišenske občine in gostitelja letošnjega srečanja Litostroja zaželela obilico uspehov v novem 1983. letu. Ob koncu je Albin Vengust podelil spominske listine in plakete nekdanjim borcem Gorenjskega odreda.

Jože Čurin

Resen poziv

Izvoz na zahodna tržišča naj bi drugo leto povečali za celih 20 odstotkov. Vsi zagotavljajo, da je to nujnost, in da bo ta cilj na vsak način treba doseči. Ni pa tako jasno, kako to storiti. Dolgotrajne razprave o deviznem poslovanju s tujino to zadrego najboljše ponazarjajo.

Zakon o deviznem poslovanju in kreditnih odnosih s tujino smo sprejeli pred petimi leti. S tem zakonom so odgovornost za gospodarjenje z devizami prevzeli delavci v združenem delu. Uveljavila se je odgovornost republik in pokrajin, ki so morale poskrbeti ne le za uresničevanje plačilne in devizne bilance Jugoslavije, marveč tudi za uresničevanje ekonomskih odnosov s tujino svojih okolij.

To so bile, lahko bi rekli, dobre strani uresničevanja tega zakona. Govoriti pa je mogoče tudi o kvarnih vplivih. Republike in pokrajini so se začele zapirati, številne vezi med organizacijami združenega dela so se začele rahljati. Priča smo bili pretiranemu zadolževanju v tujini, saj v zakonu ni bilo jasno zapisano, kdo mora dolgove vračati.

Pa kljub temu so analize pokazale, da za pomanjkljivosti ne gre kriviti zakona. Bolj bo držalo, da so se marsikje določbam izogibali in da so posamezne člene kratkoma obšli. Zato bi se vsakršnih sprememb morali lotiti sila previdno.

Še naprej bi morali spoštovati načelo so samoupravnem urejanju gospodarskih odnosov s tujino. Devize so sestavni del celotnega prihodka temeljnih organizacij združenega dela, zato o njih morajo odločati delavci v teh organizacijah. Če bi od tega načela odstopili, bi se odmaknili od temeljnih ustavnih določb.

Sprejeli naj bi predloge o skupnem načrtovanju poslovanja s tujino. Posamični in neorganizirani nastopi na tujem so v preteklosti povzročili veliko škode. Razločno pa bi veljalo reči, kaj bomo usklajevali v republiških samoupravnih interesnih skupnostih za gospodarske odnose s tujino in kaj v zvezni skupnosti. Zavrnili naj bi poskuse za ukinitve interesnih skupnosti v republikah in obeh pokrajinah. Mnogi so prepričani, da bi te skupnosti morale ohraniti dosedanje vlogo. V njih naj bi organizacije združenega dela usklajevale svoje načrte in se dogovarjale o potrebnih ukrepih. Teh nalog ne gre prenesti na zvezno raven, saj bi se v zvezni administraciji zaradi preobilice dela preprosto izgubili. Mimo tega z enega središča tako pomembnih vprašanj ni mogoče urejati. Praksa je to že zdavnaj potrdila.

Ohraniti bi veljalo vlogo republik in pokrajin pri sprejemanju lastnih ukrepov. Te vloge nikakor ne bi kazalo ukiniti, saj so republike tudi po ustavi odgovorne za stanje na svojem območju. Odgovorne so za uresničevanje sprejetih načrtov gospodarskih odnosov s tujino in te odgovornosti ni mogoče na nikogar prenašati.

Po drugi strani pa je res, da bo hkrati treba okrepiti tudi odgovornost republik in pokrajin za devizno in plačilno bilanco Jugoslavije. Doslej je vsakdo skrbel več ali manj le zase. To je bilo močno narobe, in to prakso bo že v naslednjem letu treba krepko spremeniti.

Bolj določno bo treba opredeliti možnost najemanja tujih posojil. Pribiti bi bilo treba, da lahko najema posojila le tisti, ki jih bo sposoben vrniti. To pomeni tisti, ki jih bo ustvaril s svojim deviznim prilivom, ali pa bo do deviz

prišel na podlagi samoupravnega sporazumevanja z drugimi organizacijami združenega dela v državi.

Na številnih mestih so v zadnjem času nič kolikokrat poudarili, da bo v prihodnje dolgove moral vsakdo sam poravnati in da vsemogočega preliivanja deviz ni mogoče več pričakovati. Solidarnost naj bi tudi tu ohranili, vendar te solidarnosti ne bi smeli jemati preširoko, predvsem pa z njo ne bi smeli prikrivati neodgovornega ravnanja.

Reči je treba, da se za tako politiko v poslovanju s tujino zavzema tudi komisija zveznih družbenih svetov za gospodarsko stabilizacijo, ki jo vodi Sergej Kraigher. Spremembe ne bi smele posegati v temelje sistema samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, kar pa seveda ne pomeni, da posameznih določb vendarle ne bi kazalo spremeniti.

Narobe je mogoče le to, da se o tako pomembnih stvareh pogovarjamo tik ob koncu leta, ko bi organizacije združenega dela že zdavnaj morale vedeti, kako bodo poslovale drugo leto, koliko deviznih sredstev jim bo ostalo od skupaj ustvarjenega priliva in kakšne bodo spodbude posameznih družbenopolitičnih skupnosti. Bilo bi veliko ustrežnejše, če bi ta čas opravili le najnujnejše popravke, vse drugo pa prepustili temeljitejšemu razmisleku, za katerega bo v letu 1983 dovolj časa.

Tako ravnanje narekujejo zlasti velike naloge, ki nas čakajo takoj na začetku leta in ki jih ne bo mogoče odlagati. Če se bomo pogovarjali za čim večji izvoz, se nam ob koncu naslednjega leta ne bo dobro pisalo. Tak poziv je prišel tudi z zadnje seje centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije in nobenega dvoma ni, da bi ga bilo treba vzeti na moč resno.

Darko Marin

naš komentar

Trideset let dela z mladino in zanjo

Franc Šetine: »Skozi vrste tabornikov je šla v tridesetih letih lepa armada ljudi, ki so bili ali so še danes deležni najboljše šole za življenje«

Sredi decembra 1982 so se zbrali v Kopru delegati slovenskih tabornikov na 4. seji republiške konference ZTS, ki je bila precej več kot srečanje in obračun konca leta. Na njej so se dogovorili o delovanju taborniških odredov v okviru programa znova vpe-ljane značke Živko Lovše (v spomin na dolgoletnega zaslužnega starešino tabornikov v naši republiki) ter o sistemu obveščanja in komuniciranja v ZTS. Sprejeli so tudi listino o ohranjanju, razvijanju in prenašanju vrednot NOB in revolucije v taborniško organizacijo, ki sta jo pripravila republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije in republiška konferenca Zveze tabornikov Slovenije. O vsebini listine bomo v kratkem še posebej poročali, tu pa želimo o taborništvu povedati nekaj drugega, kar je zaradi taborniške skromnosti dostikrat manj znano naši javnosti.

To je o taborniški organizaciji, katere moč je v njeni mladostni prilagodljivosti novim pojavom, oblikam in življenju, v Kopru povedal Franc Šetine, predsednik republiške konference SZDL Slovenije. V imenu predsedstva SFRJ je najzaslužnejšim taborniškim organizatorjem in dolgo-

tovarištvu, iznajdljivost, resnicoljubnost, skromnost, spretnost, humanizem, socialistični patriotizem, internacionalizem - lastnosti, ki se na žalost vedno bolj izgubljajo v današnjem zmaterializiranem in razčlovečenem svetu. Fizično in psihično jih pripravljate, da bodo sposobni prenašati vsa kršne napore v življenju, da bodo spodobni opravljati svoj poklic, prevzeti družbene funkcije in braniti našo domovino. Vzgajate jih v bratstvu med narodi, v spoštovanju in ohranjanju naših revolucionarnih tradicij in solidarnosti ter nesci bični pomoči vsakomur, ki jo je potreben. Vzgajate sodobnega mladega človeka, ki bo seznanjen z dosežki znanosti in tehnike, v njem budite želje in ambicije spoznati, kar prinaša razvoj sodobnega sveta, in odkrivati novo in neznano. Dejavnost vaše organizacije je neprecenljive vrednosti za čas, v katerem živimo, in predstavlja nepogrešljiv sestavni del



Znak Zveze tabornikov Slovenije

letnim delavcem v tej specializirani mladinski organizaciji podelil 13 državnih redov in medalj. Predsednik slovenske socialistične zveze je odlikovancem, prek njih pa vsem članom taborniške organizacije, čestital za nesebično in koristno delo z besedami:

«Za vami je trideset let prehojenih poti, trideset let dela z mladino in zanjo. Vsa ta leta ste predstavljali dušo taborniške organizacije, saj ste ji posvetili ves prosti čas, vso svojo ljubezen in svoje bogate življenjske izkušnje. Rezultat vašega entuziazma je taborniška organizacija, ki po svoji vsebini dela nima primerjave v svetu. Pestrost vašega vzgojnega programa je tolikšna, da je človeku težko dojeti, kako je mogoče opraviti vse to delo z golim entuziazmom.»

Vzgoja v popolne ljudi

Ni lahko v nekaj vrsticah predstaviti zgoščeno vsebino programa neke organizacije, zlasti še če je ta tako pestra in skoraj vsezajemajoča, kot je taborništvo. Pa vendar jo je Franc Šetine strnil v tejele ugotovitvi:

«Ko sem podrobneje pregledoval vaš program, bi skoraj lahko rekel, da vzgajate popolne ljudi. Privzgapate jim delavnost,

vzgoje socialistične mladine in oblikovanje zdrave in celostne osebnosti...»

Spodbudne misli in pohvala predsedstva republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, ki je prežemala oceno prehojenih 31 let taborništva v Sloveniji, bodo delegate vseh taborniških odredov v naši republiki hrabrile pri njihovem nelahkem delu. Pritrdili so predsedniku Francu Šetincu in njegovi želji, da bi previharili sedanja neurja tako, da bi izšli iz vseh težav še močnejši. Kajti stabilizacija po njegovem ni le ekonomske narave, temveč je tudi moralna in vrednotna. Zato bo treba razen materialnih načrtov in ciljev prevrednotiti predvsem tudi naše duhovne vrednote. Samoupravljanje mora biti pri



Oznaka »Tabornik-partizan«

tem moralni činitelj neprecenljivega pomena, kot je dejal naš veliki vzornik dr. Jože Potrč, čigar ime nosi eno izmed najvišjih slovenskih taborniških odličij.

V bistvu boja za socializem in socialistično samoupravljanje je vse: delo, boj in iskanje kot spreminjanje obstoječega. Bojevati se za nov, pravičnejši svet, je hrabrost, je dejal tabornikom v Kopru predsednik slovenske socialistične zveze. Hrabrost pa je ena izmed vsebinskih prvin zveze tabornikov, zato v razvoj svoje organizacije, s katero so tako trdno zasidrani sredi življenja, čvrsto verjamejo in ga vedno znova in znova udeležajo.

Tone Gošnik



Na enem izmed številnih pohodov: spoznavamo domovino, krepimo tovarištvo in si med seboj pomagamo

Uspešnice, pospešnice

Uspešnica pravi knjigi, ki jo kupci tako rekoč toplo razgrabijo. No, saj to menda vsi vemo, čeprav nimamo kaj prida priložnosti kupovati uspešnic. Zanimamo se za drugo blago, ko je treba precej bolj pospešeno stopiti, recimo v kakšno špecerijo, kakor pa v knjigarno. Prav bi bilo, da bi v naši goreči skrbi za jezik to blago imenovali pospešnice. Gre za nekakšne življenjske potrebščine, ki pa jih je za nas nekatere tako malo naprodaj, kakor da niso sploh potrebne. Res, med njimi kava ni potrebna - to smo se že prepričali. Ponekod se privajajo celo na to, da ne bodo potrebovali moke, sladkorja, olja, medtem ko pralne praške in margarine že kar zlahka pogrešajo, saj po tem blagu niti več ne povprašujejo. Škoda truda! Zelo koristne za življenje pa so nekatere pospešnice, tako da jih je treba še zmeraj prištevati med življenjske potrebščine. Zakaj zdravniki in športniki nam nenehno priporočajo gibanje kot trim, telovadbo ali kar »razmigavanje«. Tu ne gre za tisto »miganje«, ki bi pospeševalo storilnost v naših delovnih organizacijah, marveč skratka za koristno tekmovalstvo, kdo bo prvi pritekel do prodajalne mize ali se uvrstil med prve upajoče v vrsti. Nič ne de, če blago skupni, preden pridemo na vrsto, saj je razmigavanje življenjsko pomembno.

Kaj hočemo, človek spričo vsega, čemur je dandanes priča, ne more biti popolnoma resen, in tragediji pa tudi ne moremo vsi igrati, čeprav se dan za dnem vidimo tarnati, pritoževati in deliti nauke (kakor n. pr. to delamo v televizijskih dnevnikih)! Ali se naj vsi kratkoma obesimo, ker nismo bili dovolj strenirani, da nismo mogli ujeti najuspešnejše sedanje uspešnice ali pospešnice? Nekateri so res uspešno, trikrat pospešeno tekli in pošta jih je nagradila - z novim telefonskim imenikom! Izšel je očitno samo za tiste, ki gojijo trim dan za dnem od trgovine do trgovine, do pošte. Vse priznanje pošti - tekmovalstvo je bilo izredno uspešno in nobena uspešnica se ne more kosati s telefonskim imenikom! Ne vem, koliko spoštovanih telefonskih naročnikov ima naša pošta, in ne vem, ali to ve tudi sama ugledna založnica telefonskega imenika. To pa tudi ni pomembno. Gre le za uspeh poštnega trimskega tekmovalstva. Če že gre za uspešnico, pač ne sme obležati v kakšnem zatočnem poštnem skladišču ali v muzeju, kjer hranijo nedostavljene poštna pošiljke. Sicer pa ne premoremo dovolj papirja, da bi lahko telefonski imeniki (kakor tudi avtobusni vozni red) izhajali v nakladi, ki bi nekako ustrezala številu telefonskih naročnikov. To nas naj ne skrbi. Razne založbe, ki izdajajo neutrudno skoraj vsak dan genialne ustvaritve, imajo sicer skladišča prenapolnjena s svojimi neuspešnicami, a doslej še ni bilo genija, ki bi zaloge ponudil slavni pošti za papir. Sicer pa tudi pošta ne potrebuje nobenih genijev, marveč le naročnike, ki redno plačujejo naročnino. Kar zadeva telefonske imenike, se bodo zamudniki že kako znašli, kakor so se tisti trimske zmagovalci, ki so nakupili imenike samo za to, da jih bodo prodajali po nezamrznjeni ceni.

efes

Svet v dvajsetih letih

naš komentar

V tistem letu, ko je TV 15 prvič odprl dvoje strani prvem bralcem in ko si je že s prvim dnem in s prvo številko zadal odgovorno nalogo buditi in ohranjati žive spomine na leta in dneve protifašističnega boja, se je že končalo tisto pomembno obdobje v razvoju povojnega sveta, ki ga je Edvard Kardelj označil kot »veliko protiimperialistično revolucijo narodov«. Dejansko se je v poldrugem desetletju po drugi svetovni vojni dokončal skoraj v vseh delih sveta protikolonialni boj podjarmljenih narodov. Četudi je bil ta boj, ta velika protiimperialistična revolucija narodov precej drugačna, dostikrat tudi vodena z drugačnimi sredstvi kot veliki protifašistični boj podjarmljenih narodov Evrope in drugih delov sveta, pa vendar bi našli dosti stičnih točk med obema tema najbolj značilnima procesoma, ki sta do temelja spremenila do tedaj obstoječo podobo sveta. Namesto fašističnega jarma - vnovič osvojenih mnogih narodov, namesto svetovnega sistema kolonializma - vrsta novih neodvisnih držav na vseh celinah. Velik del teh držav, katerih ljudstva so se na razne načine bojevala za svobodo in neodvisnost - nekatera pa celo obstoj - se je v obdobju razvnamanja protiimperialistične revolucije združila v veliko in močno mednarodno gibanje, ki je takrat, ko je izšla prva številka TV 15, štelu komaj dve leti. Danes je to gibanje ena poglobitvenih političnih sil sodobnega

sveta, gre za gibanje neuvrščenosti, ki združuje vse, kar je na tem svetu svobodoljubnega in miroljubnega, vse, kar teži spremeniti svet v celoti in ga napraviti boljšega, predvsem pa miroljubnejšega.

TV 15 je po svojem temeljnem bistvu in osnovnem poslanstvu poklican, da svoje poglede in svojo pozornost ter spoznavna hotenja venomer in dosledno obrača ne le k problemom domače dežele, temveč tudi h gibanjem po svetu, ki imajo iste ali podobne težnje in poglede na ureditev sveta in razmer na njem. Kakor je našim ljudem dragocen vsak še tako droban spomin na naš slavni osvobodilni boj, prav tako nam mora biti blizu tudi vsako spoznanje bojnih tradicij drugih ljudstev drugih narodov in drugih osvobodilnih gibanj. Vsi narodi, ki so šli bodisi skozi protifašistični boj, bodisi skozi boj proti kolonializmu, so prispevali velikanski delež v zakladnico spoznanj, o zakonitostih osvobodilnih bojev podjarmljenih narodov. Zato izkazujemo dolžno spoštovanje do lastnega osvobodilnega boja, če svoja spoznanja o tem boju bogatimo, tudi s spoznanji o osvobodilnih gibanjih drugih narodov v drugih delih sveta.

To je tembolj važno in potrebno, ker osvobodilni boj še vedno teče v raznih delih sveta, četudi ne v takih razsežnostih kot med protifašistično vojno in protikolonialno revolucijo. Še vedno so po svetu narodi, ki jim

njihovi tlačitelji kratko osnovne človekove in narodne pravice, pedvsem pravico do svobodnega življenja. Zgledov za to ni treba iskati dolgo, tu so boj palestinskega ljudstva pa boj namibijskega ljudstva in črnškega prebivalstva južne Afrike, da omenimo samo nekatere najbolj kričeče primere.

So pa, žal, v sodobnem svetu in v našem času vedno bolj pogosti tudi primeri vnovičnega podrejanja že enkrat osvobojenih in neodvisnih narodov. To podrejanje v raznih oblikah poteka pod različnimi izgovori in opravičili. Tudi za to ni treba daleč po primere, tu je Kampučija, tu je Afganistan, tu so mnoge dežele srednje in južne Amerike in podobno.

Dvajsetletnica take vrste glasila, kot je TV 15, je najlepša priložnost za osveščanje bivših borcev in še posebej vsega mladega rodu o usodni povezanosti naše svobode in neodvisnosti, ki sta sad težkega in krvavega boja, s svobodo in neodvisnostjo vseh narodov, ki so po podobni poti prišli do nje. Prihodnjih dvajset in prav gotovo še več let pa bo treba, da bodo narodi novih mladih držav izbojevali še drugi odločilni del njihove protiimperialistične revolucije - bitko za novo mednarodno ekonomsko ureditev, ki naj vsem narodom zagotovi tudi ekonomsko nedvisnost in enakopravnost.

Drago Košmrlj

Pavle Miklič

Za večjo udeležbo pri usposabljanju

Nekatere zanimive in koristne pobude iz občinske organizacije ZRVS Maribor Tabor

»V naši občinski organizaciji ZRVS Maribor-Tabor in v vseh krajevnih organizacijah ZRVS v občini je največji problem, kako zagotoviti čim večjo udeležbo v procesu vzgoje in usposabljanja našega članstva. Pri tem se ne mislimo posluževati groženj s sankcijami in s sodnikom za prekrške, temveč računamo na zavest članov naše organizacije.« Tako sta menila predsednik občinske konference ZRVS Maribor-Tabor Ivo Gradišek in sekretarka te občinske konference Zofka Kromarjeva.

Po njunih besedah gre za novo obliko sklicevanja članov za razne akcije in oblike usposabljanja. Doslej so članke obveščali prek krajevnih organizacij ZRVS. Vabila so raznašali s pomočjo mladine ali kako drugače. Bilo je nekaj opravičenih izostankov, še vedno pa je bilo precej izostankov. Nikakor se v občinski organizaciji ne morejo zadovoljiti s 70 do 80-odstotno udeležbo na predavanjih in drugih oblikah usposabljanja.

Odločali so se, da bodo vabila dostavljali prek zasednih aktivov ZRVS, ki delujejo v okviru zasednih odborov SZDL. V vsakem zasednem aktivu ZRVS je eden od članov zadolžen za sklicevanje članov na vzgojo in usposabljanje. Že po prvih po-

skusih se je udeležba na predavanjih in drugih oblikah usposabljanja v Pekrah, Limbušu in v nekaterih mestih krajevnih organizacijah povečala. Pri novem načinu pošiljanja vabil so bili vzpostavljeni dosti bolj pristni in neposredni stiki z rezervnimi vojaškimi starešinami. Razmišljajo tudi, da bi to obliko sklicevanja sej in drugih aktivnosti uvedli tudi po soseskah oziroma večjih stanovanjskih blokih.

Kvaliteto predavanj so v zadnjih mesecih izboljšali. Teme za predavanja za rezervne vojaške starešine in za druge prebivalce so uskladi. Predavatelji na tej vzgoji so v glavnem rezervni vojaški starešine. V občinski organizaciji posvečajo posebnostno skrb kvaliteti njihovih strokovnih priprav za predavanja po krajevnih organizacijah. V manjših organizacijah ZRVS (do 50 članov) združujejo predavanja za rezervne starešine in za drugo prebivalstvo, v večjih krajevnih organizacijah pa so se odločili za ločena predavanja. Občinska organizacija ZRVS Maribor-Tabor ima v 18 krajevnih organizacijah vključenih več kot 2150 članov.

V občini Maribor-Tabor si prizadevajo, da bi združili celotno družbeno aktivnost na področju SLO in DS v so-

delovanju z družbenopolitičnimi organizacijami. Odločajo se za skupne akcije, v katerih nosijo rezervni starešine glavno breme v pripravah in izvedbi. Na predsedstvu SZDL Maribor-Tabor so se dogovorili, da so prek koordinacijskih odborov za SLO in OS skupaj organizirali razne aktivnosti v zvezi z akcijo NNNP 82. Tudi pri teh akcijah so bili člani organizacije glavni načrtovalci in organizatorji dela.

Naslednja aktivnost je organiziranje obrambnih dnevo v krajevnih skupnostih, ozdih in šolah. Tukaj je tudi viden prispevek članov organizacije. Samo na en dan v drugi polovici novembra je imelo 13 krajevnih skupnosti v občini obrambni dan. Ob tej priložnosti so praktično preverili usposobljenost na področju civilne zaštite, narodne zaštite, protipožarne preventive in varnosti v cestnem prometu po konkretnih in na ne vnaprej objavljenih predpostavkah. V krajevni skupnosti, »Maks Durjava« je v obrambnem dnevu sodelovala tudi osnovna šola, v Limbušu so imeli obrambni dan tudi na osnovni šoli.

Na obrambnih dnevih so preverjali tudi delovanje osebnih zaščitnih sredstev in aparatov za gašenje požarov. Tudi taborniki so postavljali

šotore in v njih nameščali ljudi. Uspehi so bili doseženi tudi pri organiziranju orientacijsko taktičnih pohodov. Predsednik občinske konference ZRVS Maribor-Tabor Ivo Gradišek je dejal, da razmišlja za prihodnje leto o novem načinu organiziranja vojaških starešin, temveč tudi mladine, Civilne zaštite, Narodne zaštite in drugih struktur. Po njegovih besedah se morajo odpreti navzven in podružbiti to dejavnost. V tem primeru bodo uspehi še večji. Doslej so mladino že vključevali v razne orientacijsko taktične pohode. Sedaj pa nameravajo to delo še bolj razširiti. V letu 1983 nameravajo v večjih delovnih organizacijah organizirati aktivne ZRVS.

Z mladinsko organizacijo se bodo dogovorili za nekatere skupne akcije na področju SLO in DS. Sklicevali bodo skupne seje občinskih in krajevnih predsedstev ZRVS in ZSMS in sproti usklajevali delo, da bi leto bilo čim bolj smotno, učinkovito in kvalitetno. Cilj takšnega povezovanja pa je, da bi dosegli na področju SLO in DS še večjo povezanost z mladino. Člani ZRVS občine Tabor so zelo aktivni tudi v raznih organih SLO in DS in drugih samoupravnih organih. Predstavniki občinske konference ZRVS Maribor-Tabor so na medobčinskem svetu ZRVS za Podravje dali pobudo za številne akcije, ki so jih uskladili v Podravju. Gre za organiziranje orientacijsko taktičnih pohodov, za obrambne dneve, za skupne osnove vzgoje rezervnih vojaških starešin in prebivalstva in za nekatere druge skupne probleme.

M. Kos

Prvi rezervni starešina iz Branika

V občinskem tekmovanju rezervnih vojaških starešin, »Izbiramo najboljšo krajevno organizacijo ZRVS« v občini Nova Gorica, ki je bilo posvečeno 30-letnici Zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije in kongresom ZK Slovenije in Jugoslavije je prvo mesto osvojila krajevna organizacija ZRVS Ljubob Šerčer iz Branika. Zmagovalci, ki skrbno in uspeš-

tično nagrado in priznanje za osvojen tretje mesto.

Po razglasitvi najboljših KO ZRVS je predsednik občinske konference ZRVS Nova Gorica Vlado Krpan izročil zlate plakete Zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije Čedu Peruničiču, Silvu Koradinu, Rudiju Peroziju, Emilu Kolencu, Borisu Gregorčiču. Krajevni organizaciji ZRVS Šempeter pa je izro-



Rezervni vojaški starešine, člani KO ZRVS Branika, med reševanjem taktične naloge.

no deluje v svojem okolju, so dosegli zelo dobre uspehe na področju podružbljanja SLO in DS, usposabljanja, vključevanja drugih krajanov in zlasti mladine v razne oblike vzgoje in v priprave za splošni ljudski odpor. Kot družbenopolitični delavci in krajanji so se aktivno vključili v razne samoupravne organe, delegatske skupščine, družbenopolitične organizacije in društva, v komiteje za SLO in DS ter druge organe, ki se ukvarjajo z ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Program vojaškega usposabljanja, družbenopolitičnega in družbenega dela so v celoti uresničili in so lahko opravičeno ponosni na svoje delo in dosežene rezultate.

Drugo nagrado in pisno priznanje je osvojila KO ZRVS Rožna dolina, medtem ko se je KO ZRVS Sergej Mašera iz Nove Gorice morala sprijazniti s prak-

čil plakefo tehnični sekretar OK ZRVS Janko Korčec. Zlate značke ZRVS Jugoslavije pa so prejeli Danilo Poberaj, Stanko Lisjak, Emil Markočič, Radoslav Bolčina, Vlado Pantelič in Mirko Lovrič.

Na slovesni akademiji v kulturnem domu v Novi Gorici je govoril polkovnik Kamilo Brešan. Za dosežene uspehe pri pripravi za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito je predstavnik LAO izročil veliko plaketo JLA skupščini občine Nova Gorica, prehodni pokal najboljši teritorialni obrambi v Sloveniji, ki ga podeljuje RŠTO in priznanje Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo krajevni skupnosti Trnovo. V kulturnem sporedu so sodelovali vojak, recitatorji, pevski zbor »Fran Zgonik« iz Branika in učenci osnovne šole Milojka Štrukelj iz Nove Gorice.

Mile Gojković

Pristno sodelovanje ob meji

V okviru vsakoletnih praznovanj ob 22. decembru so v občini Radlje ob Dravi pripravili bogat program, zlasti srečanj s pripadniki JLA. Gre za že tradicionalne medsebojne obiske in sodelovanje, saj so se v teh dneh (pa tudi med letom) srečali mladina, pionirji, delavci, kmetje, nosilci najodgovornejših nalog v občini, v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih z vojniki in komandirji obmejnih in drugih enot JLA in teritorialne obrambe.

Ta srečanja, za katera se dogovorijo organizatorji v frontni SZDL, skupaj z drugimi DPO, še posebej pa ZRVS, z organizacijami združenega dela, so na sam praznik vselej prijetna in tovariška. To so predvsem srečanja znancev, prijateljev in sodelavcev. Skupna jim je namreč obramba domovine, varnost naše samoupravne socialistične skupnosti, pridobitev NOB in ljudske revolucije.

Ti stiki niso le občasni. Sodelovanje pripadnikov z delovnimi ljudmi in občani, še posebej ob meji je stalno. To se kaže na mnogih primerih skupnih akcij in dejavnosti pri reševanju perečih problemov obmejnega prebivalstva; pa najsi gre za cestno, telefonsko povezavo, električno in vodovodno napeljavo ali za kaj drugega – tu so vedno na voljo pripadniki naše

ljudske armade, ki so ničkolikokrat priskočili na pomoč kmetom pri njihovih opravilih. Tako se najbolje neposredno potrjuje v praksi povezanost ljudstva in armade.

Pred dnevom JLA so mladi in rezervni starešine organizirali tekmovanja v športu, spoznavanju naše

polpreteklosti, ustanove in enote JLA pa so napisale teme o naših oboroženih silah. Na te napise so dobile mnogo likovnih in drugih prispevkov, ki so jih poslali naši najmlajši iz vrtcev in šol.

Na osrednji proslavi v Radljah je v kulturnem sporedu med drugim sode-

loval moški pevski zbor, ki nosi ime po heroju Janku Vincencu-Harkovu, podelili so tudi priznanja, pohvale in zahvale OK ZRVS zaslužnim članom, aktivistom, rezervnim starešinam in ustanovam. Osebna priznanja so podelili in izrekli še svet za SLO in DS, občinski komite za SLO in DS, upravni organ za LO pri občinski skupščini in seveda občinski štab TO, najboljši enoti TO pa so izročili prehodno zastavico, ki jo je podelil komandant tega štaba.

Naj ob tem dodamo še, da je prav ta štab v občini Radlje prejel pohvalo pokrajinskega štaba TO kot najboljši štab in prehodno zastavico, pokrajinski komite za SLO pa je podelil posebno priznanje. Tone Kremzer, predsednik občinskega komiteja za SLO in DS in aktivni član ZRVS je prejel priznanje RSLO. Tudi po šolah so na ta spominski dan pripravili primerna kulturna in druga srečanja, razstave, pogovore, obiske, radijske oddaje z aktivisti in rezervnimi starešinami, se pogovarjali o usmerjanju mladine v vojaške in obrambne poklice, obiskali karavle in vojašnice.

Prav tako so na sam praznik številne delegacije obiskale pripadnike vseh obmejnih postojank in jim čestitale za praznik.

Peter Macuh



Tako kot v drugih krajih naše domovine so si tudi najmlajši v Radljah z velikim zanimanjem ogledali priložnostne razstave fotografij iz življenja pripadnikov JLA.

Prireditve ob dnevju JLA

V radovljški občini so za letošnji praznik priredili več priložnostnih kulturnih in športnih srečanj po krajevnih skupnostih in šolah. Osrednja proslava je bila v domu Jože Azmana v Bohinjski Bistrici. V kulturnem programu so se predstavili pevci in recitatorji iz Bohinja in Radovljice, harmonikarski orkester iz Radovljice in vojaška glasbena skupina. Na proslavi so petim učencem iz osnovnih šol Bohinjska Bistrica, Lipnica in Gorje podelili priznanja in nagrade za najboljši nagradni spis o ustanavljanju divizij in korpusov NOV Jugoslavije. Podelili so tudi plakete ZRVS in LO zaslužnim občanom.

V okviru praznovanja so bile v vojašnicah na Bohinjski Beli in v Radovljici vsakoletne vojaške slovesnosti, ki so se jih udeležili tudi predstavniki skupščine občine in občinskih ter krajevnih DPO, rezervni in upokojeni starešine.

V počastitev dneva JLA in 40-letnice ustanovitve Gorenjskega odreda pa so 27. decembra pripravili v sejni dvorani občinske skupščine Radovljica srečanje preživelih borcev Gorenjskega odreda. Ob tej priložnosti je prejelo spominsko listo in plaketo 152 borkov in borcev te enote, ki ima domicil v občini Radovljica. O pomenu in zaslugah Gorenjskega odreda za osvobodilno gibanje na Gorenjskem in o vlogi JLA ter današnjih političnih in gospodarskih razmerah pri nas in v mednarodnih razsežnostih je zbranim borcem spregovoril predsednik občinske organizacije ZZZB NOV Radovljica Slavko Staroverški – Metod. V kulturnem programu so slovesnost popestrili člani moškega zbora A. T. Linhart in recitatorji Linhartovega odra iz KUD Radovljica.

J. R.

Komisar padlega bataljona

Gradivo, dokumenti, podatki o partizanski saniteti Metodično delo

**KOMISAR
PADLEGA
BATALJONA**



VINKO TRINKAUS

Okomfu Anočĩ

Sedanji okomfuo svetiŝĉa Taadŝumu med versko sveĉa-
nostjo; obleĉen je v doso in obarvan z belo ilovico, v
posodi na njegovi glavi je boŝanstvo svetiŝĉa

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 3

O dvajsetem stoletju govorijo kot o stoletju vojaških, političnih, gospodarskih in družbenih kriz. Katere so krize preteklosti, sedanjosti in prihodnosti? Kakšni so njihovi vzroki in kakšne posledice?

Boj za bogastva Namibije

Namibija ostaja zadnje še neodvisno afriško ozemlje. Koliko časa še? Ali južnoafriške čete tudi leta 1983 ne bodo zapustile Namibije?

Medtem ko tako imenovana »kontaktna skupina« petih zahodnih držav optimistično napoveduje, da so se povečale možnosti za miroljubno rešitev namibijskega problema ter še naprej nudi posredniške usluge Južnoafriški republiki in njenemu namibijskemu nasprotniku – osvobodilnemu gibanju SWAPO, je položaj na kraju samem kritičen.

Do roba vrelišča ga je, z očitnim namenom, da prepreči izgubo bogate Namibije, pripeljala Južnoafriška republika. Njene čete so lani nekajkrat vdrlle globoko na ozemlje Angole ter z izgovorom, »da iščejo gverilce gibanja SWAPO, ki imajo tu svoja oporišča« pobijale in morale civilno prebivalstvo. Komaj nekaj tednov je od tega, ko so južnoafriški vojaki hladnokrvno prestopili meje neodvisnega Lesota ter umorili 44 ljudi, med njimi je bila večina pripadnikov Afriškega nacionalnega kongresa, za tem pa se podali na podoben pohod tudi v sosedni Mozambik.

Južnoafriška republika ima najmočnejšo armado južno od Sahare, oboroženo in opremljeno v skladiščih Atlantskega pakta; ustaviti se ji ne more nihče, vsaj tako sodijo njeni generali. In medtem ko so politiki v Pretoriji navidez spravljivi in popustljivi, so besede vrhovnega poveljnika južnoafriške armade generala Wiljoena, izrečene teden dni pred koncem lanskega leta, povsem jasne, njihova logika pa je vojaško preprosta: »Južnoafriška armada v letu 1983 ne bo zapustila Namibije!«

Bajeslovno bogastvo

Ni težko poiskati vzrokov, zakaj se Južnoafriška republika že desetletja upira volji Organizacije združenih narodov, zakaj išče vse mogoče izgovore in opravičila, da bi zadržala Namibijo, oziroma vsaj upočasnila prenos oblasti na črno večino, zakaj končno želi ustvariti razmere, v katerih bi svoje navzočnost zadržala, tudi po neizbežnem trenutku, ko bo

Ob raznih priložnostih so na Združenih narodih upravičeno poudarjali, da so tuji interesi bistveno pripomogli Južnoafriški republiki, da je zadržala nezakonito okupacijo Namibije. Tudi interesi petih zahodnih držav – ZDA, Velike Britanije, Francije, ZR Nemčije in Italije, ki sestavljajo omenjeno »konfaktakno skupino« z deklarirano nalogo, da poišče miroljubno rešitev namibijskega vprašanja!

svobodnega sveta» (beri: »belega sveta«) – ni bilo težko izposlovati dotok zahodnega orožja in to kljub temu, da so zahodne države že leta 1977 uvedle prepoved prodaje orožja Južnoafriški republiki.

To orožje danes v rokah južnoafriških vojakov, ki nosijo smrt v sosedne afriške dežele in ki s silo preprečujejo svobodni izraz volje afriškega prebivalstva Namibije.

Apartheid

Da bi zavarovala gospodarske in strateške interese v Namibiji (pa tudi interese zahoda, ki ima v južnoafriško i (pa tudi interese zahoda, ki ima v južnoafriško iji (pa tudi interese zahoda, ki ima v južnoafriško ji (pa tudi interese zahoda, ki ima v južnoafriško Namibiji (pa tudi interese zahoda, ki ima v južnoafriško gospodarstvo vložnih 25 milijard dolarjev), se je južnoafriška rasistična vlada lotila gradnje premišljenega sistema, ki naj bi Namibijo čimprej integral v Južnoafriško republiko.

Temelj tega sistema je apartheid – ali »politika ločenega razvoja ras«. Ta sistem je spravljal tudi Afričane v Namibiji bolj ali manj na raven cenene suženjske delovne sile, ki ji je pešiča belih potomcev Burov in nemških kolonialistov kroji vsakdanje življenje z zakoni in predpisi, kje lahko živijo, kje lahko delajo, kam ne morejo brez posebnih dovoljenj, s kom lahko živijo itd.

V tem sistemu omejenosti gibanja in življenja so Namibijci zaprti v plemensko ločena območja, rezervate. Večina zemlje v Namibiji – kar 65 odstotkov – vključno z najboljšo obdelovalno zemljo in z območji, kjer so rudna bogastva, je rezervirana za belce, čeprav jih je v skupnem številu prebivalstva le ena osmina.

Približno takšno obliko izkoriščanja bi Južnoafriška republika želela zadržati tudi v prihodnosti pod krinko vladavine politikov. Turnhalske zveze, v kateri sodelujejo predstavniki belcev ter plemenski poglavarji in posamezni črni koristolovci, ki so se znašli na njihovem seznamu. Turnhalska zveza nima nobene zaslombe med prebivalstvom, in prav to je glavni razlog, da Južnoafriška republika vztrajno zavrača predloge o organizaciji splošnih volitev pod nadzorom Združenih narodov. Upravičeno se boji, da bi osvobodilno gibanje SWAPO, ki ga Združeni narodi priznavajo kot edi-

nega zakonitega predstavnika namibijskega ljudstva, iz volitev izšlo zmagovalno. To pa bi bil tudi konec južnoafriške vladavine v Namibiji.

SWAPO

Brezobzirno rasno razlikovanje in gospodarsko izkoriščanje je moralo nujno sprožiti odpor med Namibijci. Že leta 1960 se je pojavilo odporniško gibanje SWAPO - to je Ljudska organizacija za Jugozahodno Afriko, ki je začelo oboroževalno pomoč pri afriških državah ter popolno podporo Združenim narodov, ki imajo edino pravno in zakonito pravico skrbništva nad Namibijo.

Osvobodilni boj se je močno razvnel v minulih petih letih, ko so gverilci SWAPO dosegli nekaj vidnih vojaških uspehov na severu Namibije – v pokrajinah Kaprivi in Ovambo. O uspehih osvobodilnega boja, zgovorno priča podatek, da ima Južnoafriška republika danes na območju Namibije okrog 70.000 vojakov, policistov in pomožnih čet.

Rasistične oblasti so bile prisiljene v mnogih območjih (skoraj na 80 odstotkih ozemlja) razglasiti izredno



Namibijski zahtevajo neodvisnost. Na sliki: namibijski demonstrant ima v rokah letak z napisom: »SWAPO zahteva volitve pod nadzorom in kontrolo Združenih narodov«. Južnoafriška republika noče pristati na volitve, saj tvega gotovo zmago gibanja SWAPO.

panje in, mučenje zapornikov, preseljevanje celih vasi, izganjanje posameznikov, prepovedi javnih srečanj in zborovanj itd.

SWAPO se kljub oboroženemu boju nikoli ni odrekel iskanju miroljubnega reševanja krize: sprejel je celo vrsto pobud in predlogov kontaktne skupine zahodnih držav, njegovi predstavniki so se srečevali z južnoafriškimi, udeležil se je zenevske konference o prihodnosti Namibije, sprejel načrt ZN o mirnem prevzemu oblasti v Namibiji itd.

bam zahodnih držav in Pretorije.

Toda zadnji napadi na neodvisne afriške države so dovolj zgovorno pokazali, da ne gre verjeti besedam pretorijskih generalov. Dokler Južnoafriška republika na eni strani sodeluje v pogajanjih o neodvisnosti Namibije, na drugi pa hkrati pošilja svoje vojske na ozemlje sosednjih držav, ni mogoče pričakovati, da bo nastalo tisto ozračje, ki bi lahko prineslo mirovno rešitev namibijskega zapleta.

Osvobodilno gibanje
SWAPO bo moralo nadalje-

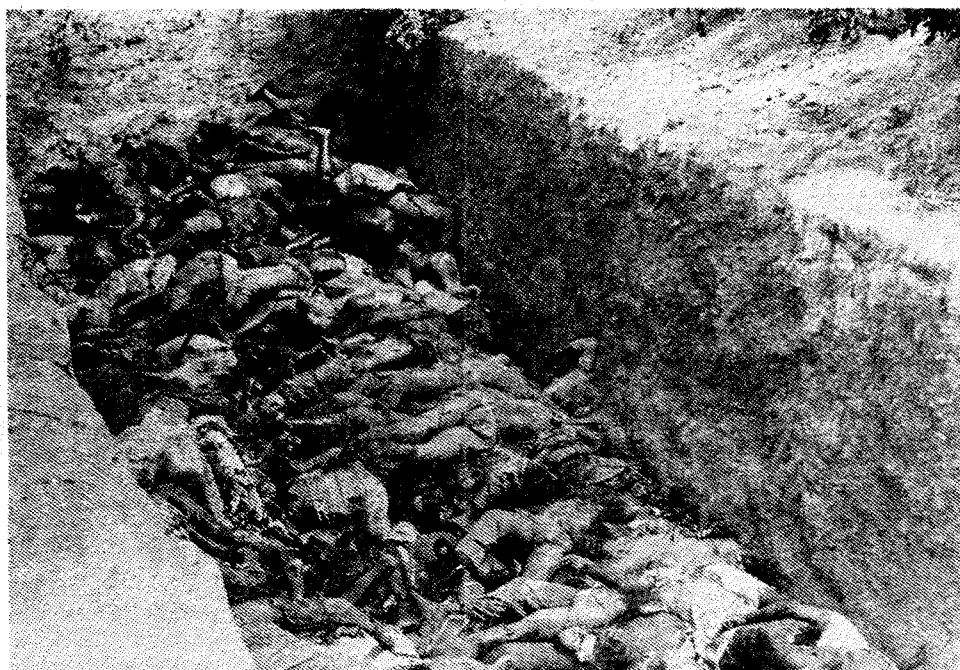


Južnoafriški vojaki med agresivnim vdorom v Angolo. Neodvisne afriške države so nemoče, kajti Južnoafriška republika ima najmočnejšo in najbolj oboroženo armado južno od Sahare. Premore jedrsko bombo, po ameriških načrtih pa naj bi na njenem ozemlju v bližnji prihodnosti namestili tudi raketne izstrelke vrste Pershing.

dežela resnično postala neodvisna.

Puščavska tla Namibije skrivajo v svojih nedrih velika rudna bogastva, kot so diamanti, zlato, baker, kosit, svinec, cink, vanadij, germanij, nafta in – uran. Izkoriščanje teh bogastev je Južnoafriški republiki pomagal, da je že zdavnaj zavzela prvo mesto v svetovni proizvodnji diamantov, drugo mesto v proizvodnji urana in osmo mesto v ribiški industriji. Samo diamantov, ki ležijo pod tanko površino namibijskega peska, izvozi vsako leto za več kot poldrugi milijon karatov. Mednarodna družba De Beers je na primer v minulih petih letih nakopala skoraj za tri milijarde dolarjev diamantov, medtem ko beli režim za zdravstvo vsega črnega prebivalstva ni namenil niti desetine te vsote.

Črpanja namubijskega bogastva se že dolgo vrsto let pridno udeležujejo tudi zahodne družbe, ki jih posebno vabijo bogate zaloge urana. Danes Južnoafriška republika na mednarodni trg prispeva še skoraj tri četrtine tega materiala, ki je tako strateško pomemben za dežele z jedrskim orožjem. V zameno za uranovo rudo si je že zdavnaj zagotovila potrebno tehnologijo za proizvodnjo jedrske bombe.



Južnoafriške vojaki nosijo smrt: 4. maja leta 1978 so južnoafriške čete v Kassingi uprizorile množičen pokol; takole so vojaki zmetali žrtve v skupinski grob.

stanje ter sprejeti posebne ukrepe za zaščito meja s sosednimi državami, kjer naj bi borci osvobodilnega gibanja domnevno imeli svoja oporišča. Poleg tega so okrepile metode policijskega nasilja in preganjanja, ki vključujejo zapiranje ljudi brez poprejšnje obsodbe, prete-

Mnogi optimistično razpoloženi Afričani so prerokovali, da bo Namibija že leta 1982 dočakala neodvisnost. Avgusta 1981, na osemnajstem zasedanju OAE je to upanje javno izrekel celo voditelj osvobodilnega gibanja SWAPO Sam Nujoma, ki je najbrž preveč verjel obljui-

vati in celo okrepiti oboroženi boj, dokler zahodne države ne bodo pokazale volje in pripravljenosti, da resnično pritisnejo na Južnoafriško republiko. Doslej je SWAPO pristal na vse pobude v okviru načrta Združenih narodov, ki ga skušajo uresničiti zahodne države. Ta načrt predvideva prekinitev sovražnosti, razpis volitev v ustavodajno skupščino pod nadzorom OZN ter nato postopen prenos oblasti na izvoljene organe.

Južnoafriška republika vedno najde nove izgovore kot naprimer pred nekaj meseci, ko je postavila zahtevo, naj se najprej kubanske čete umaknejo iz Angole. »Šele potem bi bilo mogoče razpravljati o prihodnosti Namibije«.

Neodvisne afriške države – sosede Nambije, ki sestavljajo tako imenovano »prvo fronto črto«, pravijo, da se ne bodo več sestajale s predstavniki zahodnih sil, dokler ne izdajo novih predlogov, oziroma pritisnejo na Južnoafriško republiko.

»To je edino, kar lahko storijo zahodne sile,« je izjavil neki afriški diplomat, »če želijo prepričati svetovno javnost v svojo iskreno željo, da izpolnijo obveznosti, ki so jih prevzele.«

Za zdaj kaže, da se še ne odpirajo vrata namibijske neodvisnosti – in južnoafriški generali še naprej prerokujejo, »da leta 1983 ne bo videlo umika južnoafriških vojaških čet iz Nambije.« Ali res?

Namibija meri 824.269 km² ter ima kakih milijon šeststo prebivalcev, od katerih je le vsaki osmi belec. Nadzoruje jo okupacijska armada, ki šteje približno 70.000 mož, in katere glavni nasprotnik je od 6 do 10.000 borcev osvobodilnega gibanja SWAPO.

Dežela je dobila ime po puščavi Namib, sicer je bila poprej poznana kot Jugozahodna Afrika, tako so ji vsaj rekli Nemci, ki so jo podjarmili leta 1884. Nemci so jo kot svoje edino veliko kolonialno gospodstvo uživali do prve svetovne vojne, kajti takoj po izbruhu vojne so vanjo vdrla južnoafriške čete in jo do leta 1915 zavzele. Po koncu vojne je takratno Društvo narodov ozemlje zaupalo skrbništvu Južnoafriške unije. (takratni naziv za J. afriško republiko) Do leta 1945, do nastanka organizacije Združenih narodov, se praktično nihče ni zmenil, kako rasiistični režim upravlja deželo. Sele OZN je začela ugotavljati, da je Južnoafriška republika prekoračila svoja pooblastila in pravice skrbnika in da je uvedla isti rasiistični sistem odnosov, kakršni valja na njenem ozemlju.

OZN so že kmalu zatem zahtevali, naj Južnoafriška republika vrne mandat nad Namibijo in ga umakne. Pozivi so bili brez uspeha, in OZN je leta 1966 sprejela resolucijo, s katero je odvzela Južnoafriški republiki skrbništvo nad Namibijo. Njena navzočnost v Namibiji je postala nezakonita. Leto pozneje je generalna skupščina OZN ustanovila Svet za Namibijo, ki je po mednarodnem zakonu edina zakonita administrativna oblast v Namibiji do njene neodvisnosti. Leta 1977 je OZN priznala SWAPO kot edinega zakonitega predstavnika namibijskega ljudstva, pred štirimi leti pa je izdelala mirovni načrt, ki je osnova sedanjih mirovnih prizadevanj.

Organizacija in naloge partizanskih kurirjev Slovenije

V razpravi je osnutek pravilnika o delu skupnosti borcev 4. brigade VDV-Partizanskih kurirjev relednih postaj Slovenije. Le-tega bodo sprejeli na zboru skupnosti te enote, ki bo predvidoma v mesecu marcu prihodnjega leta. Predlagani pravilnik opredeljuje organizacijo in naloge partizanskih kurirjev Slovenije.

Zaradi ohranjanja, utrjevanja, oživljanja tradicij NOV ter zagotavljanja medsebojne tovariške pomoči se lahko udeleženci NOV, ki so sodelovali na relednih (TV) postajah Slovenije, vključujejo v skupnost 4. brigade VDV-Partizanskih kurirjev relednih postaj Slovenije.

Da pa bi lahko te naloge čim bolj tudi uresničevali, partizanski kurirji organizirano delujejo pri zbiranju, hranjenju gradiva, ki se nanaša na njihovo medvojno delovanje in ki ga je mogoče uporabiti za pisanje monografije o TV zvezah Slovenije ter seveda o delovanju kurirjev v tem času. To seveda ni edina naloga. Partizanski kurirji vodijo pregled o še živečih tovariših, organizirajo srečanja in druge oblike medsebojnega povezovanja. Razen tega ugotavljajo, kakšne so njihove socialne in zdravstvene razmere. Organizacijam ZZB NOV

ali drugim organizacijam in upravnim organom posredujejo pobude za reševanje takih in podobnih problemov. Ob sodelovanju z drugimi organizacijami ZZB NOV skrbijo za postavitev obeležij padlim kurirjem, oziroma na krajih, kjer so bili med NOB za partizanske kurirje pomembni dogodki. Kurirji sodelujejo z republiškim odborom ZZB NOV Slovenije, domicilnim odborom pri Združenih PTT organizacijah Slovenije, Republiškim sekretariatom za notranje zadeve SR Slovenije in divizijskim VDV odborom, sekcijo vezistov NOV Slovenije, taborniki, pionirskimi odredi, zlasti pri organiziranju kurirčkove pošte, z družbenopolitičnimi organizacijami, društvi, delovnimi organizacijami ter ustreznimi upravnimi organi.

Zbor brigade, ki je najvišji organ in ki ga sestavljajo izvoljeni delegati pododborov, voli in razrešuje organe skupnosti, člane domicilnega in koordinacijskega odbora vezistov NOV Slovenije, ki v njih zastopajo kurirje, druge delegate, sprejme in spremeni pravilnik ter druge splošne akte, program o delu brigade, sklepa o finančnem in materialnem vprašanju ter podeljuje častne nazive ter priznanja.

V sklopu brigade delujejo komisije za ohranjanje, razvijanje in oživljanje tradicij partizanskih kurirjev med NOV, urejanje in publiciranje gradiva o delu partizanskih kurirjev, finančna vprašanja za propagandno ter informativno dejavnost.

Poleg tega delujejo še pododbori, ki združujejo partizanske kurirje določenih pokrajin Slovenije. Tako npr. za Gorenjsko, Korosko, Stajersko, Notranjsko, Dolenjsko in severno ter južno Primorsko.

Vsi ti pododbori, ki so v glavnem skoraj vsi delovni, vodijo pregled kurirjev svojega območja. Zelo si prizadevajo, da bi bili kurirji kar najbolj družbenopolitično aktivni. Le-ti tudi zboru skupnosti brigade ali drugim organizacijam in organom predlagajo, kdo od kurirjev je potreben zdravljenja, posredujejo pobude, kje naj bi postavili spominsko obeležje, organizacijo srečanja s pionirji, mladino, pripadniki JLA. Končno še sodelujejo pri počastitvi življenjskih jubilejev nekdanjih partizanskih kurirjev in na pogrebnihih slovesnostih.

Pravzaprav so kurirji že doslej opravljali take in podobne naloge, sedaj so jih le oblikovali v predlaganem pravilniku.

Drago Miklavc

Po poteh partizanske Jelovice '83

V nedeljo, 9. januarja 1983, bodo legendarne partizanske Dražgoše že šestindvajseti gostile udeležence športnorekreativnih prireditev »Po poteh partizanske Jelovice«. Tako kot vsa leta doslej bodo z njimi obudili spomin na dražgoško bitko in proslavili občinski praznik Škofje Loke.

Prizadevni organizatorji so prireditve razdelili na tri enakovredne dele. V prvi del sodijo športne prireditve, ki bodo imele svoj vrh v smučarskem teku na 12 kilometrov za jugoslovanski smučarski pokal Maršal Tito, katerega pokrovitelj je RO ZZBNOV Slovenije. Sem sodi tudi 12. odprto tekmovanje smučarskih patrolj enot TO iz naše republike. Udeležili pa se ga bodo tudi patrolje enot JLA, milice in enot TO iz vse Jugoslavije. Proga bo dolga 5 kilometrov, udeleženci pa bodo še streljali s polavtomatsko puško. V patroljnem teku se bodo pomerile tudi ekipe, ki jih bodo sestavljali člani ZRVS in ZSMS. Štartali bodo v Kropi, cilj pa bo v Dražgošah. Cicibanke in cicibani se bodo na Slemenu v Dražgošah pomerili v veleslalomu. Njihovo tekmovanje bo potekalo pod geslom »junaški boj Cankarjevega bataljona je ponos najmlajših.« Člani, članice, mladinci, mladinke, pionirji in pionirke pa bodo tekmovali tudi na sankah.

V okvir mhozičnih in rekreativnih prireditev pa sodijo pogoji po poteh Cankarjevega bataljona od Pasje ravni do Dražgoš, po stezah prvih partizanov od Soteske prek Jelovice do Dražgoš, po poteh heroja Iva Slavca-Jokla od Stražišča prek Čepulj

do Dražgoš, po poteh škofje-loškega odreda od Škofje Loke prek Križne gore do Dražgoš, po poti Otona Vrhunca-Blaža od Selc do Dražgoš, po poti herojev Staneta Žagarja in Jožeta Gregorčiča od Rudna do Dražgoš in po poteh Antona Dežmana-Tončka od Kroke mimo Jamnika do Dražgoš. Na vse pohode vabijo organizatorje člani ZRVS ZSMS, ZZB NOV, šolsko in drugo mladino, planince, tabornike, lovce pripadnike TO in JLA ter

pa se je bodo tudi vsi udeleženci športnorekreativnih prireditev. Slavnostni govornik bo član predsedstva republiškega odbora ZZB NOV France Perovšek. Potem bodo razglasili rezultate športnih tekmovanj.

Tako kot vsako leto se bodo v Dražgošah sešli tudi nekdanji borci Cankarjevega bataljona, enote, ki je izvojevala pomembno zmago nad številčno močnejšim sovražnikom.

Ob koncu pa še povejmo,



Ena izmed ekip, ki jih sestavljajo člani ZRVS in ZSMS, pred spomenikom heroju Kebetu, med lansko prireditvijo po poteh partizanske Jelovice.

občane in krajanje občine Škofja Loka. Udeleženci pa morajo upoštevati zimski čas in trenutne vremenske razmere v hribovskem svetu. Zato organizatorji priporočajo, naj se primerno oblečejo. Obvezno morajo imeti planinske čevlje in tople volnene nogavice. S seboj pa naj prinesejo tudi rezervna oblčila in zaščitno površinsko obleko.

Tretji del bo osrednja slovesnost ob 41. obletnici dražgoške bitke, ki bo ob 12. uri med spomenikom, udeležili

da je prireditve po poteh partizanske Jelovice največja množična smučarska prireditev pri nas. Organizatorji upajo, da se bodo udeleženci množično odzvali njihove vabilu kljub sedanjim težavam z gorivom. Zato so tudi pripravili dobre avtobusne zveze s štartnimi mesti posameznih pohodov ter drugih krajev Gorenjske z Dražgošami. Nekaj let nazaj se je ob prireditvah v Dražgošah zbralo okoli 6000 ljudi in organizatorji upajo, da jih bo tudi letos toliko ali pa še več.

B. K.

Partizanski ranocelnik, kirurg in dentist

So ljudje, ki s svojo skromnostjo nehoti preprečujejo, da bi se njihova junaštva in posebne sposobnosti ohranile na straneh zgodovine. Take vrline odlikujejo neznane ljudi, ki so se med okupacijo razdajali za partizane in prispevali v boju za svobodo nemajhen delež, to so bili ljudje, ki so med najhujšimi ofenzivami odpirali vrata svojih domačij izmučenim borcem, s svojim znanjem so prispevali k boljši oskrbi, zdravstvenemu stanju in pomagali pri vzdrževanju tehnike.

Le redkokdo bi pomislil, da je danes triinšedemdesetletni Alojz Gantar s Seljakove domačije v Jarčji dolini 20 nad Žirni eden izmed njih. Povprašati bi moral njegove »paciente«, ki se ga spomnijo z ilegalnim imenom Živko. Alojz Gantar, ki danes pestuje tri vnukinje, živi na kmetiji s hčerko Mileno in zetom Jurijem. Težko govori o sebi. Na kratkem obisku mi je uspelo, da je spregovoril.

Gantar je med vojno slovel kot izkušen ljudski zdravnik in zanesljiv aktivist. K njemu je pot zanesla ranjene borce, daleč od zdravniških ordinacij po utrjenih dolinskih krajih in mnogo ur hoda do najbližjega partizanskega zdravnika. Na njegovi kmetiji, 750 metrov visoko, so ponoči gorele petrolejke. Ob njih je Alojz Gantar opravljal kirurške posege, ki so pomagnili življenju.

Najosnovnejšo medicinsko izobrazbo je osvojil kot

bolničar leta 1931 v Valjevu, kjer je služil vojaški rok v starojugoslovanski vojski. Napredoval je do instrumentarja pri operacijah. Iz Valjeva je bil premeščen v drinsko vojaško bolnišnico v Beogradu. Tu je bil asistent v zobni ordinaciji. Raziskujoč duh, kakršen je Alojz Gantar še danes, je tako spoznal osnovne prijeme v kirurgiji in si pridobil še praktičnih izkušenj pri zdravljenju – predvsem izdiranju zob. Prelomnica v njegovem zanimanju za medicino je leto 1937. Na Dolenjskem so bili tega leta vojaški manevri. Gantar je dobil v last kompletan vojaški kirurški pribor. S tem osnovnim instrumentarijem je izvrševal kasnejše operacije.

Doma se ga je kaj kmalu prijel vzdevek domačega zdravnika. Posvečal se je predvsem kmečkim opravilom, kjer je bil potreben veterinar. Tako je pomagal pri raznih nesrečah z živino, telitvah, s posebnim veseljem se je posvečal konjem in doma vzgajal rasne pse. Sosedom je izdrl kak »preglasen« zob in pomagal z nasveti.

Bil je eden prvih partizanskih zaupnikov. Kot aktivist je bil član gospodarske komisije v rajonu Žiri. Na svojem posestvu je izkopal in uredil dva bunkerja-zemljanki, prvega v gozdu, ki se mu pravi po domače v Rebrhi, in drugega onkraj hriba Pod koritom.

Prvo večjo operacijo s čiščenjem rane je izvedel meseca decembra 1943. Takrat

so se v bližini vasi Koprivnik zadrževali borci VOS-a. Med čiščenjem osebne orožja, mavzerice, se je borec Pavel Kavčič-Planinc, Gričarjev iz Ledinice pri Žireh, nesrečno obostrelil. Krogla mu je razmesarila nogo od kolena prek meč do pete. Borci so ga takoj prinesli na Seljakovo domačijo. Po srečnem naključju je takrat pri Gantarju počival Franko Kesič-Cene, oficir NOV in študent medicine. Ob pogledu na grdo rano sta se oba odločila za operacijo. Očistila sta rano, s škarjami odstranila ožgano tkivo in raztrganine in nato je Alojz Gantar s petdesetimi šivi zažil nogo. Poseg sta opravila brez razkuževalnih sredstev in anestetikov. Uporabljala sta močno žga-

nje iz domače Gantarjeve zaloge. Ranjenec je za ublažitev bolečin pil žganje, soborci pa so ga držali za roke in zdravo nogo. Poseg je trajal več ur. Borec je imel srečo v nesreči, saj mu krogla po čudežnem naključju ni poškodovala niti ene kosti. Po operaciji so ranjenca borci odnesli v Jarčjo dolino na domačijo Cirila Enika, kjer je dobil prvo zatočišče. Ko je za silo okrevljal, ga je Kokljev Tomaž iz Ledinice odpeljal v enoosnem pletenem vozu s konjem k materi skozi gozd Draste. Na svojem domu se je skrival vse do konca vojne in po vojni popolnoma zdrav ni hotel uveljavljati invalidnine.

V letu 1944 je Alojz Gantar operiral Bogdana Rajkoviča

Viljema, komandirja Narodne zaščite v Žireh. Odstranil mu je kroglo iz dlani. Na podoben način je odstranil kroglo iz roke Maksu Oblaku iz Nove vasi pri Žireh.

Reševanje Maksa Oblaka-Marka mu je ostalo prav posebej v spominu. Oblak je bil takrat sekretar rajonskega komiteja KPS Žiri. Dne 14. junija 1944 je bil ob srečanju z domobransko patroljo pri Grudnu v Koprivniku hudo ranjen, a mu je kljub temu uspelo pobegniti. Njegov prijatelj in soborec Adolf Grošelj ni prišel iz obroča, padel je pod streljo. Oblak je imel dvakrat prestreljeno roko pod komolcem in hudo poškodbo prsnega koša. Izstrelek mu je šel skozi prsi iz

leve na desno stran. Ranjenca so nemudoma skrili v Gantarjevo zemljanko v Rebrhi nad njegovo domačijo. Prestreljena roka se je lepo celila, toda rana na prsih se je močno ognjila in ob visoki temperaturi je viselo Oblakovo življenje na nitki. Gantar se je odločil za drenažo – prekuhal je dolgo pletilko, s sterilnim trakom je očistil rano in odprl gnojno pot. Ranjenec je nato hitro okrevljal.

Operiral je tudi Andreja Primožiča, po domače Lenarča iz Koprivnika. Kot borec v Prešernovi brigadi se je udeležil napada na Idrijo. Šrapnel granate se mu je pod očesom zaril v nos in tam obstal. S težavo mu ga je izvlekel.

Med vojno niso mirovale niti njegove klešče za izdiranje zob. Mnogim borcem na območju 9. korpusa je kar spotoma, kot jih je vodila pot mimo njegove hiše, izdiral zobe in jih na ta edini možni način reševal bolečin.

Tako sem končal obisk pri Živku s Seljakove domačije. V njegovi pripovedi so zajeti le najznačilnejši vojni utrinki. Alojz Gantar pa pozna še mnogo resničnih partizanskih zgodb.

Danes je ded, pestuje vnukinjo Jurko, vendar ni izgubil niti kančka svoje živahnosti. Še danes je vnet lovec. Pri triinšedemdesetih letih se poda vsako leto v Prekmurje, ko se odpre sezona lova na fazane.

Janko Mrovlje



Na fotografiji so člani rajonskega komiteja KPS Žiri. Prvi z desne je Alojz Gantar-Živko, drugi z desne Maks Oblak-Marko, sekretar komiteja KPS v rajonu Žiri. Fotografiral je Jože Filipič iz Ledinice pomladi 1944. leta.

Ob dvajsetletnici TV-15

K TV 15 sem prišel leta 1963, torej šele leto dni po njegovi ustanovitvi. Res da ne od daleč, le iz sosedne sobe, kjer sem delal kot pomočnik urednika Borca od 1957. dalje. Toda tudi tisto leto sem pri TV 15 sodeloval z raznovrstnimi prispevki. Potem sem ostal tam vse do upokojitve.

Teh devet let spada med moja najbolj naporna in fazgibana leta, čeprav sem že prej marsikaj doživel in preživel. Mogoče bomo zato kdaj o vsem, kar sem doživel v tem razdobju, napisal spomine ali celo roman. Seveda, če bom pri močeh in če bo zato ugodno ozračje. Saj si že zdaj, po komaj dveh desetletjih, ljudje težko predstavljajo, kako smo takrat delali in živeli...

Naj začnem s tem, da nas je bilo novinarjev zelo malo in da smo se že takrat otepali z gmotnimi težavami ter živeli iz rok v usta. Zato smo morali toliko bolj delati in se ukvarjati vsak z vsem, kar je bilo dogovorjeno, da bo v našem časopisu. Drugje, kjer je bilo novinarjev več, so si delo lahko delili po rubrikah, pri nas pa ne.

Morda bo bralec razumel, kako smo bili obremenjeni z delom, če zapišem, da sem nekega dne v rednem delovnem času napisal 27 tipkanih strani, česar se spominjam kot mojega osebnega rekorda.

Tista prva leta, ko sem služboval pri TV 15, je bila pri nas motorizacija šele v povojih, vozil si se po skoraj praznih, čeprav precej bolj ovinkastih in slabših cestah, kot so zdaj. K časopisu sem prišel že z mojim osebnim avtomobilom in dolgo ostal edini voznik. Prej smo

se po deželi vozili z avtobusi in vlaki, kar je bilo sicer precej poceni, toda le navidez, saj smo ostajali na potovanjih veliko dlje. Če so na primer na Jesenicah zvečer napovedali skupščino, za katero je bilo očitno, da se bo zavlekla proti polnoči, si moral na pot že popoldne, nato pa nekje prenočiti, vrnil si se pa sredi dopoldneva naslednjega dne. Z avtomobilom pa si smuknil tja eno uro pred začetkom skupščine in se takoj po njej odpeljal nazaj.

Seveda pa je avto pomenil zame še več naporov, saj so me pošiljali iz kraja v kraj na razne sestanke, skupščine, proslave, odkritja spomenikov in podobne prireditve. Večina jih je bila ob nedeljah in praznikih in tako sem prišel še ob proste dneve, sobot pa takrat prostih še nismo imeli. Naj povem, da sem na leto povprečno na službenih potovajih prevozil tudi po 25.000 kilometrov.

Ljudje, ki so se ukvarjali z gmotnimi razmerami našega časopisa, so seveda godrnjali, posebno prva leta. Težko jih je bilo prepričati, da je potovanje z osebnim avtomobilom cenejše od avtobusa ali vlaka, čeprav je na videz obratno. Niso se še zavedali, da je moj čas dragocenejši in da kar prihranim pri potnih stroških, zapravim z dnevnica-mi in izgubo delovnega časa.

Med številnimi srečanji z ljudmi sem zvedel za marsikatero težavo, ki jih je trla, pa tudi za očitne krivice in celo kriminal. Če se je le dalo, sem to spravljal na dan prek TV 15. Zato sem štirikrat odgovarjal pred sodiščem pod obtožbo, da sem koga oklevetal. Kolikokrat pa sva bila z urednikom oba skupaj ali sa-

mo on na »prijateljskem prepričevanju«, pa ni vredno omenjati.

S tožbami sem imel veliko dela, saj sem moral iskati dodatne dokaze o trditvah v mojih prispevkih, poleg tega pa tekati okoli advokatov, tožilstev in sodnije. Advokatom sem moral plačevati zaslužek od sodbe iz svojega. Kar dvakrat so se tožitelji pritožili in dosegli ponovno razpravo na vrhovnem sodišču. Zgodilo se mi je tudi, da so me tovariši pustili na cedilu, misleč da bom propadel. Nikoli ne bom pozabil Jožeta Borštnarja, ki je tvegval zamero, toda postavil se je zame in mi pomagal, če ne drugače vsaj z dajanjem poguma.

Seveda takšno naporno in odgovorno delo, s katerim si pridobiš le majhna priznanja malih ljudi, zato pa po drugi plati hude skrbi in težave, počasi skrha vsakogar. Še posebej, če gledaš, kako drugi mirno sedijo po pisarnah, pijejo kavo, jedo sendviče ter prekladajo papir, ob tem pa govoričijo, kaj novinar sme zapisati in kaj ne. Predvsem pa so prepričani, naj novinar gara dan in noč, če hoče zaslužiti od njihove precej manjšo plačo.

Zase sem našel rešitev. Inel sem 37 službenih let, star sem jih bil 46. Torej sem imel celo dve leti »viška«. Sklenil sem zaprositi za upokojitve ter se umakniti v mirnejše življenje. Tam bom lahko v miru ustvarjal daljša dela s partizansko tematiko...

Upam, da sem v teh zadnjih desetih letih glede tega le nekaj naredil in tako po svojih močeh prispeval, da tisto, za kar smo se bojevali, ne bo prehitro pozabljeno.

Mile Pavlin

Dvajsetletnemu jubileju na rob

Ob desetletnici izhajanja je tovariš Bogdan Osolnik ugotovil, da je TV-15 list, ki je najbolj zadel miselnost partizanskih ljudi predvsem med podeželskim prebivalstvom. In resnično, TV-15 je tista leta dosegel svoj kakovostni vrh: bil je najbolj bran časnik na Slovenskem. Toda ta ugotovitev bi zvenela kot samohvala, če se ne bi vprašali po vzrokih in če ne bi razčlenili prvin, ki so to omogočile. To pa je treba storiti tudi in predvsem zagadelj, da bi našli kažipot, kako delati za naprej.

Največja zasluga, da je TV-15 nastal in dosegel tolikšno raven, nesprotno pripada Francetu Šušteršiču. On je imel izreden posluš za hotenja in čustvovanja preprostih partizanskih ljudi, čut za pravičen in razumljiv jezik, smisel za pravo mero v političnih zadevah in velike uredniške izkušnje. Še zlasti pa je treba poudariti, da je bil tudi sam neutrujen delavec, ki je ves živel za list. Začenjal je vsak delavnik ob sedmih in je delal čez dvanajsto, zlasti v tiskarno pa je hodil tudi popoldne. Prebral in jezikovno popravil je vsak članek ter pregledal vsak postavljeni naslov, kajti zavedal se je, kako tiskovne napake škodujejo ugledu lista.

Vse te vzorne delovne lastnosti je prenašal na sodelavce v uredništvu in zunaj njega, pa je dosegel, da smo vsi zavzeto in požrtvovalno delali, da smo bili prava in celotna delovna skupnost. Ni nas bilo veliko, komaj dva poklicna novinarja in ena pripravnica. Izvirne članke ter popravljene in predelane prispevke smo prinašali Šušteršiču do dogovorjenega roka, vsako sredo pa smo skupaj z njim hodili v tiskarno, kjer smo sodelovali pri lomljenju in prebirali odtise strani. To našo veliko skrb za kakovost lista so čutili tako stavci kot korektorji, zato so se tudi sami čutili moralno zavezane na vestno in natančno delo. Takšno sistematično delo je pripomoglo, da TV-15 za časa Šušteršičevega urednikovanja ni zagrešil niti ene politične napake ali vsebinske neumnosti.

Šušteršič se je močno naslanjal na zunanje oziroma honorarne sodelavce, ki so postorili veliko rutinskega in nehvaležnega dela. Tako je Vekoslav Mlekuž, ki je delal po štiri ure, spremljal invalidsko problematiko in pripravljal rubriko »besede in dejanja«. Tudi Rudi Izgoršek, ki je list priložnostno tehnično urejal, je bil zelo uren, spreten in domiselni; on je poleg likovnega videza, ki mu ni kaj oporekati, skrbel predvsem za racionalno izbrabo časopisnega prostora, izdelal pa je tudi glavo naslovne strani. Predvsem pa ne smemo prezreti Franceta Slokana, ki je pripravljaval rubriko »imeli smo ljudi« ter popravljaval, krajšal in predelaval prispevke dopisnikov. Upravičeno velja zapisati, da je opravil pretežno večino rutinskega dela in da je bil uporaben prav za vsako delo. Za primer naj povem, da sem mu nekoč v časovni tiski izročil zelo obsežno in zmedeno gradivo o Kožlješki republiki. Bil sem presenečen: France Slokan je iz

njega izdelal tako dober prispevek, da tudi sam, ki sem v tej zvrsti doma, ne bi mogel narediti boljšega.

Težišče novinarskega dela je bilo na naju z Miletom Pavlinom. Z mojim prihodom aprila 1971 je TV-15 začel prinašati tudi reportaže iz življenja partizanskih ljudi, kratke življenjepise in fotografije partizanskih zdravnikov in medicincev, gospodarske dosežke v sliki in besedi, na moj predlog pa je bila uvedena tudi rubrika »Podobe in simboli«. Ta naj bi predstavila tiste zveste in preproste pripadnike našega osvobodilnega gibanja, ki so za revolucijo žrtvovali vse, kar so premogli, a so največkrat ostali pozabljeni ali so se jim zgodile celo krivice. Vse to je še poglobilo stik našega lista z bralci, z borčevskimi in invalidskimi združenji, z zaledjem.

Toda v letih od 1971 do 1973 so se reševala nekatera pereča borčevska vprašanja, ki jih je naša družbena skupnost odlagala vse od osvoboditve dalje. Šlo je predvsem za stanovanjsko vprašanje in za vprašanje pokojninskih pravic kmetov-borcev, dalje za vprašanje borcev-prekomorcev in podobno. Razprave na občnih zboreh, posvetovanjih ali v komisijah so bile navadno zelo ostre. Zlasti pri starostnem zavarovanju kmetov se je predlagatelj zakonov krčevito oprijemal katastrofskega dohodka kot merila za pravico do pokojnine kmetsko-borca, kar je bilo neživiljenjsko in izredno krivično. Stvari na pravo mesto je postavil šele odločen pritisk borčevskih organizacij iz ljubljanskih primestnih občin, pri čemer so odločilno vlogo odigrali Marija Lesanova, Franci Lambergar in Rado Pehaček.

Podobnih problemov je bilo še več, ki pa se niso vselej usodno reševali. Marsikje so jih poskušali potisniti celo na rob družbenih hotenj. Midva s Pavlinom sva o tem morala poročati. Poročala sva s srcem, s čutom za pravičnost in politično daljnovidnost, saj sva se zlasti na podeželju srečevala s kričecimi primeri gmotno nepreskrbljenih borcev, ki so bili pogosto izpostavljeni birokratski nejevolji in samovolji. Nekateri tovariši so iz tega sklepali, »da probleme na novo odpirava«, čeprav sva pravzaprav samo opozarjala nanje. Ta zmota je bila vzrok za dvom o najini politični poštenosti in zato, da je bila po eni strani prekinjena nepretrgana zveza z začetno častno preteklostjo našega lista, po drugi strani pa, da je bilo zavrženo vzorno delovno izročilo, kar je listu povzročilo nemajhno škodo.

Naj za konec zapišem samo še eno misel! Menim, da delim mnenje Franceta Slokana, Mileta Pavlina in Franceta Šušteršiča, ki smo vsi veseli, da skuša TV-15 zadnje čase popraviti zamujeno in zavrženo. Nasveti so tu odveč, zakaj kaj takega je mogoče doseči le s poštenim in požrtvovalnim delom vseh in vsakogar, ki si pri tem listu služijo kruh...

Franci Strle

tv-15naš
TOVARIŠ



GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NARODNOOSVobodilNE VOJNE SLOVENIJE

TV 15

Glasiło Zveze združenj borcev NOV
in Zveze rezervnih vojaških starešin
Slovenije

v. d. glavnega in odgovornega urednika Dušan Zetjerman

NATISNILI 42.700 IZVODOV

LETO XII. — Št. 18

9. V. 1974

TV 15

naš tovariš

tv-15naš
TOVARIŠ

Branko Blenkuš – Jesenice

O našem zvestem dopisniku

Naš dopisnik Branko Blenkuš z Jesenic je zelo resen človek in tudi resničen tovariš. Ljubi resnico in pravico in ker ju je vedno povedal naravnost, nista bili vedno z razumevanjem sprejeti pri prizadehtih. V svojem življenju, v katerem je hotel čimveč postoriti, mu je ostalo po-



sebeno v spominu več iskric. Za nekatere bi lahko tudi rekli, da so čudne in posebne!?

Leta 1941 je okupatorja pričakal z lokom. Puščice je naredil kar iz starega dežnika. Zelo je bil presečen, ko mu je bilo septembra 1941. ponudeno, da lahko nadaljuje gimnazijo v Beljaku. Zadnji razred! Ni bilo lahko! Misli je po slovensko, govoril po nemško, ko je prevajal latinsko in francosko. Njegova največja želja se mu je uresničila, ko je po šoli postal prometnik, v Ziljski dolini na Brnci. Nemci so ga nato na silo mobilizirali. Sklenil je, da bo pobegnil k partizanom, čim ga bodo izurili! Resnično, čez pol leta se je vozil preoblečen v železničarja z Južne Bavarske po zvezi v Domžale. Nemška vojaška patrulja mu je med begom celo ponudila svoj prazen kupe, ker je moral zaradi prepolnega brzovlaka stati. Po sprejemu v Kamniško-zasavskem oddelu, ga je sprejel narodni heroj Jože Borštnar, takratni komandant 4. operativne cone. Ker je bil tudi on pred vojno prometnik, ga je namreč zanimalo, kateri prometnik je marca 1944 prišel na tem območju k partizanom. Po tovariškem pogovoru ga je dodelil za »čata« v 6. SNOUB Slavka Šlandra. Zelo prav mu je prišlo pisanje na stroj v brzozjavu na železniški postaji v Beljaku. Pri partizanih je to delo nadaljeval tri mesece. Ni bil v prvi frontni liniji, ni pa skoraj nobeno noč spal. Ko so drugi počivali, je on pisal. Vse, kar je bilo treba v štabu brigade. Ko so iskali predavatelje za podoficirsko šolo, so ga izbrali zato, ker je v Beljaku zelo

uspešno opravil tečaj in izpit za brzozjavca in telefonista. V podoficirski šoli 4. operativne cone je do konca leta 1944 učil telefoniste, potem pa so mu dali nalogo, da je zopet vzpostavil, zaradi ofenzive pozimi 1944/45, razbito vojaško kurirsko linijo od Mozirskih planin do Moravskega. V Celovcu so ga nato postavili za komandanta koroških železnic. Ni mogel verjeti, da smo morali s Koroškega. Bil je zadnji uniformiran partizan v Avstriji do septembra 1945, ko je bil komandant železniške postaje v Podrožci.

Po vojni je bil skoraj 20 let pri železnici in prav toliko v železarni, kjer se sedaj pripravlja za pokoj. Vseh njegovih funkcij ne bi mogli naštet. Zdaj je predsednik turističnega društva na Jesenicah, predsednik pododbora vezistov NOV Gorenjske in predsednik aktiva borcev NOV železničarjev Gorenjske.

V naš list piše že približno 20 let, to je od vsega začetka. Najprej je veliko poročal o delovanju borcev v raznih organizacijah, o raznih srečanjih, proslavah in podobno. Pred približno

tv-15 naš TOVARIŠ

desetimi leti se je navadil tudi fotografirati in na ta način je obogatil prispevke v našem glasilu. Sodeloval je v akciji pri pisanju o osnovnih šolah z imeni pomembnih ljudi. Pisal je o posebnih doživetjih borcev NOV. Veliko je pisal tudi o vezistih in o partizanskem vojaškem šolstvu. Vezisti Gorenjske so se pod njegovim vodstvom zelo potrudili, da so napisali svoje spomine za monografijo o zvezah v NOV. TV-15 je veliko pomagal pri obveščanju o nalogah, akcijah, srečanjih in sploh o celotnemu delovanju. Branko se je vedno zavedal resnice, da je dobro informiranje polopravljenega dela. Tudi če kakšna stvar zaradi pomanjkanja prostora ni bila objavljena, je to razumel in nadaljeval s pisanjem v spomin, pisanjem za mobilizacijo aktivnosti, pisanjem za obveščenost in pisanjem v priznanje delavnim, poštenim, tovariškim, dobrim prijateljem, posebno tistim, ki so bili včasih nehoti ali pa zaradi neaktivnosti pozabljeni. Ob našem jubileju nam je iz srca čestital in obljubil, da bo še sodeloval, dokler bo le mogel.

Ljube Kristančič-Minko – Nova Gorica

O prispevku in prispevkih

O sebi govoriti in pisati je zame težko, kakor je težko nekaj sebi ukazati in ukaz izvršiti proti svoji volji. Pa vendar naj bo nekaj besed.

Rodil sem se 1923. leta na delavski praznik, prvega maja v Ozeljanu na Goriškem. Mlada leta sem preživel pod fašistično Italijo in o takratnih dobrotah

verjetno ni treba posebej na dolgo govoriti. Kruha je bilo bolj malo, pouk, v osnovni šoli v italijanščini, prepovedana slovenska beseda v uradih in javnih lokalih in podobne »dobrote«, ki so jih »nudili« črnorajčniki. Pa vendar smo vztrajali do dokončne osvoboditve in priključitve

Primorske k matični domovini.

Letos je minilo 40 let, kar sem odšel k partizanom in 39 let, kar sem bil huje ranjen v boju z nemškim okupatorjem. Štirideset let ni tako malo. Pa vendar se mi zdi zelo malo. In zakaj? Zato, ker živim v svobodi in ker sem v tej svobodi



srečen, ko smo sami kovači še srečnejših prihodnjih dni. Mislim, da se moramo tega vsi zavedati. Zato tudi za neodgovorno odgovornost, o čemer zadnji čas veliko govorimo, začetni odločno odgovorno ukrepati. Zlasti odločno ukrepati proti tistim posameznikom, ki jim samoupravljanje ni pri srcu, ki to samoupravljanje krivijo za gospodarske težave, v resnici pa se za njim skrivajo sami in se neodgovorno ravna in ga izkoriščajo za svoje ozke zasebne interese. Tu lahko veliko naredi borčevska organizacija s svojimi bogatimi revolucionarnimi in življenjskimi izkušnjami. Novo Jugoslavijo so po vojni začeli obnavljati in graditi borci, ki so ostali zvesti komunistični partiji in revoluciji. Takrat smo imeli malo inteligence. Na vodilnih mestih je bilo veliko ljudi, ki so končali le osnovno šolo, toda neprestano so se izpopolnjevali in uspešno s požrtvovalnostjo opravljali svoje dolžnosti. Danes imamo nemerno večje število ljudi, ki so končali višjo in visoko šolo, imamo kvalificirane delavce in razvito industrijo, in zato vse možnosti za gospodarski razvoj le pod pogojem, da ne potrošimo več kakor ustvarimo.

Sam sem izšel iz NOB, ves čas po vojni sem sodeloval in sodelujem pri izgradnji samoupravne socialistične družbe in želim,

tv-15 naš TOVARIŠ

da se ta v prihodnje še hitreje razvija in utrjuje. To je tudi pogoj našega obstoja, to je pot obstoja samoupravne in neuvrščene Titove Jugoslavije, to je Titova pot in prisegel smo, da jo bomo nadaljevali. Zato odločno na prste vsem, ki to pot ovirajo.

Osebnost s svojim dosedanjim delom nisem povsem zadovoljen. Zavedam se, da nisem veliko naredil, pa vendar malenkost le pripomogel k razvoju in ohranitvi samoupravnih socialističnih družbenih odnosov z delom v DPO in samoupravnih organih.

Kar se tiče objavljanja mojih prispevkov v TV-15 moram reči, da sem zadovoljen. Čeprav nisem napisal posebno veliko prispevkov, mislim, da sem z njimi

vsaj delno seznanil javnost o dogodkih, ki so povezani z NOB in imajo pomen za razvoj in prenašanje tradicij iz NOB. Sodelovanje s tovariši iz uredništva TV-15 je odlično, saj sem bil pri vseh tovariših zmeraj pristržno in tovariško sprejet, vedno sem bil deležen prijazne besede. Želel bi le to, da bi obveljali taki odnosi vseh. Ti so po mojem bistven sestavni element socialistične družbe. Za take osebe so žrtvovali življenja naši najboljši sinovi.

Vsem tovarišem kolektivna uredništva TV-15 gre vse ogromno delo, ki ga opravljajo s pisanjem dra-

tv-15 naš TOVARIŠ

gocenih sporočil o dogodkih iz NOB in dogodkih, ki so povezani z NOB, z NOB, pridobitvami tega boja in povojnim razvojem naše domovine.

Da bi v letu 1983 zavlada mir na vsem svetu in da bi pri nas še uspešneje opravljali gospodarske teža-

Jošt Rolc – Radovljica

Ob jubileju

Povabilu uredništva, naj za dvajseti jubilej našega glasila kaj napišem, sem se z veseljem odzval. Res je, da spadam (po stažu, pro-



sim), med starejše sodelavce, res pa je tudi, da mi doslej nobeno spoštovano uredništvo še ni naložilo, naj pišem o sebi! Discipliniran, kakršen sem (da ne rečem ubogljiv), poskušam izpolniti nalogo.

Najtežje je pisati o sebi. Tudi izkušenemu novinarju, tembolj pa dopisniku, ki ga ne krasi novinarska avreola. Če sem bom hvalil, ne bo prav, ker bom razburil druge sodelavce, ki imajo po lastnem mnenju več zaslug pri TV 15 kot jaz. Kritizirati sam sebe – le čemu? Že tako si kot dopisnik kar naprej pod udari kritike, več ali manj objektivnih očitkov in nenazadnje tudi zelene zavisti zaradi »ogromnih« honorarjev.

Sicer pa se za tako lepo, okroglo obletnico, kot jo praznujemo vsi skupaj okoli našega »TV 15«, pač ne spodobiti prati umazane perila in delati veselje urednikom in korektorjem, da brišejo cele stavke (čeprav ni cenzure!) iz jubilejnih prispevkov. Po sedemnajstih letih dopisniške zvestobe vsem uredniškim strukturam, ki so si izme-

Naši zvesti

Kdove koliko se jih je zvrstilo v teh letih izhajajo prav vedno objavili članka, ker smo ga grdo skrajšali leta. In če kdo misli, da je ta zvestoba pogojena z denarjem, niso mogli služiti kaj prida kruha. Naša »vreča z nožem« drugih časopisnih hišah. Zato je zvestoba, ki naše denarjem nekam tuja današnjemu času. Lahko bi rekli, da l privzeli tudi v naslov časnika: to nam je vsem Naš ur bomo pustili na cedilu.

Gledam vas takole tovariši na vaših fotografijah! ste videti prav rosno mladi. Vaši zapisi pa govorijo p vaši prispevki so mladostni in iskrivi. Kdo vam bve mi, ki smo prišli v uredništvo precej za vami, smo si

Pa denimo šalo na stran in raje povejmo, da ste vsi d s TV 15 in tudi vsi tisti, ki tokrat niso prišli na vrstri širnem slovenskem ozemlju poiskali ljudi, tiste skre graditev nove Jugoslavije, pa o njih ne bi nikoli ničd dela še vse polno, in upamo, da ga bomo družno šaj obveznost do revolucije in njene sporočilnosti za bč

ve in še bolj utrdili in razvijali samoupravni sistem, je moja največja želja.

me ne bi pri prič nagovoril d za dopisnika. »Kot nalašč p Ti boš naš dopisnik!« jera ukazal in me povabil vse Beethovno, v uredništvu TV 15, kjer me je predstavil glavnemu – Francetu Šu-steršiču in še dvem, trem drugim, ki so tiščali glave v papirje na mizah. Vsem jen

tv-15 naš TO

Bilo je nekega poletnega dopoldneva leta 1965, ko sva se po 21 letih spet srečala sredi Ljubljane, na križišču pred glavno pošto in Namo, s soborcem iz petnajste belokranjske Miletom Pavlinom. V brigadi sva namreč oba skupaj pisala bataljonske in brigadne stenčase ter prispevala lepo število člankov za brigadni časopis Polet. Mile je bil takrat, torej 1965. leta, že izkušen novinar in uspešen pisatelj in še dober spomin je moral imeti, sicer

oznanil, da sva nekoč z skupaj sodelovala v časopisu, potem pa je na dolgo in široko začel razlagati, in to s presenetljivo natančnostjo, kje vse smo se tolkli po Dolenjskem in Hrvaški in kje je bila najboljša in kje najslabša menaža.

Sploh pa bi lahko reke



dopisniki

TV 15. Kdove koliko jih je omagalo, ker jim nismo preoblikovali. Nekateri pa so ostali zvesti vsa ta epi, naj takoj povemo, da si naši dopisniki s tem pač je bila vedno bolj plitva, kot so podobne vreče prišnike veže na TV 15, še toliko bolj dragocena in kar bolj kot karkoli drugega veže tisto, kar smo si ariš TV 15 in dokler nam je pravi tovariš, ga pač ne

vidim, da ste kar vsi po vrsti segli po takšnih, kjer prehojeni poti, o partizanski, o pokoju. In spet, verjel, da ste že dvajset let z nami na tej barki? Že lasih utrjeni sitni. Vi pa nič? Kaj se to pravi?

si danes tukaj govorite o sebi in svojem sodelovanju trispevali s svojim pisanjem velik delež, da smo po ne, majhne, dobre, ki so veliko prispevali za NOB in edeli. Borcem se leta vesijo v pozno jesen, vendar je šaprej opravljali. Ne kot šolsko nalogo, ampak kot ločnost.

Bojana Žokalj

da se moj bojni tovariš, poznejši učitelj in mentor, razen z odličnim pisanjem, še najbolj uspešno uveljavlja kot prvorazredni kulinari. Le kje bi si sicer lahko nabral cent teže, če ne v kuhinji?

Ko sem napisal prvi članek, za takratna nezahtev-

ga, a zame velikega za celo stran. Mislim, da sem ga prebral najmanj trikrat. Obkrožil sem ga z rdečim svinčnikom in celo stran shranil med najbolj pomembne osebne dokumente.

In tako se je začelo. Dopisništvo mi je »zadišalo.« Za pokušino sem začel pošiljati uredništvu tudi svoje partizanske anekdote in druge spominske zapise iz boja. Vmes sem poslal tudi kakšen kritični zapis za takrat zelo brano rubriko »Ob tabornem ognju.« Kdaj pa kdaj so mi uredniki naročali posebne naloge. Med najtežjimi so bili vse-kakor dokumentarni zapisi o življenju in boju starih revolucionarjev, španskih borcev in drugih slavnih osebnosti z območja radovljiške občine. Ob 25-letnici osvoboditve sem za daljši spis »Ob sotočju Save Bohinjke in Save Dolinke so zaplapolale zastave svobode« prejel celo tretjo Kajuhovo nagrado, prvo in zadnjo v svoji dopisniški kari-ri.

na merila še kar čitljivo poročilo z zborovanja krajevne organizacije ZZB NOV Bled, sem z veliko nestrpnostjo in bojaznijo hkrati čakal številko TV 15, v kateri naj bi bil objavljen ta članek. Priznam, da sem bil vesel in ponosen, ko sem ga zagledal nekje na tretji strani, komaj opazne-



Ne bi bil pošten, če bi ne priznal, da sem si kot dopisnik pridobil osnovna znanja in izkušnje pri TV 15 in da te izkušnje s pridom izkoriščam tudi za pisanje še v nekatera glasila. Razen Miletu Pavlinu gredo za-sluge za moje dopisnikova-nje tudi dolgoletnemu glavnemu uredniku TV 15 Francetu Šuštaršiču, pa tudi večno mladostni, a ven-dar izkušeni urednici Mile-

ni Štrajnarjevi. Njihovo spodbujanje mi je veliko pomagalo, kar se bom s hvaležnostjo vedno spomi-njal.

Delavcem uredništva in uprave TV 15 Naš tovariš ter vsem sodelavcem, zna-nim in neznanim, ki ga po-magajo oblikovati ob 20-letnici, iskrene čestitke in želje z obljubo, da bom tudi v prihodnje skušal še kaj prispevati zanj.

Adolf Ankon – Slovenj Gradec

Dolga leta zvest

Za Adolfa Ankona lahko rečemo, da je res že dolga leta zvest, pa ne le našemu TV 15, tudi doma, svoji ženi. Se boste čudili, zakaj mešamo domače in druž-bene zadeve? No, ko že mi praznujemo dvajsetletnico izhajanja časopisa, pa naj

uradnikoval po vsej stari Jugoslaviji. Druga vojna ga je »ujela« v Slovenj Grad-cu. Že enainštiridesetega je bil sprejet v partijske vrste, in tako je vse do konca voj-ne zbiral na terenu najra-zličnejše nujno potrebne stvari za partizane ter orga-niziral obveščevalno službo.

Po osvoboditvi je Ankon prevzel pomembne naloge, ki so jih narekemale partij-ske in tudi občinske funk-cije. Deloval je v številnih duržbenopolitičnih organi-zacijah in njihov spisek bi bil za tale zapis kar pred-log. Še danes, pri dvaino-semdesetih, je član repu-bliškega odbora društva diabetikov Slovenije... In poleg vsega, kar mu je bilo naloženo, se je tudi v dopi-sovanju za TV 15 vselej po-trudil, da bi iz svojega kraja sporočil, kako in v kolikšni meri so borci aktivni.

tv-15 naš TOVARIŠ

hkrati povemo, da so pri Ankonovih doma komaj pred dnevi praznovali kar pedesetletnico družinske zvestobe in tovarštva.

Adolf Ankon se je rodil leta 1900 v Stari cerkvi na Dolenjskem. Šole in delo so ga pripeljali v pisarno, kjer je potem z različnimi nalogami s področja financ

Drago Miklavc – Maribor

Med sodelavci od prvih dni

Naj ne izveni neskro-mno, če rečem, da sem so-deloval s TV-15 od začetka. K temu delu me je priteg-nil Mile Pavlin. To je bilo v Slovenjem Gradcu, na sre-

Brez nerodnosti in dolgo-veznosti seveda ni šlo. Še kako sem bil vesel prvih objav. Ne toliko zaradi tega, ker sem to in ono napi-sal, ampak bolj zato, ker je šlo za ljudi, ki so mi pove-dali določene podatke in ker sem jim obljubil, da bom mož beseda.

Včasih prispevek seveda ni bil takoj objavljen. Bil je natisnjen pozneje ali pa ce-lo precej skrajšan. Priznam, da sem bil zaradi tega kdaj pa kdaj tudi slabe vo-lje. Daleč od tega zaradi se-be, bolj zaradi ljudi, s kate-rimi sem se dogovoril, kaj bom napisal. Zaradi tega sem včasih kakšno stvar namenoma napisal zelo hi-tro in na kratko, samo zato, da bi bila čimprej objavljena.

Ker poznam položaj ure-dnika, se ob takih priložno-stih nisem dalj časa jezil. Urednik je po mojem pre-pričanju med dvema og-njema. Na eni strani se bo-juje s prostorsko stisko, na drugi strani pa je izpostavljen kritiki, češ kako to, da se o posameznih območjih nič ne piše.

V času mojega sodelova-nja sem poročal o delova-nju rezervnih vojaških sta-rešin. Takrat je to rubriko urejal Miroslav Ulčar, se-daj odgovorni urednik Na-še obrambe.

Če bi me kdo po toliko letih sodelovanja s TV 15 vprašal, o čem bi še pisal, bi verjetno težko odgovo-ril. Vsekakor pa o NOB. To pa zato, ker menim, da Po-horje, Dravsko in Mežiško dolino iz tistega časa koli-kor toliko poznam.



čanju preživelih borcev Zi-danškove brigade. V tistem času in še potem več let sta bila urednika TV 15 tovari-ša Sinkovec in Šuštaršič. Kdo od njiju je bil glavni urednik in kdo odgovorni, tega se ne spominjam več.

Spočetka sem si sam do-povedoval, češ pusti to, saj tega nisi vaju. V meni pa je vseeno nekaj kljuvalo, daj, saj bo šlo. Ob tem sem pogosto razmišljal, kakšno

tv-15 naš TOVARIŠ

je razmerje med prizadeva-njem in izkušnostjo. In sem prišel do spoznanja, da je bolje biti zvest prvi last-nosti in tega sem se tudi držal vse do današnjih dni. To spoštujem še danes. In kako prav to pride!

Mislim, vsaj tako sta me vzgajala najprej oče in ma-ma, potem pa drugi, da so tam, kjer so ljudje resnično delavni, na to še kako po-nosni. Med njimi so tudi stalne spremljevalke skro-mnost, poštenje, medse-bojna navezanost in tudi ti-sta beseda TOVARIŠ, ki nam je med vojno in še vrsto let po osvoboditvi ta-ko veliko pomenila. Spo-štujem to besedo še danes, zato sem jo tudi napisal z velikimi črkami. Marsiko-ga še kako zaboli, zlasti pa našega preprostega člove-ka da so neverjetno izbolj-šane razmere in način živ-ljenja nekatere ljudi tako pokvarile.

Franjo Srebotnik – Ravne na Koroškem

TV 15 je naš list

Naj nekaj napišem o se-bi? To je zelo težka naloga. Hvaliti se ne moreš, pljuva-ti pa v lastno skledo še manj.

Življenje nezakonskega otroka mi je bilo verjetno bolj naklonjeno kakor dru-gim »pankrtom«, kakor je pisal Prežihov Voranc v svojih črticah. Svojo mla-dost sem preživel pri »de-diju« in »babici«. Stari oče mi je govoril o Slovencih in slovanstvu, pa se je v meni

Takole razmišljam, ali je res, da s TV 15 sodelujem že celih dvajset let, in se resnično ne morem ubrani-ti prijetnemu notranjemu zadovoljstvu.

Glede sedanjih razmer pa tole: ljudje naj bi bili ljudje in naj bi bilo to še bolj res. Kadarkoli sem kje, bodisi na proslavi ali na po-grebu govoril, sem vedno znova poudarjal: spoštuj-mo preteklost, da bomo znali ceniti prihodnost.

Ob jubileju vsem čestit-ke! Še naprej delajte z va-šim velikim prizadeva-njem. Zato ker ste skromni in delavni, niti ne opazite, kaj vse ste že naredili.



že v rani mladosti izobliko-val čut za narodnostne pra-vice Slovencev in južnih Slovanov.

Druga dva mentorja v mojem življenju sta bila učitelja v osnovni šoli. Ivo Močnik je bil šolski upravi-telj v Libelcih (Libelice so bile leta 1920 priključene k Jugoslaviji na zahtevo pre-bivalcev). Močnik je bil ko-roški Slovenec, njegova že-na Milena pa primorska Slovenka, oba izgnanca iz svojega rojstenga kraja, za-radi pripadnosti svojemu jeziku in narodnosti. Moč-nik ni nikoli učil po teda-njem učnem programu. Mi smo se učili Prešernovo Zdravljico, Boj pri Ajdov-skem gradcu, zgodovino Kosovega polja iz leta 1389. Pozabil tudi ni na Sketovo Miklovo Zalo. Seveda smo morali vaditi tudi pri So-kolu.

Prišli so študentje: film »V kraljestvu zlatoroga«... Sami »fejst« fantje. Želi so pšenico, vmes pa malo kramljanja...

Leto 1941. Vojna. Moj so-šolec me ne pozna več: »Sedaj je Nemčija. Midva se ne pozna več. Ti nisi za našo stvar, kakor tudi tvoji doma ne.« Grem do-mov, mudi se mi. Dedej in babica sedita za mizo. Nas imajo že zapisane. Ali Srbi-ja ali Nemčija, to nas čaka. To je bila »dobrota« naših sosedov.

Četrty julij. Gestapovci,

oblečeni v dežne plašče. Pet minut. Tovornjak. Civi-lizacija 20. stoletja. Prva postaja: škofovski zavodi v Sentvidu pri Ljubljani. Stari oče, stara mati, teta in jaz. Srbija.

Transport. Ljubljana-Slavonski brod-Bosanski brod-Sarajevo-Višegrad. Zadnja postaja: Jagodina (Svetozarevo). Esesovci grejo domov. Opravili so svojo nalogo.

Srbi so nas sprva priča-kali z nekakšno nezaupli-vostjo. Nemci so pravili, da so pripeljali »delomrzne-že«. Čez dva dni smo se sprijateljili. V tej družbi skojevcev in skojevk sem takrat spoznal vse tisto, kar sta bratstvo in enotnost.

Po vseh teh letih šola za rezervne vojaške starešine.

Sledijo še nepozabni dnevi vlaka Bratstva in enotnosti, obisk v Kralje-vu, Trsteniku, Rekovcu, Svetozarevu. Šumarice v Kragujevcu naj bodo vsem v opomin! Srbski gostitelji so obiskali Koroško. Bili so v Topli, zibelki koroškega partizanstva. Tam so bili prvi koroški partizani Mat-jaž, Marjetka, Gašper in drugi. Pravijo, da bodo še prišli na Koroško...

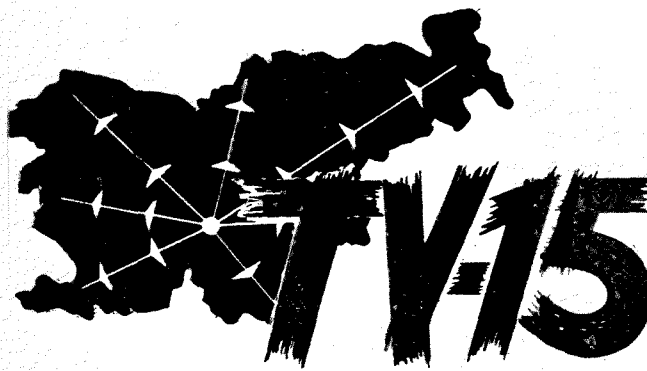
Na občinskem odboru ZZB NOV so mi dejali: »Franjo, pa napiši nekaj za TV 15, da bodo videli in brali, da tudi pri nas nekaj delamo.« Prav tako so mi dejali pri rezervnih voja-ških starešinah. Začel sem

tv-15 naš TOVARIŠ

dopisovati. Na moje zado-voljstvo so bili skoraj vsi prispevki v celoti objavlje-ni. Uredniškega »koša« do-sedaj še ne poznam. Priz-nam pa, da sem napravil premalo.

Veliko je še tistih »ma-lih« sodelavcev NOB. Kmetje, obveščevalci, ku-riirji in drugi. Tudi teh se bomo morali spomniti v našem Tovarišu TV 15. Mi-slim, da je naša dolžnost, da napišemo tudi nekaj o teh, da stvari ne utonejo v pozabo. Tudi 12-letni pio-nir-kurir je na Silvestrovo gazil polmetrski sneg, ko je nosil partizanom obvestilo, da Nemci pripravljajo haj-ko. Bajtarica Mica pa je da-la zadnji krompir, da so se najedli lačni borci. Prav o teh moramo še vsi nekaj pi-sati.

Bomo in moramo!

tv-15naš
TOVARIŠ

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NARODNOOSVOBODILNE VOJNE SLOVENIJE

TV 15

Glasilo Zveze združenj borcev NOV
in Zveze rezervnih vojaških starešin
Slovenije

v. d. glavnega in odgovornega urednika Dušan Zeljencov

NATISNILI 43 700 IZVODOV

LETO XII. — Št. 18

9. V. 1974

TV 15

naš tovariš

tv-15naš
TOVARIŠ

Kaj marate in česa ne v TV-15?

Dvajset let je dolgo in kratko obdobje hkrati. Prehodili smo ga malo naravnost in malo postrani. Koliko smo bili uspešni, so spregovorili naši bralci v anketi.

Tistega leta, ko je na naslovnici prvič zažarela v »glavi« rdeča zvezda pod napisom TV-15, je takratni predsednik ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf časopisu na pot napisal uvodnik. V njem je med drugim zapisal: »...moral bi biti čimbolj vsestranski in pester, obenem pa načelen in dosleden v vseh odločitvah vprašanj, ki zadevajo našo organizacijo in članstvo. Naj bo v pravem pomenu besede ogledalo našega dela, problemov, uspehov, pa tudi napak, slabosti in pomanjkljivosti, kjerkoli se pojavljajo.«

Kaj od tega naštetega smo dosegli? V čem je bila naša sporočilnost šibka, kaj bi lahko bilo boljše, česa bi moralo biti več in česa vse manj, smo mleli in meljemo še vedno na delovnih sestankih, od številke do številke, v časopisnem svetu, pri ustanovitvi... Preverjamo sproti, vendar je odmaknjen pogled v zrcalu dvajsetih let najbrž vse bolj popoln. Da bi to dosegli, smo se ob tej priložnosti obrnili na naše dolgoletne bralce, tiste, ki že dve desetletji berejo in spremljajo vse, kar se znajde na straneh TV 15. Za ogrevanje in uvod smo pobrskali po starih številkah in se ustavili pri novoletni iz leta 1972. Kaj je že na prvi pogled drugače od takrat? Na naslovnici je pod naslovom »Titova beseda«, ob tridesetletnici jugoslovanske ljudske armade sestavek o Titovem govoru v Rudu, kjer je bila ustanovljena naša ljudska armada. Tudi ob tej priložnosti je s svojo besedo znal poiskati tisto pravo misel in tisti problem, ki je bil v času in prostoru potreben posebne pozornosti... Tita ni več med nami.

Potem obrnemo stran in naletimo na celostranski pregled političnega dogajanja v minevačem letu, opremljen s karikaturami Ghandijeve, Brandta, Brežnjeva, Nixona, Pompidouja, Maa... Kar treh izmed teh ni več med živimi. Le fotografija, ki spremlja besedilo in kaže mrtvega vojaka z indijsko-pakistanske fronte, je podobna tistim iz današnjih dni... Vojne in vojni spopadi so zavzemali stolpce takrat in jih, žalostno zavzemajo (v še večjem obsegu) tudi danes. Podpisi pod fotografijami se menjajo, menjajo se prizorišča, mi pa vsi skupaj še naprej obsajamo!

Listamo naprej. Tu je portret Dobrotinskove Jožice iz Vojnika, Ivana in Marije Zlatoperjev iz Grčaric... in tudi brez našega humornega Igorja ni slo. Takrat je Igor na vprašanje, kje bo silvestroval, odgovoril takol: »Če bi imel avto, bi govoril o novem diferencialu, če bi imel kolo, bi govoril o novi duši. Ker sem pa pešec, bom praznoval doma...«

Čas hiti, umirajo veliki voditelji in državniki, odhaja tudi vrsta predanih borcev revolucije. Od marsikoga smo se v teh letih poslavljal na naših straneh, hkrati pa hiteli in si prizadevali, da bi ujeli v utrinke spominov besede borcev, aktivistov, ljudi, ki so ustvarjali pogoje za našo revolucijo, jo vodili v najtežjih dneh in jo bojevali tu v obnovi, graditvi, razvoju. Nam je uspevalo? Smo bili nerodni? Kaj pravite o nas vi, dragi bralci?

Vse, kar nas zanima

Janez Markovič iz Kamnika nam je na vprašanje odgovoril, da kaj posebnega pravzaprav nima pripomniti, češ da TV 15 objavlja v glavnem vse, kar borce zanima (iz obdobja 1941-45 in povojne graditve, kakor tudi o sedanjih težavah in problemih, ki tarejo naše gospodarstvo in sploh življenje delovnih ljudi.

»Priporočil bi le, da ob polemikah posredujete razne kritike neposredno tistim, ki so jim namenjene, da bi bili prizadeti pravočasno seznanjeni. Tako bi lahko o tem sami dodatno spregovorili, in bi lahko potem tudi izvedeli kaj več o odmevnosti določene kritike. To seveda ne velja posebej za ta časopis, ampak tudi za druge.

Iz navedenega sledi, da sem z vsebino in obliko TV 15 popolnoma zadovoljen in vam želim tudi v bodoče še mnogo dobrih uspehov.

★

Več o Skoju

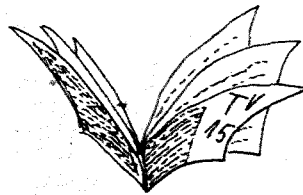
Ivan Gorjup iz Maribora nam je napisal takole:

»Zahvaljujem se vam za vašo idejo ob dvajsetletnici našega najbolj priljubljene časopisa TV 15. Na vašo vprašanje vam odgovarjam. Všeč mi je vsebina spominov, zlasti, ker je pisana v zelo prikupnem, ljudskem jeziku. V vsaki številki TV 15 se trudite, da bi zgodovino naše ljudske revolucije čim

bolj približali iz vseh zornih kotov, zlasti še naši mladini. TV 15 je tudi zato privlačen, ker ga skušate popestriti s fotografijami. Prav tako je zaslediti dosti spodbud k političnemu boju proti ostanom preteklosti.

Ob vsem tem pa menim, da bi bilo potrebno malo več pisati s področja Štajerske. Imam občutek, da je dopisniška mreža v nekaterih predelih Štajerske bolj formalna in šibka.

Ker sem sam sodeloval v času NOB kot član PK Skoja Slovenije in sekretar sekretariata glavnega odbora slo-



venske mladine v boju, bi želel, da bi več objavljali o konkretnih akcijah Skoja, saj so v tej organizaciji delovali mladinci, ki so bili nosilci najtežjih nalog še prej in tudi v vojnem obdobju.

Morda ne bi bilo napak, če bi več pisali o preventivni zdravstveni vzgoji s praktičnimi nasveti? Tudi o borcem tujih pojavih v članstvu bi morda lahko spregovorili več, zlasti če gre kje za ekscese.

Poleg zgoraj naštetih priporočil pa moram z zadovoljstvom ugotovljati, da je ta naš časopis zelo bogat, in

da odigrava svojo vlogo pestrega informatorja.

Želim, da bi se naše revolucionarne tradicije nadaljevale in se posodabljele v boju za bolj samoupravno družbo ter da bi se izkušnje revolucije prenašale na naše mlade sile.

★

V dedov spomin

Takole so nam pa odgovorili člani družine Ceglar:

Sporočamo vam, da je Hinko Ceglar umrl že 1970. leta, vendar smo še naprej naročniki TV 15. To pa iz teh razlogov: v spomin na Hinka Ceglarja in tudi zato, ker je časopis TV 15 zelo soliden. Vse kar je v njem napisano, je razumljivo vsem od najpreprostejših do inteligentov. Ob dvajsetletnici izhajanja pa želimo TV 15 še nadaljnjih dvajset let izhajanja!

★

Zanima me vse

Tako pravi Ivanka Konšak iz Maribora, ko naj bi se opredelila, kaj najraje bere v TV 15. »Seznajate nas z vsemi tekočimi uredbami in problemi. Hkrati je na voljo tudi veliko zanimivega branja iz NOB. Vsak teden komaj čakam, da mi poštar prinese časopis.«

★

Več o prvem povojnem času

Iz Celja se nam je s pisemcem oglasila Urška Pražnikar, ki nam sporoča, da je bila rojena že leta 1893, in da še dobro pomni prvo svetovno vojno. Za drugo, pravi, da je bila še mnogo hujša. Imela je kmetijo na hribu in tako so se vsak dan pri hiši oglašali vojaki. Enkrat so prišli Nemci, drugič je bila v bližini hajka. Partizani so bili pa tako stalni obiskovalci. Veliko strahu so se naužili domači takrat. Še zlasti zato, ker je bila v bližini pot na Grozdnik in Mrzlico.

»Prav rada berem, kar pišete. Znani so mi mnogi kraji, ki jih opisujete in ljudje. Oj, koliko so jih odgnali v internacijo in koliko se jih nikoli ni vrnilo. Moja hčer Justino so kot partizanko ujeli in odvedli v Ravensbrück, sin je bil pri partizanih in ga nisem videla nikoli več.

Zato ker smo vse to prestali, rada berem tudi, kaj se je dogajalo z drugimi. Vendar o teh naših krajih bolj malo pišete. Pred sabo imam še Invalidski vestnik z datumom 10. marec 1950. To je bil predhodnik TV 15. V tej številki je fotografija, kjer nas je pet žensk, ki smo takrat hodile na udarniško delo. Danes o tem delu ne vedo mladi nič, je pozabljeno.«

Urška Pražnikarjeva torej meni, da bi lahko več pisali tudi o tistem prvem povojnem obdobju, ko sta bila za to, da so rasle tovarne, stanovanja, ceste in proge, potreb-

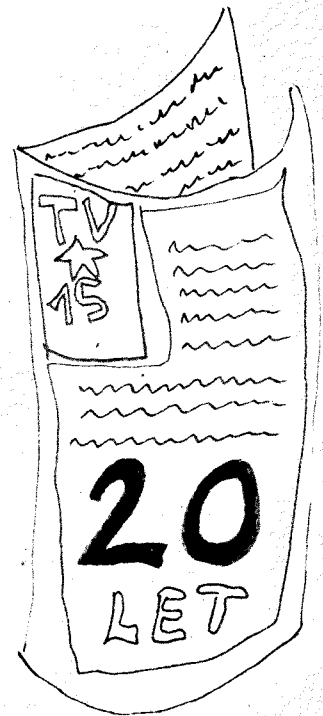
na tovarništvo in predanost, ko ni bilo »plačano« in ne na uro.

Prihodnje leto jih bo popolnila devetdeset. Boji se, da bi ji vid toliko opešal, da ne bi več mogla brati, vendar pa upamo, da so to le njene bojzani.

★

Več o aktivnosti borcev po vojni

Ana Perovec nam je sporočila, da je bil naročnik TV 15 prvotno njen mož, ki pa je letos umrl, deloma za posledice



dicami trpljenja v taborišču Mauthausen, kjer je preživel tri huda leta. Zena Ana nam sporoča, da je bil Naš tovariš TV 15 njenemu možu prijatelj in spremljevalec tudi ves čas, ko ni mogel več delati. In tudi ona ga že vsa ta leta rada bere, vendar pa v njem pogreša predvsem več sestavkov o tem, kaj in kako so gradili domovino, ne da bi vprašali, kaj bodo dobili za pod zob in koliko bo znašala plača, kakor se dogaja danes.

★

Premalo o VI, preveč reklam

Ivan Blatnik iz Zagorja ob Savi je stooosotni vojaški invalid in nam je na zastavljen vprašanje odgovoril, da ga moti, ker TV 15 ob nekaterih praznikih v letu izide v dvojni številki, potem ga pa nekaj časa ni. Tovariš Ivan meni, da smo v tem pogledu »leni«. Pravi tudi, da bi morali še več pisati o vojaških invalidih in njihovih pravicah, saj da so včasih imeli za to svoje glasilo, danes pa kakšno novost prej izve iz poročil na televiziji. Huduje se nad tem, ker je v časopisu toliko reklam. »Ta je seveda potrebna vam in ne bralcem,« je menil in dodal, naj bo na naših straneh čimveč spominov na boje v NOB, ki se ne smejo tako naglo pozabljati, ker so navsezadnje tu tudi številni vojni invalidi, ki so dobesedno žrtvovali svoja življenja in zdravje in jih bolečine še danes spominjajo na vojni čas.

Vsi v Kogojevi družini so bili revolucionarni Radovih dvajset let

Dne 22. decembra je poteklo 41 let, odkar je pod strehi fašističnih zavojevalcev padel ob narodnem heroju Ljubu Šerčerju v Tomišlju pri Igu tudi 20-letni študent iz Ljubljane Rado Kogoj.

Njegova življenjska pot se je začela 3. novembra 1921 v vasi Klavže v Baški grapi. Bil je prvorojenec staršev Marije in Petra Kogoja. Zivel so na kmetiji, čeprav je bil oče izučen trgovski pomočnik. Družina je predstavljala dostojno slovensko korenino, vendar je družinsko radost kmalu skalila fašistična oblast s svojim nasiljem. Očetu Petru, ki je bil član KP Italije, se je leta 1926 posrečilo zbežati v Jugoslavijo. Pri ljubljanskih tovariših je bil lepo sprejet, toda prave zaposlitve zanj ni bilo. V tem času si je nakopal tuberkulozo, ki je bila posledica socialnih težav. Šele leta 1929 se mu je posrečilo dobiti stalno zaposlitev in za njim je prišla vsa družina.

Rado, ki je opravil dva razreda osnovne šole v italijanski, je imel v slovenski šoli v začetku jezikovne težave. Kmalu jih je premagal, priznali so mu oba razreda in tretji razred je končal z odliko. Njegova nadarjenost za učenje je spodbujala očeta, da je z njim razpravljaj o zadevah, ki bi sicer zanimalo veliko starejše otroke. Družina se je preseljevala v Ljubljani iz podstrešnega v kletno stanovanje in obratno na območju Šiške, Bežigrada in Most. Zadržje bivališče je bilo v Bavdkovi ulici v sedanjih občini Moste.

Rado se je po četrtem razredu osnovne šole vpisal na klasično gimnazijo in končal 4 razrede. V peti ra-

zred se je vpisal na bežigradsko gimnazijo. Takrat so Kogojevi stanovali v Jaršah, kjer sta brata Rado in Vlado imela »spalnico« na podstrešju, od koder sta skozi odprtino opazovala pogrebe na ljubljanskem pokopališču (današnje Zale).

Ko je Rado dobil literarno nalogo s svobodnim tematskim izborom, se je odločil, da bo opisal pogrebne obrede tako, kot jih je lahko opazoval skozi podstrešno lino. Z bistrim razumom je zaznal socialne razlike pri pokopih. Kritično je ilustriral potek pogreba bogataša in povprečnega državljana. Njegova naloga je bila literarno ocenjena za odlično, vendar je dobil ukor »zaradi banalnega izražanja«. V istem času je prejel nagrado kot najboljši dijak na šoli in sicer športno dvokolo.

Že kot dijak si je Rado izoblikoval svoj svetovni nazor, ki mu ga je oče vcepil v rosnosti s tem, da je stopnjeval zahtevnost literature, ki mu jo je vneto nosil iz Delavskega doma. Kasneje si je Rado sam našel filozofsko literaturo raznih smeri, razčlenjeval zakonitosti družbenega razvoja in neomajno pristal na marksističnih pozicijah. Kot izredno napredno načitan dijak je nekaj let pred vojno skupno z nekaterimi člani partije uspešno deloval med člani delavskega kulturnega društva »Vzajemnost«, ki je povezovalo delavstvo in mladino. V okviru društva so delovali pevski zbor, dramski in šahovski krožek ter knjižnica. Na kulturnih prireditvah in množičnih izletih je širil revolucionarne ideje, bodisi kot govornik ali re-

citator pesmi socialne vsebine. V svojih izvajanjih je bil izredno prepričljiv, mladostno zagnan in poln vere v zmago delavskega razreda.

Svoje napredne dejavnosti pa ni omejil samo na območje Most, oziroma Vza-



Rado Kogoj, rojen 3. novembra 1921, ustreljen 22. decembra 1941

jemnosti. V organiziranih študijskih krožkih je predaval o dialektičnem materializmu dijakom srednje tehniške šole v Ljubljani. Nato se je zgodilo, kar ga ni presenetilo – izključitev iz gimnazije v 7. razredu. S tem je Rado opravil z legalnim šolanjem, ki ga je potem dopolnjeval z zasebnimi izpiti. Delo na političnem področju je nadaljeval z nezmanjšano zavzetostjo. Povezoval se je z znanimi komunisti, ki so se z očetom srečevali na domu. Z osebnim zgledom in revolucionarnostjo je pridobil veliko mladih somišljeni-

kov, ki so se tudi kasneje izkazali kot borci v NOB. Njihova pozitivna idejnost je pronicala v tedanje športno društvo Sokol in Slovan.

Ko je izbruhnila vojna je Rado s svojim bratom Vladom in tovariši odšel med prostovoljce. Prišli pa so le do Novega mesta, nekateri do Trebnjega. Nato so v Ljubljani zbirali orožje in spremljali partijske naloge v zvezi s pripravami na odpor.

prepeljan v belgijsko kasarno v Ljubljani, odtod pa v sodnijske zapore.

Fašistično vojaško sodišče ga je obsodilo na smrt z ustelitvijo. Jetnice in jetniki v sodnijskih zaporih v Ljubljani so v decembru leta 1941 izvedli o njegovi smrtni obsodbi. Bili so pretreseni, saj so ga mnogi osebno poznali. Z neizmerim občudovanjem so prisluhnili, ko je v tišini večkrat požvižgaval na melodijo Internationale. V mi-

okupatorju s tem, da je vzkliknil Stalinu in komunistični partiji. Tako jih je hotel še poslednjič prizadeiti v njihovi veri za zmago, saj so v tistem času ofenzivno napredovali na ruskem bojišču. Ta Radov zadnji nastop je bil izraz upora in idejne zrelosti, kar je pustilo moralno moč mladini, ki ga je poznala in mu v nadaljnjem boju sledila.

Postreljene skupine niso upali pokopati v takratni Ljubljanski pokrajini, temveč so jo naloženo na tovornem avtomobilu odpeljali v Italijo. Sorodniki so po osvoboditvi vztrajno iskali sled o pokopu. Šele nekako po petnajstih letih so izvedeli, da so bili pokopani za obzidjem pokopališča v Monfalconu, kjer so bili nato prekopani v skupno, dostojno urejeno grobišče.

To je le bežen spominski zapis o kratkem, a bogatem življenju revolucionarja Rada Kogoja.

Radova junaška smrt pa ni bila edina v družini, iz katere je izšel. Že naslednje leto, v mesecu maju je bil ustreljen tudi oče Peter, ki je bil aretiran kot ilegalni partijski delavec v Ljubljani. Brat Vlado se je bojeval v partizanskih vrstah od začetka pa do zmagovitega konca. Mati Marija in sestra Ivica sta bili kot aktivisti aretirani, obsojeni ter odgnani v fašistične kaznilnice v Italijo. Po padcu fašizma sta tudi nadaljevali Radov boj. Prav tako se je tedaj priključila partizanskim borcev šestnajstletna sestra Danila.

V teh nekaj vrsticah sva želela prikazati, v kakšni družini je Rado odraščal in kako jo je hotel uničiti okupator. Naloga zgodovinarja pa bo vzornik tudi mladim zanamcem.

Mimi Martinčič
France Kralj

Miloš
Rutar

NARODNI HEROJI

13

PREDVOJNI ŠPORTNIKI

Športnik Zvonko Runko – neumorni organizator in partijski aktivist

Pripadniki bojnih skupin so izvrševali sabotažne akcije – Mnogi predvojni športniki so bili v varnostno obveščevalni službi – Belogardisti so Runka ujeli, ga nečloveško mučili in ubili.



Zvonko
Runko

Zvonko Runko-Pavle je bil rojen 1920. v Ljubljani. Padel je leta 1942. Za narodnega heroja je bil imenovan 1953. Kot gimnazijec je bil Zvonko Runko-Pavle zelo aktiven v naprednem mladinskem gibanju. V svojem šestnajstem letu, leta 1936, je postal član SKOJ. Zaradi naprednih stališč je bil naslednje leto izključen iz šole brez pravic za vpis v druge srednje šole v Jugoslaviji.

V začetku vstaje, julija 1941, je postal član varnostne skupine. Pri opravljanju te dolžnosti je pokazal veliko hrabrost, iznajdljivost. Velikokrat se je znašel v težavnih situacijah. Zivel je v strogi ilegalnosti in zavestno, predano izpolnjeval zaupane mu dolžnosti. Najpomembnejše njegove akcije so bile: zaplenba velike količine zimske obleke v Mestnem domu v

Ljubljani, napad na velesejem z bombami, posamezne likvidacije sedmih izdajalcev in uspešna razorožitev nekaj karabinerjev.

Ko je Zvonkovo bivanje v Ljubljani postalo nevarno, so ga poslali v okolico Novega mesta. Toda – v Novem mestu je belogardistom uspelo, da so ga ujeli. Tudi v tem položaju se je hitro znašel. Delal se je bojnega in dovolil, da so mu operirali slepič, potem pa je s pomočjo OF pobegnil in se pridružil partizanom.

V gozdovih je postal član štaba Tretje grupe odredov. Sredi julija leta 1942 je padel v zanko belogardistov, ki so se predstavljali kot partizani. Da bi kaj zvedeli, so ga zverinsko mučili, Zvonko Runko-Pavle pa je molčal do smrti.

Bolj ko je Osvobodilna fronta postajala množična, bolj se je kazala tudi potreba po varnosti te organizacije, ki je bogato kalila med ljudstvom. Varnost je bila pomembno vprašanje tem bolj, ker je že v prvih mesecih okupacije začela dvigovati glavo domača reakcija iz klerikalnih krogov in skupine zagriženih nacionalistov. Fašistični okupacijski stroj se je s temi skupinami spogledoval, še več jih skrivaj podpiral in plačeval. Za boj proti tem domačim izdajalcem ter proti tujim in domačim obveščevalnim službam je vodstvo partije ustanovilo varnostno-obveščevalno službo OF. Kolegij obveščevalne službe je vodila Zdenka Kidrič-Marjeta, zajemala pa je skoraj vse pripadnike OF in rodoljube, ki so zbirali prepotrebne podatke za glavno poveljstvo in vrhovni plenum OF.

Vosovci – strah in trepet

Posebna obveščevalna služba je bila nadvse učinkovita: prodira je celo na kvesturo, v Hacinovo policijo, v italijanski armadni korpus, med Mihajlovičeve pripadnike in belo gardo, njene niti pa so segle tudi do fašističnih veljakov. Varnostno

službo je spočetka vodil Franc Raubar-Vitez, ki je padel v začetku leta 1943 na Gorenjskem in postal narodni heroj, leta 1942 pa kasnejši heroj Edo Brajnik-Štefan.

Služba je vključevala tiste skojevce in pripadnike bojnih skupin, ki so se posebno izkazali v sabotažnih akcijah. Majhne skupine petih, šestih pogumnih, odločnih, iznajdljivih fantov so na ljubljanskih ulicah opravljale nadvse uspešne akcije: minirale so telefonske kable, tramvajške proge, velesejemski prostor, zaplenile denar v banki, likvidirale narodne izdajalce, uspešno reševale iz zaporov vodilne organizatorje osvobodilnega gibanja.

Med hrabrimi vosovci, kot so kmalu začeli popularno imenovati člane VOS OF, je bilo tudi precej znanih športnikov, kako tudi ne, saj je prav ta služba zahtevala lastnosti, s kakršnimi se ponajbolj športniki. Nekateri med njimi so v nevarnih akcijah na ljubljanskih ulicah izkravali, tako namiznoteniški igralec Ernest Belak, telovadec Milan Česnik, smučarski skakalec Branko Božić je padel kot talec, drugi vosovci pa so padli kasneje v partizanskih vrstah: telovadci Zvonko Runko, Jože Bradeško in Nada Camernik, boksar Darko Marušič, nogometaša Miro Perc in Pepe Zornada, vaterpolist Lev Skapin, telovadka Sabina Mavsar je umrla po vojni. In še bi lahko naštevali, da bi bil seznam žrtv med športniki, ki so bili člani VOS, popoln.

Varnostno-obveščevalna služba OF je postala nepogrešljiva del ljudske vstaje. Boris Kidrič je že decembra leta 1941 v Poročevalcu zapisal: »Obveščevalna služba OF je zasledila vrsto agentur gestapa, denunciantov in agentov OVRE... Razkrila je protinacionalno zaroto in ugotovila podrobnosti, o katerih se peti koloni niti ne sanja, da jih vemo... Justifikacije petekolonašev se v Ljubljani dogajajo ob belem dnevu, kar silno dviguje moralo ljudi, med belogardistične izdajalce pa seje strah in trepet.«

Se nadaljuje

Nove obrestne mere

Večina naših načrtov in želja je tako ali drugače povezanih z denarjem. Pot do cilja je včasih daljša. Dolgoročno varčevanje pod ugodnejšimi pogoji je zato možnost, o kateri velja razmisliti.

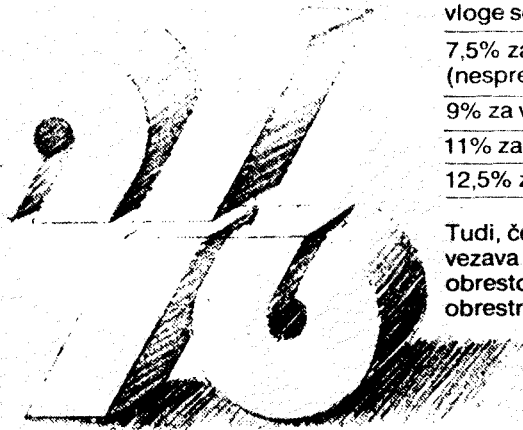
Nove obrestne mere za nenamenske dinarske hranilne vloge so:

7,5% za vloge na vpogled (nespremenjeno)
13% za vloge vezane nad 1 leto
15% za vloge vezane nad 2 leti
20% za vloge vezane nad 3 leta

Nove obrestne mere za nenamenske devizne hranilne vloge so:

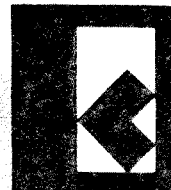
7,5% za vloge na vpogled (nespremenjeno)
9% za vloge vezane nad 1 leto
11% za vloge vezane nad 2 leti
12,5% za vloge vezane nad 3 leta

Tudi, če pravega načrta še nimate: vezava sredstev zagotavlja obrestovanje prihrankov po najvišji obrestni meri.



ljubljska banka

sgp konstruktor
n. sol. o. maribor
tozd gradbeništvo granit
n. sol. o. slovenska bistrica



Gradimo objekte visokih in nizkih gradenj, v kamnolomu Poljčane proizvajamo vse vrste kamnitih agregatov, nudimo usluge ključavničarske in teracerske delavnice.

Se priporočamo!

ČESTITA ZA OBČINSKI PRAZNIK VSEM DELOVNIM LJUDEM
IN OBČANOM



N. SOL. O.

ELKOM

**DO Elektromontaža
in inštalacije**

Poljčane – Slovenija

TELEFON: CENTRALA: (062) 815-230, 815-232 –
PRODAJA: 815-132 – DIREKTOR: 815-133
BRZOJAV »EMI« POLJČANE
TEKOČI RAČUN: SDK SLOVENSKA BISTRICA
ŠT. 51810-12643

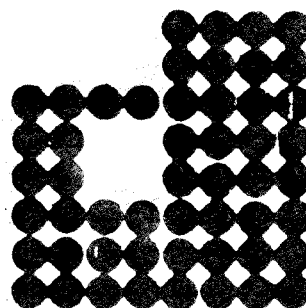
PRODAJAMO VSE VRSTE SVETIL ZA ŠIROKO POTROŠNJO
TER ZA OBJEKTE PO NAROČILIH.

OB OBČINSKEM PRAZNIKU ČESTITAMO IN SE PREDSTAVLJAMO
S PROIZVODNIM PROGRAMOM

KMETIJSKA ZADRUGA SLOVENSKA BISTRICA

**Ob prazniku občine Slovenska Bistrica –
8. januarja 1983**

Čestitajo vsem občanom in delovnim ljudem občine Slovenska Bistrica ter želijo veliko delovnega uspeha



ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD
– stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
– roto-ofset časopisni in revijalni tisk
– ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
– grafična dodelava (knjigoveznica)



**TOVARNA OLJA
SLOVENSKA BISTRICA**

SOZD »ZVIJEZDA« ZAGREB

62310 Slovenska Bistrica – telefon: h. c. (062) 811-111, dr.: (062) 811-225,
kom. (062) 811-172 Brzjav: Olje Slovenska Bistrica – Poštni predal: 22 – Žel.
postaja: Slovenska Bistrica

OB OBČINSKEM PRAZNIKU
ČESTITAMO VSEM OBČANOM
IN DELOVNIM LJUDEM



Impol
Industrija
metalnih
proizvodov
n. sol. o.
Slovenska
Bistrica

IZDELUJEMO:

IZ ALUMINIJA IN ALUMINIJSKIH LEGUR
pločevino, trakove, surove in oplemenitene folije,
rondela, rondice
palice, cevi, profile
žice, pletene električne vodnike

PROJEKTIRAMO, IZDELUJEMO IN MONTIRAMO
VSE VRSTE ALUMINIJSKIH KONSTRUKCIJ:

vrata, okna, fasadne elemente, samonosilne fasa-
dne in aluminijske nosilne konstrukcije, žične
ograje, aluminijske kopalne bazene, plastenike
V obratu za površinsko obdelavo brusimo, poliramo
in eloksiramo vse vrste profilov v zelenih barvah

S KOOPERANTI PROIZVAJAMO CELOTNO
ČESTNO OPREMO IZ ALUMINIJSKIH ZLITIN:

kompletne prometne znake in napisne table
zaščitne ograje proti divjadi
odbojnice
kioske za mitnice

ČESTITA VSEM
OBČANOM
ZA OBČINSKI
PRAZNIK



SOZD
SLOVENIJA AVTO, o. o.
Ljubljana, Celovška 150

Certus TOZD Planina
ŠTATENBERG SLOVENSKA BISTRICA

ČESTITA ZA OBČINSKI PRAZNIK VSEM DELOVNIM LJUDEM

ELEKTRO
SLOVENSKA BISTRICA

ČESTITA ZA OBČINSKI PRAZNIK VSEM DELOVNIM LJUDEM IN
POSLOVNIM PARTNERJEM

KREDITNA BANKA MARIBOR

POSLOVNA ENOTA
SLOVENSKA BISTRICA

Čestita
poslovnim partnerjem,
varčevalcem
ob občinskem prazniku

STANBIRO
SLOVENSKA
BISTRICA

Čestita
za občinski
praznik

S TV-15 IN SLAVNIKOM NA IZLET ● S TV-15 IN SLAVNIKOM

V TOPLICE

Staro leto 82. se je izteklo. Vstopili smo v novo leto, ki se piše 1983, in želja vseh nas je, da se bomo tudi to leto večkrat srečali na naših izletih, ki jih skupaj s TV-15 pripravljamo za vas.

Za prvi izlet v februarju smo se odločili, da se odpeljemo proti Krškem ter v Čateške Toplice. V hladnem zimskem dnevu se nam bo prileglo kopanje v topli termalni vodi v Čatežu. Izlet bomo seveda popestrili z ogledi naših kulturno-zgodovinskih znamenitosti.

ČATEŠKE TOPLICE

13. februarja 1983 (nedelja)

Prvi izlet v letu 1983 bo enodneven

Relacija: Ljubljana–Žužemberk–Novo mesto–Krško–Čatež–Ljubljana

Odhod iz Ljubljane v nedeljo, 13. februarja, ob 7.00 uri s Trga osvoboditve v Ljubljani (pred Univerzo).

Prvi postanek bomo imeli v Žužemberku, vam tako znanem kraju, na bregu reke Krke. Mogočni grad in pestra zgodovina sta simbol tega kraja. Pot nas bo vodila do dolenske prestolnice. Ogled muzeja NOB v Novem mestu, krajši postanek in že bomo nadaljevali pot v Krško, mesto, kjer se prepletata slovenska zgodovina in najnovejši čas. Kosilo. Po kosilu bomo imeli urice na razpolago za kopanje v pokritem bazenu v hotelu Terme v Čatežu. Proti večeru vrnitev v Ljubljano, približno okoli 19. ure.

Cena izleta: 650 din

vključuje avtobusni prevoz, vstopnine, kopanje v bazenu, kosilo, vodstvo in organizacijo. Prijave sprejemamo v poslovalnici **SLAVNIK Tavčarjeva 8 a Ljubljana**

Lahko se prijavite tudi po pošti na naslov: SLAVNIK, Tavčarjeva 8 a, Ljubljana 61000. Vse informacije dobite po telefonu: (061) 321-552

5. in 6. marca bo izlet v PREKMURJE – KOPANJE V MORAVSKIH TOPLICAH
program je že na voljo v poslovalnici SLAVNIK in se že lahko prijavite.

VSEM UDELEŽENCEM NAŠIH IZLETOV, BRALCEM TV-15 ŽELIMO SREČNO IN ZDRAVO 1983.

PRIJAVNICA

Priimek in ime

Stalno bivališče

Prijavljam št. oseb

KOPER

Priznanje
revolucionarjem

V Kopru je 24. decembra medobčinski svet ZKS skupaj s svojim aktivom predvojnih komunistov, španskih borcev in nosilcev partizanov spomenice 1941 pripravil prirsčno novoletno srečanje jubilarov, ki so v letu 1982 slavili svoj življenjski jubilej. Med njimi so bili trije 80-letniki - Ernest Vatovec, španski borec Cetin in Matija Lunder, trije sedemdesetletniki - Branko Babić-Vlado, Miran Bertok in Srečko Čebro, ter več 60-letnikov. Sekretar MS ZKS Sergej Čehovin je v svojem nagovoru izrekel slavljenecem priznanje partije in družbe za njihovo dolgoletno revolucionarno delo in prispevek v boju za svobodo, zmago oborožene revolucije in povojno graditev Titove Jugoslavije.

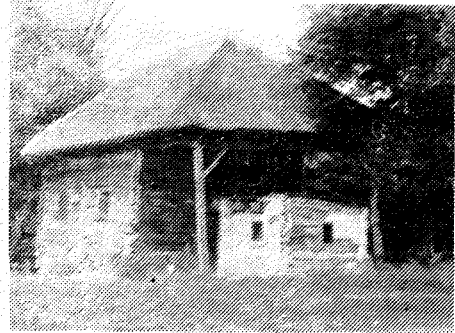
Jubilanti so prejeli dragocena knjižna darila, ki jih je priprisoval komite občinske konferenice ZKS Koper, nato pa so se ob skromnem priprisku in v prirsčnem ozračju pogovorili o svojih revolucionarnih izkušnjah.

R. B.

MALA POLANA

Copekov mlin
obiskujejo

Ob potoku Črncu pri Mali Polani, kjer so 26. decembra 1944 ustanovili prvi odbor OF za Veliko Polano, stoji znani Copekov mlin. Ta pomnik iz NOB je pred leti hudo načel zob časa in pred propadanjem sta ga v zadnjem času reševali Kulturna skupnost Slovenije in Lendave. Dela so se lotili tudi brigadirji Ljudske pravice iz Lendave, na delovni akciji »Copekov mlin 77«. Takrat so očistili odtočno strugo, posekali odvečno drevje in uredili okolico. Mlin so takrat obnovili oziroma namestili leseno kolo, tako da se spet vrti, mlin pa prekrili. Pokroviteljstvo



Copekov mlin v Mali Polani

nad spomenikom je prevzela TOZD Konfekcija iz Velike Polane.

Ob mlinu se radi zbirajo mladi z območja krajevnega sveta ZSMS Velika Polana, predvsem pri očiščevalnih akcijah pa tudi kulturnih in športnih prireditvah ob mlinu ne manjka. Ali bo objekt v bližnji prihodnosti postal tudi izletniška točka? Ne bi bilo napak, če bi končno namestili tudi kačipote za vse pomembnejše kulturno-izletniške točke v lendavski občini.

JOŽE ŽERDIN

Obvestilo

V nedeljo, 9. januarja, bo na tretjem programu ljubljanskega radia ob 19. uri pod naslovom Igramo, kar ste izbrali predvajana kantata Ravensbrück. Delo je napisal skladatelj Alojz Ajdič, kantato izvajata dva zbora, orkester in recitator, po pesmih, nastalih v taborišču Ravensbrück, pesnic Erne Musarjeve, Katje Špurrove, Vere Albrehtove in Katarine Miklavove. Vabimo k poslušanju!

Odbor taborišča
RavensbrückObvestilo
naročnikom

Je že tako, da ob novem letu povsod beležimo spremembe, od katerih pričakujemo hitreje, boljše, večje...

Pri TV-15 smo se po zgledu drugih časnikov in revij odločili za nekoliko drugačno pisanje vaših naslovov na našem časniku, kot smo ga imeli dosedaj, namreč prek računalnika.

Pričakujemo, da bo na začetku nekaj težav. Prosimo vas, da nam morebitne napake oprostite in nam jih sporočite na naslov UPRAVA TV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. Vsa sporočila nam bo dobrodošla, saj bomo tako lažje skupno in čim hitreje odpravili težave, ki vsakogar čakajo na začetku poti.

Uprava TV-15

NOVO MESTO

S srečanja
predstavnikov
skupnosti

Devetindvajsetega decembra so se v Novem mestu srečali predstavniki skupnosti borcev, enot in služb NOV in POS, ki imajo domicil v novomeški občini. Tu so dobili svojo »domovinsko pravico«: Novomeška četa, Gorjanski bataljon, 12. SNOUB, 1. SAB, 14. železničarska brigada, 1. brigada VDV, Okrožni odbor OF Novo mesto, 15. divizija, 5. partizanski slovenski bataljon-1. Dolenjski, Komisija VOS za Dolenjsko in borci za severno mejo.

Namen srečanja enajstih skupnosti je bil dogovor o usklajenih pripravah za program dela v letu 1983, ki ga delno pogojujejo tudi sedanje družbene razmere. Medtem ko teko priprave za monografijo 15. divizije in Forjanskega bataljona, bodo druge enote in službe dopolnile podatke o svojih bojnih poteh in nalogah v letih OB. Z dodatnimi poizvedovanji in zbiranjem gradiva postajajo njihovi podatki vedno bolj zaokroženi, tako razširjeni in podkrepjeni pa so hkrati tudi med seboj bolj usklajeni, in zato še dragocenejši. Iz teh pogovorov iz izmenjave medsebojnih izkušenj bodo v posameznih skupnostih nastali konkretni delovni načrti za 1983. Člani posameznih skupnosti so tudi tokrat dali vrsto pomembnih spodbud. Posebej so poudarili, da bodo poslej bolj uporabljali arhiv v oddelku NOB v Dolenjskem muzeju, kamor bodo tudi sami izročali gradivo, ki ga bodo še zbrali.

Srečanja so se med drugimi udeležili predsednik novomeške občinske skupštine Uroš Dular, predsednik občinske konference SZDL Boris Skedelj, predsednik komisije za ohranjanje in razvijanje borbenih tradicij pri občinskem ZZB NOV Ivan Grašič in predsednik sveta te dejavnosti pri občinski konferenci SZDL Marjan Pureber. Hvaležno delo usklajevalca prizadevanj za poglobljanje bojnih in revolucionarnih tradicij NOB bo tudi poslej zaupano Ivanu Slapniku, ki to koristno in uspešno opravlja že več let. Na sestanku so ocenili, da so sprejeli vrsto dobrih napotkov za nadaljnje delo pri prenašanju in ohranjanju tradicij NOB na mlade rodove. Skrb za usklajeno delo med svetom, SZDL in mladino je v dobrih rokah, oblike te organizirane dejavnosti pa so čvrste in zagotavljajo, da bo vsebina načrtov dela za 1983 tudi uresničena.

T. G.

LJUBLJANA

Žive in ustvarjalne
tradicije

Predstavniki aktivov ZZB pri ŽG Ljubljana in člani komisije za zgodovino so decembra na sestanku poleg drugega poslušali informacijo o gospodarskem položaju in poslovnih rezultatih železniških kolektivov.

V zavzeti pravici so borci ocenjevali napore železničarjev in menili, naj bi z njihovimi rezultati na področju boja za stabilizacijo še pogostejše seznanjali širšo javnost.

ŽG Ljubljana spada med največje izvoznike v Sloveniji, saj z doseženimi 55 milijoni dolarjev iz tranzitnega prometa krepko prispeva k pokrievanju zunanjih obveznosti Jugoslavije.

Izkoriščenost voznega parka na območju ŽG Ljubljana je večja kot v mnogih železniških upravah v Evropi, kar pa ne pomeni, da slovenski in istrski železničarji niso sposobni prevzeti še več tovora, saj se neprestano bojujejo za še boljšo organizacijo dela in izrabljanje notranjih rezultatov. Obenem upravičeno pričakujejo odločnejši poseg pristojnih državnih in družbenih organov, da železnica prevzame prevoze na večje razdalje. V sedanji energetske situaciji borci ne morejo razumeti, zakaj ne sprejmejo odločnejših ukrepov tudi zakonske, za uveljavitev takšne prometne politike.

Borci NOV, udeleženci sestanka so izrazili mnenje, da slovenski in istrski železničarji s svojimi današnjimi prizadevanji na najboljši način dokazujejo, da so revolucionarne tradicije NOB na železnici žive in ustvarjalne. Izražajo priznanje delavcem železniških kolektivov, samoupravnim in poslovnim organom za velika prizadevanja in rezultate, ki jih dosegajo. Obenem pričakujejo, da bodo železničarji deležni širše družbene podpore tako na področju izenačevanja pogojev gospodarjenja kot na področju razvoja, saj si brez sodobnejše železnice in racionalne prometne politike ni mogoče predstavljati trajnejših rezultatov boja za stabilizacijo in nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem se Vam zahvaljuje za vsa prizadevanja, ki ste jih izpričali pri reševanju tistih vprašanj, s katerimi smo se morali v tem letu ukvarjati Slovenci v Avstriji. V letu 1983 se moramo vsi narodno zavedni pripadniki slovenske narodne skupnosti zavedati, da bomo pri našem delu uspeli le, če bomo resnično enotni v boju za narodne pravice. Ob prehodu v novo leto Vam zato želimo obilo sreče in zdravja v upanju, da bomo tudi v prihodnjem letu skupaj uspešno nadaljevali delo za doseg pravic, ki nam gredo v prid demokracije in enakopravnosti med narodi.

Zveza slovenskih organizacij
na Koroškem

TRNOVEC

Prijetno srečanje
z dr. Franjo

Tonetu Polensku iz Trnovca 16 pod Katarino, borcu Jurišnega bataljona 31. divizije, se je lepega jesenskega popoldneva uresničila dolgoletna želja. Na svojem domu je s svojimi domačimi in soborci pozdravil zdravnico dr. Franjo, ki ji, kot sam pravi, dolguje življenje.

Tone je bil 16. marca 1945 v Kočevju pri Vojškem v boju proti sovražniku hudo ranjen. Tedaj je sovražnik močno pritiskal iz Idrije, da bi prodril na osvobojeno Vojškarsko planoto in naprej v Trnovski gozd. To so bili začetki zadnje sovražnikove ofenzive, ki je imela za cilj uničiti Deveti korpus. Zato nam je bilo zabičano, da zadržimo sovražnika za vsako ceno. Komendant Tarzan je zgodaj zjutraj razporedil svojo enoto in posebno nalogo določil skupini, v kateri je bil tudi Tone. Ta je morala preprečiti, da sovražnik ne bi udaril v bok ali hrbet. Po kratkem zatišju se je začel bojni ples. Močna nemška kolona se je bližala po cesti izza ovinka. Pritajili smo se v snegu in vsak je meril svojega. Na ukaz smo sprožili. V koloni je nastala zmeda. Presenečeni Nemci niso utegnili pobrati ranjenih in mrtvih. Zavladal je kratek predah, ki ga je izkoristil najmlajši, petnajstletni Joško Mrak. Za vsako ceno je hotel priti do mrtvega Nemca in dobiti brzostrelko. Počasi se je plazil po snegu, toda Nemci niso bili slepi. Nenadoma se vsuje nanj svinec. Bolničarka Halina ga je ob našem varstvu vsega okrvavljenega spravila na varno.

Tone je s svojimi tovariši budno opazoval teren pod seboj. Sovražnik je iskal stransko pot za preboj. Z Nikove je začel pritiskati s minometom. Mine so treskale v vrhove. Ena je udarila v mitralješko gnezdo. Na vzpetini je zavladalo zatišje. Po Tarzanovem ukazu sva z Ažmanom hitela na vzpetino. Borci so ležali vsi okrvavljeni v snegu. Med njimi je negibno ležal Tone, ki je imel razparan trebuh. Nekateri so prosili za milostni strel.

Ko smo se v mraku poslavljali od ranjencev in jih izročali terencem, je v njihovih očeh zavladala žalost. Spletale so se jim misli o včerajšnjem dnevu in le megleno so verjeli v jutrišnjega. Tonetove misli so hitele v Ločnico. Med razmišljanjem je omedlel. Premikanje sank ga je zdrnilo. Nad seboj je zagledal neznane obraze, v nos mu je udaril poseben vonj. Zaspil. Zdravnik mu za frontno črto reže in šiva tkivo in črevesje. Z njim hitijo v bolnico Franjo. Že je pri njem dr. Franja s svojimi pomočniki. Ta legendarna zdravnica z bolničarji je prevzela skrb zanj. Tone, čeprav močno trpi, bolečine so neznosne, le-te prenaša in upa v življenje. Kaj je tedaj ranjenec pomenila spodbudna beseda zdravnika ali bolničarke, ve le tisti, ki je to doživel. To sem dvakrat v Franji tudi sam doživel. Tesnoba in tema, ki je bila čisto tudi podnevi, sta delovali na človeka in ranjenca še posebej nerazpoloženo. Ubijala je voljo. Že redke sončni žarki, ki je le sem ter tja pokukal med barake, je oživel in osvežil voljo po življenju. In taki žarki, žarki upanja in zaupanja vase in v tovariše so bile tudi vsakodnevni obiski zdravnikov, njihove spodbudne besede, pa tudi besede političnih delavcev, ki so v invalidskem domu pojasnjevali ranjenecem življenje in boje zunaj te ozke soteske Pasice. Za zavestjo se je Tonetu vračala volja po ozdravitvi, po vrnitvi v svoj bataljon. Z nami je želel v zadnji boj za Trst. Zelel je skočiti med svoje domače tam pod Katarino. Žal so bila to le prazna upanja, ki so mu pomagala preživeti krizo, preživeti smrt, v katero smo, ko smo ga oddajali, bolj verjeli kot v življenje.

In s pomočjo dr. Franje in njenih sodelavcev, z njeno materinsko ljubeznijo, s skrbjo, ki jo je bil vsakodnevno deležen, je premagal smrt. Vrnil se je domov in poprijel za delo. Še vedno aktivno dela v tovarni Color. Postal pa je tudi praporščak krajevnne organizacije ZZB Trnovec-Topol.

ZDRAVKO VIDRIH

LJUBLJANA

Nismo vas pozabili

Številna srečanja, ki so namenjena najstarejšim občanom, pričajo, da nanje nismo pozabili vsaj ob koncu leta. Krajevne skupnosti in delovne organizacije so za svoje starostnike in upokojence priredile skromna tovariška srečanja, nekatere pa so tudi obdarili. Tako je bilo tudi v



pržanjski Iskri, v krajevni skupnosti Hinka Smrekarja, dr. Petra Držaja, posebno pozornost pa so namenili starejšim krajanom v krajevni skupnosti Bratov Babnik.

Požrtvovalni člani KO RK v sodelovanju s predstavniki DPO in društev, so za 60 starostnikov minulo nedeljo priredili nepozabno srečanje, za prijetno razpoloženje je poskrbel harmonikar, sicer popolnoma slep invalid Mirko Gutnik.

J. Č.

PRAVNI SVETOVALEC

L. N. T. Radi bi vedeli, koliko časa traja daljši porodniški dopust, ki pripada za otroka, potrebnega daljše in skrbnejše nege zaradi težje telesne ali duševne prizadetosti?

ODGOVOR: Po samoupravnem sporazumu o uresničevanju pravic do porodniškega dopusta traja pravica do daljšega porodniškega dopusta v obliki popolne odsotnosti z dela do dopolnitve 12. meseca otrokove starosti, če pa upravičenec dela 21 ur na teden in praviloma 4 ure na dan, do 17. meseca otrokove starosti.

J. N. S. Oporoko, ki ste jo napravili, bi radi shranili pri sodišču in vas zanima, kako se ta hramba opravi?

ODGOVOR: Oporočitelj lahko svojo oporoko sam ali po kom drugem izroči v hrambo sodišču, in sicer odprto ali v zaprtem ovitku. Če jo oporočitelj izroči v hrambo odprto, ga sodnik opozori na morebitne napake, zaradi katerih bi bila oporoka neveljavna. O izročitvi oporoke se sestavi zapisnik, ter se oporoka, če je bila izročena v hrambo odprto, da v poseben ovitek in zapečati. O prejemu oporoke izda sodišče potrdilo, in v primeru, če je ni izročil v hrambo sam oporočitelj, tega o prejemu oporoke pismeno obvesti.

D. R. Z. Radi bi vedeli, ali je mogoče odpovedati stanovanje imetniku stanovanjske pravice, ki se je nastanil v domu za ostarele meščane?

ODGOVOR: Odpoved stanovanjskega razmerja v takem primeru je možna le, če imetnik stanovanjske pravice izjavi, da se je nastanil v domu z namenom stalnega bivanja in če s to izjavo soglašajo pristojni organ socialnega skrbstva in pristojni organ doma za ostarele, v katerem se je nastanil. Lahko pa imetnik stanovanjske pravice navedeno izjavo prekliče. V takem primeru pa mu je stanodajalec dolžan v enem letu od dneva preklica izjave preskrbeti primerno stanovanje.

V. Č. S. Kot civilni invalid vojne s 100-odstotno invalidnostjo zaradi izgube obeh nog prejemate dodatek za tujo pomoč in postrežbo. Ali imate morda tudi pravico do ortopedskega dodatka?

ODGOVOR: Pravico do ortopedskega dodatka imajo ob določenih pogojih le vojaški invalidi, civilnim invalidom vojne ta pravica ni zagotovljena.

L. Č. K. Pri vas stanuje polnoletni sin, s katerim se ne razumete, ker je proti vam skrajno nasilen. Kako bi ga spravili iz stanovanja?

ODGOVOR: Kot imetnik stanovanjske pravice lahko od sina zahtevate, da se izseli iz stanovanja, za kar mu morate dati primeren rok (najmanj 30 dni). Če se v tem roku ne bi izselil, lahko zahtevate njegovo izselitev s tožbo pri sodišču. Po zakonu o stanovanjskih razmerjih sme namreč imetnik stanovanjske pravice iz upravičenih razlogov zahtevati od vsakega uporabnika - razen od svojih mladoletnih otrok in svojega zakonca - izselitev iz stanovanja in mu dati za izselitev primeren rok, ki ne sme biti krajši od 30 dni, ter lahko v primeru, če se uporabnik v določenem roku ne izseli, zahteva njegovo izselitev s tožbo pri sodišču.

V. V. Z. Kolikšna telesna okvara daje pravico do invalidnine?

ODGOVOR: Pravico do invalidnine dajejo le telesne okvare, ki so navedene v posebnem seznamu telesnih okvar, in sicer pridobi zavarovanec pravico do invalidnine za telesno okvaro, ki je posledica nesreče pri delu ali poklicne bolezni, če znaša telesna okvara po seznamu telesnih okvar najmanj 30 odstotkov, za telesno okvaro, ki je posledica bolezni ali poškodbe zunaj dela, pa le, če znaša telesna okvara po seznamu najmanj 50 odstotkov.

MIRKO KLANČAR- SANDI

Štiridesetletnica slavne Gubčeve brigade

Četrtega septembra 1942 je bila v gozdu pri Trebelnem nad Mokronogom ustanovljena manevrska brigada, ki je dobila ime po vodji kmečkih uporov Matiji Gubcu. Ustanovil jo je Aleš Bebler – Primož na podlagi njegove odredbe z dne 26. 8. 1942, da se ustanovijo manevrske brigade, ki bodo sposobne tolči sovražnika kjerkoli in kadarkoli. Na Trebelnem je bilo takrat okrog 850 borcev in aktivistov OF. Poleg prekaljenih 640 borcev 2. bataljona Zapadnodolenjskega odreda, dveh bataljonov Krškega odreda in dveh čet 2. grupe odredov, ki so sestavljali novo drugo ustanovljeno brigado, so bili tudi borci 1. bataljona prve Tomšičeve brigade in Efenkove čete ZDO. Tako veliko število in veličastna parada partizanov sta ovrgla laži Italijanov in bele garde, da so v roški ofenzivi na Kočevskem in Notranjskem, uničili vse partizane in njihovo vodstvo.

Ceprav so imeli borci Gubčeve brigade že precej izkušenj v boju proti Italijanom, niso bili dovolj izkušeni v boju proti beli gardi, ki se je začela ustanavljati v poletnih mesecih in v napadih na utrjene postojanke, zlasti na večje. Ker pa so bile manevrske brigade ustanovljene tudi zaradi uničenja sovražnika v utrjenih postojankah, je bilo potrebno za take boje borce pripraviti z učenjem raznih vojaških veščin, za napade na utrjene postojanke. Zlasti je bilo potrebno borce naučiti metati ročne bombe na cilje, oblikovati skupine bombašev in minercev in jih naučiti, kako se priplaziti do postojanke, bunkerja in uporabiti bombe ter mine. Posebno je bilo potrebno naučiti borce napraviti in uporabiti zažigalna sredstva. Po tromesečnih pripravah v Radulji, preizkušenih v manjših bojih, je bila brigada pripravljena za večje napade, na močnejše utrjene sovražnikove postojanke.

Izdajalci slovenskega naroda in okupatorjevi hlapeci so začeli ustanavljati belogardistične postojanke zunaj večjih krajev na dominantnih točkah, med njimi tudi na Suhorju in Ajdovcu, kar je otežilo delovanje partizanov in širjenje NOB v Beli krajini in v trikotu Novo mesto, Žužemberk, Trebnje, zlasti pa prehajanje partizanskih brigad čez Krko na desni breg. Vodstvo slovenskih partizanov se je zato odločilo uničiti ti dve postojanki. Cankarjeva brigada je s pomočjo 13. hrvaške proletarske brigade in Vzhodnodolenjskega odreda 26. novembra 1942 uničila belogardistično italijansko postojanko na Suhorju, kjer je bilo 99 ujetih, okoli 38 belogardistov in Italijanov pa je padlo. Gubčeva brigada pa je v noči iz 11. na 12. 12. 1942 uničila belogardistično postojanko Ajdovec. Ubitih je bilo 25, ujetih 25 belogardistov, ušlo pa jih je 26, med njimi 5 hudo ranjenih.

Na Ajdovcu so bili belogardisti v šoli, cerkvi, cerkvenem zvoniku ter v prosvetnem domu. Postojanke niso bile obdane z žico, bilo pa je nekaj bunkerjev. Okna na stavbah so bila zazidana, toda ne popolnoma, imela so strelne odprtine. Zaradi dobre pripravljenosti borcev, njihove hrabrosti in dobrega vodenja komandanta 3. bataljona Staneta Potočarja – Lazarja, komandanta brigade Lada Ambrožiča – Novljana, komisarja brigade Viktorja Avblja – Rudija, namestnika komandanta brigade Jevtiča Predraga – Dragana in komandirjev čet je bila ajdovska postojanka čez noč uničena. Napadal je 3. bataljon, ostala dva bataljona in Tomšičeva brigada so ga varovali.

Ker so belogardisti slutili napad, ni bilo večjega presenečenja in so se takoj začeli krčevito braniti. Vendar je skupini pod Lazarjevim vodstvom kmalu uspelo zažgati šolo, večini belogardistov v njej pa je uspelo zbežati. Po uničenju šole se je začel močnejši napad na posadko v cerkvi in zvoniku, kjer je bilo 6 do 8 belogardistov. Bombaška skupina, ki so jo sestavljali Franci Kolar, Franc Rojšek – Jaka in Branko Radulović je po razstrelitvi vrat vdrla v cerkev in se začela bojevati s tistimi, v cerkvi. Ker jim je uspelo pobeigniti v zvonik, so zažgali cerkev. Ogenj in dim sta prisilila belogardiste, da so se začeli reševati s skakanjem iz zvonika in spuščanjem po strelovodu. Eden se je pri padcu ubil, drugi je ušel, ostali pa se niso mogli rešiti iz ognja in obstreljevanja in so dočakali grozno smrt v ognju.

Uničenje posadke v cerkvi je omogočilo, da je bil potem kmalu strt odpor v prosvetnem domu, ker ni bilo več nevarnih rafalov iz mitraljeza v zvoniku in ker so vsi borci še bolj stisnili obroč okrog doma. Med napadom so belogardiste pozvali k vdaji, kar pa so odklonili. V domu jih je bilo okrog 46, to je več kot polovica, od celotnega števila okrog 76. Dom je bil enonadstropna stavba. Za zaščito in napad so borcem pomagala zložena metrska polena v višini okrog 2 metra, v dolžini cele stavbe, v oddaljenosti 3 do 4 metre od vhodne strani stavbe. Za skladovnico drv smo se zbrali bombaši in mitraljezci in metali ročne bombe ter streljali v okna in na streho, da smo razbili opeko in ostrešje. Bombaši in mitraljezci smo tudi ščitili borce, ki so se poskušali priplaziti do zidu in vrat, da bi dom zažgali in minirali vrata. Po večkratnih poskusih je Viktorju Omerzi in meni uspelo zažgati dom z zažigalno metlo, tako da sva jo vrgla na leseno ostrešje pod močnim streljanjem mitraljezov na okna. Ogenj pa so zantile v domu tudi eksplozije bomb in svetleči naobji iz pušk. Komandir 3. čete Robert Borštnar – Rado, komandir voda Konrad Rogopevšek – Hugo in jaz pa smo tudi uspeli z dvokilogramsko letalsko bombo minirati glavna vrata, ki jih je po eksploziji razneslo. Borci so imeli odprto pot v dom in vdrli so v prostore, kjer so bili belogardisti. Začel se je boj iz oči v oči, nož na nož. Ker se je ogenj razširil na ves zgornji prostor, so nekateri belogardisti začeli bežati v klet, nekateri pa iz doma. Dosegle so jih krogle in bombe, ali pa so bili ujeti. Tisti v kleti so se še nekaj časa upirali borcem, ki jih je vodil Franc Rojšek-Jaka, ker pa jih je precej padlo, so se kmalu vdali. Najbolj zagrizeni belogardisti pa so ostali v zgornjih gorečih prostorih in so zgoreli. Eden je nekaj časa skakal okrog gorečega dimnika, dokler ga ni zajel plamen in je v obupnem kričanju padel v goreče ruševine. Ob svitu je bil boj končan, toda zaradi gorečih poslopij sploh nismo opazili, kdaj je nastal dan. Bojni ples nam je olajšal in skrajšal naš neutrudni harmonikaš Zdravko, ki je igral partizanske in druge pesmi celo noč.

Plen ni bil velik, ker je večina orožja ostalo v ognju. Zaplenjeno je bilo okrog 30 pušk, največ dolgih francoskih pušk. Petindvajset belogardistov, ki so se vdali, oziroma so bili ujeti, je zaslialo in jim sodilo brigadno vojaško sodišče. Na smrt je bilo obsojenih 19, drugi so bili izpuščeni. Brigada je imela samo enega mrtvega, in sicer je padel Intihar, nekaj borcev pa je bilo ranjenih, med njimi težje Franci Kolar, politični komisar 3. bataljona. Gubčeva brigada je dosegla svoj prvi veliki uspeh, belogardisti pa skupaj s tistim na Suhorju katastrofalen poraz, ki jim je vzel pogum, da bi na Ajdovcu in Suhorju še kdaj postavili postojanko. Po kapitulaciji Italije se sploh niso mogli več dobro postaviti na noge. Pot do Bele krajine in Roga je bila zopet prosta in varna. Prebivalstvo je z navdušenjem sprejelo poraz belogardistov in še bolj podpiralo NOB.

Se nadaljuje

V Benečijo in Rezijo

Po Albertu Jakopiču – Kajtimiru je priredil Jelko Peternelj

9



49. Z enim rafalom iz strojnice je zbil vse tri Italijane nad Kajtimirom. Eden je kajtimir priletel prav čez rame in ga skoraj potegnil s seboj v nekaj sto metrov globok prepad. Tako se je Kajtimir srečno vrnil k prvemu bataljonu, kjer so organizirali obrambo drugega položaja. Italijani so šli za velik uspeh, da so potisnili partizane na nov položaj in so spet napadli s plamenometi



50. Med prvim in drugim položajem je bilo le kakih šest metrov. Ker so Italijani začeli tolči z močnim ognjem vsevprek, so seveda tolkli tudi po svojih. Z eksplozijami so se mešali italijanski vzkliki »mamma mia«. Šele ko so videli, da so pobili precej svojih vojakov, so Italijani prenehali.



51. Nato je počil le še posamezen strel. Italijane je minila volja, da bi še nadalje poskušali pregnati partizane s položajev. V tem boju je bilo devetnajst borcev ranjenih, pet pa jih je padlo. Brigada bolnišnica je dobro delovala. Treba je bilo naprej v Benečijo. Ofenziva na Kolovratu je pokazala, kako strahovito se bojijo Italijani, da bi brigada prodrla v Benečijo.



52. Še tisto noč je brigada zapustila položaje in se napotila proti Matajurju: Tam naj bi že bila Gradnikova brigada. Brigada se je umaknila, ne da bi Italijanom pustila kako sled. Spustila so se v dolino skoraj do Soče in poslali nekaj borcev nazaj da so v razdalji treh, štirih kilometrov zabrisali vsako sled.



53. Italijani, ki so vso noč tičali v zasedah, so drugi dan preiskali vse hribe in niso našli nobene sledi za brigado. V poročilih, ki so jih borci kasneje brali v italijanskih časnikih, je pisalo, da je bilo v hudih krajih na Kolovratu ubitih tristo partizanov, kolikor pa jih je ostalo, so zbežali nazaj na Tolminsko.



54. Bilo je prav narobe. Italijani so imeli v tem boju 296 mrtvih, polovico toliko pa ranjenih. O tem so se partizani prepričali, ko so po kapitulaciji Italije zaplenili arhiv komandature v Kobaridu, v katerem sta bila opisana boj in število italijanskih žrtev. Proti večeru so opazili, da so se italijanske enote začele vračati s hribov v dolino.

Naročam tednik »TV 15«

Ime in priimek _____

Ulica, hišna št. _____

Kraj _____ Pošta _____

podpis _____

kovinotehna

CELJE, MARIBORSKA 7

- veleprodaja,
- zunanja trgovina
- maloprodaja
- inženiring

Kovinotehna, trgovska organizacija s celovito ponudbo

Ivan Mlekuž-Zdenko

3

Bovška četa

Vseh 11 vojakov se je predalo brez odpora. Borci so jim odvzeli uniforme, zaplenili orožje in pobrali opremo. Ranam je podlegel težko ranjeni stražar na mostu. Zajemim vojakom so borci spregovorili o pomenu NOB, in ti so bili vsi presrečni, ker so jih »ribelli« pustili pri življenju, zato so borce objemali in se z njimi rokovali ob odhodu. Obložene borce z zaplenjenim orožjem, strelivom ter opremo je komandir postavil v vrsto ob mostu, kjer so še zapeli pesem Bandiera rossa, nato so krenili po cesti proti Cezsoči in dalje proti njihovem taborišču. Te postojanke Italijani niso lep čas obnovili.

Preureditev Bovške - 3. čete

V začetku februarja 1943. leta je Bovška četa prerasla po številu borcev že za bataljon. Zato so iz teh borcev ustanovili še dve novi četi, in sicer 4. in 5. četo, vse tri pa so še vedno pripadale 2. bataljonu, do tedaj še Soškega odreda. Za obe novi četi je bil določen tudi teren, kjer naj bi operirali, in približna lokacija, kjer naj bi se utaborili. Za 4. četo je bil dodeljen teren zahodno od Bovca, območja vasi Žaga, Log Cezsoški, Srpenica in Trnovo, za taborišče pa je bil predviden kraj v bližini pastirskih staj ovčje planine Bana na zahodnem pogorju Kanina. Za 5. četo je bil določen teren severno od bovške doline, Log pod Mangartom z delom kanalske doline (Rablj, Mrzle vode in širša okolica Trbiža). Za taborišče čete je bil izbran teren na južnem pobočju Mangarta, vzhodno od naselja Strmec nad cesto, ki vodi čez prehod Predel. V 5. četo je bilo vključenih največ domačinov, rudarjev iz rudnika svinca Rablj, ki so dobro poznali ta teren. Za 3. četo je bilo predvideno, da ostane v dolini, v okolici Bovca. (9)

Ustanovitev dveh novih odredov

Se preden je bila izpeljana reorganizacija Bovške - 3. čete, so potekale priprave za reorganizacijo Soškega odreda, ki se je s 13. februarjem 1943. leta razdelil na dva dela in preimenoval v Severno in Južnoprimerški odred. V Severnoprimerški odred (SPO) so bili tedaj vključeni trije bataljoni, katerih operativno področje je obsegalo desni breg reke Idrijce do Tolmina, gornje Posočje, nato zopet desni breg reke Soče od Tolmina navzdol, Goriška Brda z delom Benečije. V Južnoprimerški odred (JPO) so bile vključene enote, ki so do tedaj operirale na levem bregu reke Idrijce in Soče od Tolmina navzdol (Trnovski gozd, Vipavska dolina, Pivka, itd.). Z odredbo štaba operativne cone za Primorsko (komandant Mirko Bračić, komisar Dušan Pirjevec - Ahac) o formiranju dveh odredov iz Soškega odreda (SPO in JPO) z dne 13. 2. 1943 je bila predvidena tudi ustanovitev udarne brigade Andrej Laharnar, za komandanta pa je bil predviden Janko Premrl-Vojko. (10)

Z ustanovitvijo dveh novih odredov so bila imenovana tudi ustrezna vodstva. Za komandanta SPO je bil imenovan Anton Bavec-Cene, za političnega komisarja pa Cveto Močnik-Florjan, oba sta ostala na tej dolžnosti ves čas obstoja tega odreda. Odred so sestavljali trije bataljoni, ki so samostojno operirali vsak na svojem operativnem področju. Prvi bataljon je operiral na področju med Tolminom, Cerknem in Idrijo. Razdeljen je bil po četah, ki so samostojno delovale (komandant bataljona: Jaka Manfreda, politični komisar Jože Peršolja, namestnik političnega komisarja Pavel Perenič-Gašper). Drugi bataljon je deloval na desnem bregu Soče, v Goriških Brdih in delu Benečije. Komandant 2. bataljona je bil Slavko Gombač-Boris, politični komisar Janez Kranjc, namestnik komandanta od druge polovice dalje Stanko Kenda-Nikolaj, pomočnica političnega komisarja Ana Marija Pervanja. Tudi ta bataljon je operiral po četah, ki so bile razporejene vsaka na svojem terenu. Številčno najmočnejši je bil 2. bataljon, ki je imel v svojem sestavu pet čet, od katerih sta 1. in 2. operirali v okolici Kobarida in v vaseh pod Krnom, druge tri čete (3., 4. in 5.) pa so bile razporejene bolj severno v bovški dolini in v Logu pod Mangartom.

Napad na taborišče Bovške - 3. čete

Prav v času, ko so potekale intenzivne priprave za reorganizacijo Bovške čete in za preselitev novoustanovljene 4. in 5. čete iz dotedanjega taborišča Humčič na novo dodeljene terene, je Italijanom uspelo odkriti taborišče čete Humčič, kjer je do tedaj nemoteno prezimovala Bovška četa, od oktobra 1942. leta. Zato so se Italijani pospešeno pripravljali za njeno obkolitev in uničenje. Obkolitev so tudi izvedli v zgodnjih jutranjih urah 13. februarja 1943. leta, ne da bi četa, do tega dne, vedela za priprave. Obkolitev so izvedle tri sovražne kolone, od katerih je prva prodirala skozi naselje Jablance, po stezi proti senožitim Slatniki, ki je speljana na zahodnem pobočju Javorščka in v nivoju višine taborišča na Humčiču ter s tem zaprla umik na pobočje Javorščka in proti vzhodu. Druga sovražna skupina je zaprla dolino Slatnika ob istoimenskem potoku na južni strani taborišča Humčiča. Tretja skupina pa je prodirala iz zahodne čezsoške smeri taborišča skozi senožeti proti vrhu Humčiča, kjer je bilo taborišče čete, četa je bila razmeščena v dveh večjih kavernah, v tretji kaverni pa je bilo skladišče za hrano. Ta dan sta bili v tem taborišču le še 3. in 4. četa, medtem ko se je 5. četa že preselila v novo taborišče (zadnja skupina ravno na večer pred napadom), na sektor Log pod Mangartom in se utaborila na gozdnatem južnem pobočju Velikega Mangarta, pod skalne previse, obdane s krošnjatimi smrekami.

Ker so pričakovali nove borce iz vrst rudarjev iz Rablja, med katerimi je bila večina iz Loga pod Mangartom in Strmca, je vodstvo Bovške čete poslalo že 29. januarja 1943. leta patroljo na področje Mangarta, kjer naj bi pripravila vse potrebno za sprejem novih borcev. Vodja te skupine borcev je bil Milan Palčič, vodila pa sta jo Anton Kuk-Aljoša in Janez Mlekuž-Vitko, tedaj še rudarja. Slednji je ob prihodu v Strmec šel še na delo v rudnik, tokrat zadnjič. Povezavo med Kukom, Mlekužem in drugimi rudarji ter Bovško četo je vzpostavil znani organizator in aktivist Alojz Muznik, tudi rudar, doma iz Bovca. Patrolja je iz bovške doline krenila po stranskih poteh v dolino Bavščice, od tu mimo trdnjave Kluža, kjer je bila italijanska postojanka. Od trdnjave proti Logu so šli kar po cesti, obšli Log pod Mangartom in se povzpeli do gozda nad vasjo Strmec. S tem so nastali v Mangartu prvi zarodki poznejše 5. čete 2. bataljona SPO. Ti borci so s pomočjo zelo aktivnih domačih aktivistov našli primerno mesto za taborišče v kraju Muljava pod Velikim Mangartom. Zgradili so novo leseno barako iz desk in v njej pripravili ustrezna ležišča, ob bivalnem prostoru pa še ločene prostore za kuhinjo. To taborišče je bilo pravo razkošje v primerjavi z dotedanjim. Deske za gradnjo barake je podaril domačin Joža Andrejčev.

Tej četi je bila dodeljena edina lahka strojnica, češka zbrojevka. Za komandirja 5. čete je bil imenovan Milan Palčič (brat že omenjenih dveh sester, partizank Bovške čete, Vere in Franke), prava posebnost Martina Krpana, po velikosti in moči. Za političnega komisarja je bil imenovan Ivan Puntar-Gubec, njegov pomočnik pa je postal domačin rudar Henrik Mavrič-Petrič.

Se nadaljuje

Pogovarjali smo se s podpredsednico konference mladih delavcev na Goriškem Nelko Peloz

V naših očeh naj bo velik pošten delavec

Za starost tja do tridesetega leta je že kako pomembno ugotavljanje, da je nekdo rojen dvainštiridesetega, drugi pa na primer triinpetdesetega. Najbrž je že tako, da imajo ljudje pod 30 svoje specifične želje, potrebe in interese, hkrati pa še mladostno trmo, zaletavost, upornost in ustvarjalnost, revolucionarnost, čut za iskanje novega. Vse mlade generacije, ki so z leti nehale biti mlade, so iskale novosti. Pa so bile te novosti vedno boljše, naprednejše? Tovariš Kardelj je dejal, da se ljudje v družbeni praksi različno obnašajo: včasih imajo napredna, drugi konservativna stališča. Torej ni mogoče vnaprej trditi, da so mladi že zaradi manjšega števila let naprednejši. Mladost res pomeni skakanje čez vodo tam, kjer je most. Naprednost pa nikakor ni mišljena z glavo skozi zid. Za dosego pravega mesta v odločanju o vseh pogledih življenja in dela, mora mladina najti pot za organsko povezavo med dragocenimi izkušnjami ne več samo mladih, temveč tudi starejših. Pa se to v praksi uresničuje? O tem in še o nekaterih drugih vprašanjih, ki zadevajo mlade v združenem delu, smo se ondan pogovarjali z Nelko Peloz, podpredsednico konference mladih delavcev na Goriškem. Poleg tega je Nelka koordinator dela štirih osnovnih organizacij ZSMS v delovni organizaciji Poligalant-Plastik v Volčji dragi.

V Poligalantu je od 520 delavcev 90 mladih, ki imajo svoje osnovne mladinske organizacije po tozdi, in sicer imajo štiri tozde (dva imata združeno OO ZSMS) ter skupne službe.

»En tozd je v Kanalu,« pripoveduje Nelka. »Sicer pa se trudimo, da bi spremenili to našo organizirano. Radi bi imeli eno osnovno organizacijo ZSMS v Volčji dragi in eno v Kanalu, vmes pa močno koordinacijo. Tozdi namreč niso rodili zamišljenega uspeha in mladi bi radi to popravili. Seveda, za to je potrebna prizadevnost vse mladine. Mladi so zainteresirani, pa kljub temu v večji meri pasivni, vsaj pri nas v Poligalantu. Menim, da je aktivnost mladine precej odvisna od predsedstva osnovne mladinske organizacije, ki naj bi se prizadevalo svoje člane motivirati tako, da bodo začutili potrebo po oživitvi svoje organizacije.«

Zaposlovanje še ni tak problem za Poligalant, smo izvedeli. Izvoz, razvoj in marketing odpirajo delovna mesta za nove mlade ljudi, ki imajo sicer že nekaj delovnih izkušenj. Ob tem pa se tudi mladina Poligalanta zaveda današnje krize, ki jo bodo morali prebroditi. Zavedajo se, da so panoga, ki ji lahko čez noč zmanjka dela, saj so osnovne surovine njihove proizvodnje (plastika) vezane na nafto.

Kaj pa odnos do dela? »Moram reči, da ni še zadovoljiv,« pravi moja sogovornica in dalje razpreda vzroke včasih že kar malomarnosti do proizvodnje. »Kot koordinator večkrat poslušam kritike in razmišljanja mladih delavcev o starejših kolegih. Pri tem gre predvsem za nezado-

voljstvo mladih iz neposredne proizvodnje. Ti delavci težko razumejo podjetniški odnos starejših do delovnih sredstev. S tem, ko starejši dajo mladim neizkušenim delavcem vedeti, da so oni s svojimi rokami priložili denar za ta in oni stroj, jih vnaprej postavijo vsaj za stopnico nižje od sebe. Takšen odnos daje občutek manjvrednosti in zapostavljenosti. Zato dostikrat mladi ne čutijo prave spodbude za delo in jim je produktivnost nepomembna. Vsekakor je vzroke treba iskati tudi med samimi mladimi, saj v odnosu do starejših nastopajo največkrat kot posamezniki in ni čutiti tesnega delovanja mladinske organizacije. Razcepljenost je tako že v tozdi, še večja pa je potem med tozdi. Pa še nekaj. Normalno bi bilo pričakovati, da bo vodja dal dober zgled za delo in bo v prvi vrsti pokazal, da je vreden naloge, ki mu je zaupana. Pri tem žal ni vedno tako.

Takšen negativen zgled pa povleče za sabo tudi mlade, za katere si upam trditi, da ob prihodu v delovno organizacijo niso pokvarjeni. Potem pa, tisti, ki so manj plačani kot vodstveni ali vodilni delavci, rečemo jim kar »šefi«, začnejo razmišljati strašno egoistično in raje delajo manj kot več. Poslovni rezultati delovne organizacije so s tem ogroženi. Krivda je pa obojestranska.«

Vse še nekako gre, ko se pogovarjamo zaposleni z zaposlenimi. Služb pa ni za vse in tudi na Goriškem je še precejšnje število nezaposlenih, med katerimi je največ prvih iskalcev zaposlitve. Ti so, razumljivo, mladi. Potem, ko so bolj ali manj uspešno dokončali šolanje in težijo k cilju po osamosvojitvi, normalno, čakajo začetek tistega, ta

pravega; tistega pa ni. Odvisnost od staršev v materialnem pogledu, poseda- nje doma in igranje gospodinske pomočnice v času, ko ima človek v sebi toliko energije, da bi obrnil četrto sveta! Prej ali slej izgubi občutek zajedalstva, saj je le brez krivde kriv. Brez krivde, ker pač ni mogel ničesar storiti, da bi v njegovi izbrani stroki ne bila vsa delovna mesta zasedena.

Nelka nam je navrgla še problem, ki se kaže v različni med fizičnim in umskim delom. Poglobljanje tega prepada vsekakor ni v korist enotne organiziranosti mladih. »Na primer sklicevanje mladinskih sestankov,« pravi. »Po delovnem času vsi uidejo domov, pred začetkom dela pa je nemogoče, ker je večina vezana na prevoz. Ostane še možnost med delovnim časom, ki pa je za delavce iz neposredne proizvodnje nesprejemljiva. Tako pride na sestanek pač tisti administrativci, ki si kakšno stvar lahko privoščimo.

S tem res poženemo kolo mladinske aktivnosti naprej, hkrati pa poglobljamo razliko z delavci iz neposredne proizvodnje. Mi pa veljamo za »frajerje«, ki spet izgubljajo čas. Taka mladinska aktivnost postane forumska, in le kdo bi mogel priseči, da odločitev le nekaterih »umskih« delavcev res predstavlja celotno populacijo mladih v delovni organizaciji?«

Beseda je nanesla še na samoupravljanje. Nelka pravi, da je v samoupravnih organih vse prej kot dovolj mladih. Tako ne morejo dovolj uspešno uveljaviti svojih specifičnih interesov in jih usklajevati s splošnimi družbenimi interesi. Po eni strani je vzrok za tako majhno zastopanost mladine pri odločanju morda res pomanjkanje izkušenj in znanja, po drugi strani pa tudi preslaba organiziranost in nezainteresiranost mladih.

Kakšni so sklepi? »Ne bodimo frajerji, ko nam uspe kako plačano uro prešpricati,« pravi Nelka, »saj so to le šolske avanture, pa še pri teh so padali ukori. V naših očeh naj bo velik in spoštovanja vreden pošten delavec, ne pa tisti, ki je poln zvijač, pretkanosti in pameten le zase. V nas mora zavladati spoštovanje do dela, kult dela, saj vemo, da je le delo edini izvor vseh vrednosti. Tako bomo tudi mladi lahko veliko prispevali k uresničevanju stabilizacijskega programa.«

Živa Drole

Ob 40-letnici pionirske organizacije

V nedeljo je bila v naši šoli prava slovesnost ob našem pionirskem prazniku. Za ta dan smo se pripravljali že precej časa, saj smo želeli, da bi se vsi gostje pri nas kar najbolje počutili.

Okrog osmih so se že zbirali medvojni pionirji, delegacije pionirskih odredov in njihovi mentorji osnovnih šol Črnomlja, Metlike, Novega mesta in Trebnjega. Vsi so dobili značke, lahko pa so se tudi posladkali, za kar je

poskrbela tovarna Pionir iz Subotice. V avli šole so si udeleženci lahko ogledali razstavo o delu medvojnih pionirjev in razstavo o gradnji Doma slovenskih pionirjev. V šoli namreč novinarski krožek vodi in urejuje kroniko o gradnji doma. Pogovarjali smo se v treh delovnih skupinah.

Jaz sem bila članica prve skupine, kjer so se zbrali tudi pionirji – dopisniki. V skupini je bil tudi urednik

Pionirskega lista, tovariš Samide, in tovariš Šali, predsednik ZPMŠ.

Pogovarjali smo se o marsičem, izmenjali izkušnje, povedali, kako delamo v posameznih šolah na tem področju.

Tovariš Šali nam je svetoval tako: Vsak dogodek lahko izrazimo z besedo – literarnim prispevkom, likovno in glasbeno. Zato se moramo pri svojem delu novinarji nujno povezovati tudi z drugimi krožki. Pri delu je treba uporabljati ne le besedo, ampak tudi magnetofonski trak, saj je živa beseda vedno bližja človeku kot pisana. Dobro bi bilo, da bi s filmskim krožkom posneli določene stvari.

Tovariš Šali je poudaril, da

morajo novinarske navade in znanje dobiti vsi člani pri vseh krožkih. Kdorkoli hoče kaj povedati ali zapisati svoje znanje, mora poznati pravila. Zgodovinski in novinarski krožek morata tesno sodelovati tudi z muzeji revoliucije.

Skratka, čaka nas še veliko dela, vendar bomo z delom in voljo tudi to opravili.

S srečanja smo udeleženci poslali pozdravne telegrame Zvezi pionirjev Slovenije, Zvezi pionirjev Jugoslavije, republiški konferenci SZDL Slovenije in republiški konferenci ZSMS ter tovarišu Luku Leskošku.

INGRID MOZINA, novinarski k. COS "Baza 20", Dolenjske Toplice

Na proslavi v Cankarjevem domu

Letos praznujemo 40-letnico pionirske organizacije. Osrednja proslava je bila v ponedeljek v Cankarjevem domu. S Karmen iz 4. razreda sva bili na tej proslavi. Slovesen govor je imel Franc Krzan. Otroški pevski zbor Tone Tomšič nas je razveselil s prijetno pesmijo. Recitirali so gledališki igralci ter pionirji in pionirke iz ljubljanskih osnovnih šol.

V drugem delu proslave pa so se pionirji in pionirke pomerili med seboj v znanju. Ljudje, ki so bili med vojno pionirji, so pripovedovali razne dogodke iz vojne. Na koncu so nas pogostili. Po tem smo se z avtobusom peljali proti domu.

PRIMOŽ, 6. razred
OŠ NH Ivan Bizjak Otlica

Skozi trnje do svobode

Pri krožku smo govorili o 40-letnici ustanovitve pionirske organizacije. Tovarišica nam je svetovala, naj prelistamo knjigo z naslovom Skozi trnje do svobode.

Slike so nas spomnile zgodb, ob katerih smo spoznali, da je bilo pionirjem med vojno še veliko huje, kot pove naslov. Šli so skozi mrz in lakoto, skozi bolezen in ponižanja, celo smrti so morali gledati v oči. Zgodbo o Drejčku, ki je z mamo bežal pred sovražniki, smo slišali že v prvem razredu. Z grozo je ugotovil, da mu bo ranjena mama umrla. V drugem razredu smo gledali film o pogumni Katici, ki je prevažala partizane čez reko Kolpo. Pionirji so bili v neprestani nevarnosti, ko so delali za OF. Najmlajši ilegalčki so se prevažali celo v otroških vozičkih. Najbolj surove dneve pa so otroci med vojno gotovo doživeli v taboriščih. Tam so bili samo številke. Večkrat nam je tovarišica pripovedovala o ukradenih otrocih. Mnogi se niso vrnili. Tisti, ki so se, se vsako leto sestanejo in so srečni, čeprav so jim pred 40 leti ukradli starše, zdravje in svobodo. Pionirji so na že osvobojenem ozemlju hodili v šolo, pa ne v takšno, kot jo imamo mi. Med poukom so stražili. Po vsej domovini je bila razporejena kurirska mreža. Nanjo nas danes spominja Kurirčkova pošta.

Najbolj pogumni pionirji so nosili prave puške in so se bojevali kot odrasli. Eden takšnih je bil Boško Buha. O njegovem tovarštvu smo slišali pripovedovati zdravnico Božovičev. Takšni pionirji-vojaški, kot je bil on, so dali največ, kar more človek dati. Ti so nam vzor junaštva in tovarštva. Nikoli jih ne smemo pozabiti. Saj jih tudi ne moremo.

Trnje, skozi katerega so šli pionirji med vojno, ni rnilo samo njihovih teles, rnilo je tudi duše. Srce nas boli, ko gledamo te slike in filme, ko beremo in poslušamo take zgodbe. Želim si, da nikomur ne bi bilo treba hoditi po tako trnovi poti.

DRAGO MILAK, 4. a, OŠ Bakovci

Med Ravnami na Koroškem in Halmstadom na Švedskem

Iz osnovne šole Prežihov Voranc z Raven na Koroškem so nam sporočili, da si že nekaj časa redno dopisujejo s slovenskimi vrstniki, ki živijo v Halmstadu na Švedskem. »Kakšni so stiki, boste lahko razbrali iz pisem, ki so nam jih pred kratkim poslali,« so napisali naši dopisniki iz Raven. Pa razberimo še mi:

Pozdravljeni prežihovci!

Res je že čas, da se vam oglasimo iz že precej hladne Švedske. Ne vemo, kako naj se vam oddolžimo za vse, kar ste nam poslali po tovarišici Marjani in tovarišu Binetu. Hvala, tisočkrat hvala za vse!

Slika že krasi našo skromno sobico, ki jo imamo otroci v našem društvu, knjige in vaše glasilo smo z veseljem prebrali. Kot veste smo praznovali peto obletnico obstoja našega slovenskega društva in upamo, da nam je proslava uspela, čeprav se še zdaleč ne moremo kosati z vašimi proglavami in prireditvami. Trudili pa se bomo, da vas bomo mogoče tudi v tem dohiteli.

Tudi pozabili nismo na vas, saj vam tolikokrat pišemo v mislih, ko pa je treba ta pisma in naše misli prenesti na papir, nam zmanjka poguma. Bojimo se, da bi bilo preveč napak. Saj razumemo slovensko, pišemo in beremo tudi, le slovnič na nam dela preglavice, zato vas prosimo, da nam oprostite, če bo veliko napak. Nič ne bomo jezni, če nam boste napake popravljali. To nas bo le nagnalo, da se drugič bolj potrudimo.

Tu živimo tako kot vsi mladi pri vas. Po šoli, ki je tu celodnevna in nam vzame največ časa, se radi tudi zabavamo. Vključeni smo tudi v razne krožke in športna društva.

Najraje pa se zbiramo v našem domu. Tu pojmemo, plešemo, igramo namizni tenis, šah, če pa je vreme lepo igramo odbojko ali pa balinamo. Vsako sredo imamo v našem slovenskem domu vaje v petju, recitiramo, igramo na kitaro, piščalke, radi pa zaigramo tudi kakšno kratko igrico.

Kaj več pa vam bomo napisali v drugem pismu. Prilagamo tudi nekaj risbic, naslovov in pisma Alenke Fele, Suzane in Patricije. Tudi Ana je napisala kratko pismo.

Lepo vas pozdravljamo

Samorastniki iz SKD »Ivan Cankar«
Box 4009, 3004 Halmstad, Švedska

Oglasite se hitro!

Na ekskurziji v Zagrebu

V decembru lani je nekaj učencev osnovnih šol občine Brežice obiskalo vojno gimnazijo v Zagrebu. Ne ekskurzijo smo lahko šli le tisti, ki čutimo veselje do tega poklica in nas ta šola res zanima.

Prijazni oficir nam je razkazal šolo, ki nas je pošteno presenetila. Povedal je tudi, za kateri vojaški poklic se lahko odločis v tej šoli ali po njej. Učilnice niso nič podobne našim. Njihove učilnice so že skoraj prave delavnice, laboratoriji in kabineti. Ogledali smo si tudi dvorano, v kateri imajo na velikih tovornih avtomobilih pripete radarske antene. Pokazali so nam tudi aparate, s katerimi odkrivajo okvare na radijskih oddajnikih in nekatere vrste streliva. Ob vsem, kar smo videli, smo onemeli, saj se nam še sanjalo ni, da je kje šola, ki bi bila tako sodobno opremljena. Namen ekskurzije je bil dosežen, saj si večina od nas želi, da bi kdaj sedela v klopih take šole. Navdaja nas samo strah pred strogim zdravniškim pregledom, ki traja celo nekaj dni.

SAMO PETELINC, 7. c, OŠ bratov Ribarjev Brežice

Ko prebiram Obrambo

Ob četrtkih, ko pridem iz šole, prelistam Obrambo. Zanima me, če je v njej kaj novega. Najbolj me zanima orožje in tudi to, če so kje spet nove vojne. Posebno me zanimajo tanki, pa tudi to, kako so vojaki oblečeni. Če zapade sneg, imajo bele obleke, da jih nihče ne opazi. Ko snega ni, imajo zelene, da jih je tudi težko opaziti.

JOŽICA KAUCIČ, 3. a OŠ Bakovci

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naših in vaših dvajset let

Naj bo tokratno kramljanje, dragi prijatelji, malce drugačno. Ko smo že pri dvajsetletnici izhajanja TV-15, tudi na naši strani ne moremo mimo spomina na tiste nekdanje sodelavce, ki so orali ledino mladinskemu koticu v tem našem časopisu. Nekateri med vami, ki ste spremljevalci našega pisanja že dalj časa, gotovo še niste pozabili, da se je pod takšno kramljanje še nekaj let nazaj podpisovala naša Milena. Milena Štrajnarjeva je urejala tole mladinsko stran od samega začetka. Danes opravlja naloge kot urednica revije Borec. Vendar so vrata njene pisarne komaj korak od naših delovnih prostorov, in zato še vedno pozorno kakor nekoč spremlja, kaj snujemo iz tedna v teden za vas. Želeli smo, da bi vam ob tej priložnosti Milena napisala nekaj besed. Pa se je raje odločila in nam prinesla skrbno v album zbrana pisma, od katerih smo enega izbrali za dodatek k temu kramljanju: »... Menim, da mladih ni mogoče pitati le s križankami in rebusi in za spremembo še s kakšnimi potopisi ter poljubno znanstvenimi razpravami. Tudi del tega je potreben, vendar mladi pri vsem tem ne smejo, vsaj ne bi smeli ostati brez zgodb, iz katerih lahko spoznajo življenje, pa naj bo z njega lepe ali temne strani, vezane na pretekle ali sedanje dni. To življenje mladi morajo spoznati. Morajo ga občutiti. Saj menda ne bomo ustvarili le robotov, da bi jih zdaj le strokovno izpopolnjevali. Vsaj kanec čustvanja in človeške topline jim je vendar treba privzgojiti in ohraniti. Zato sem kritizirala, ko so ukinili mladinsko stran v Delu, ko so prenehali s tiskanjem Barčice v Slovenskem Jadranu, ko je prišlo do likvidacije Mlade njive v Ljubljanskem dnevniku. Kaj hočem, za mladino največkrat zmanjkata prostor in čas. In to je tisto napak. Mladina ne bo večno mlada. V njej je skrita naša bodočnost in od vzgoje je odvisno, kakšen bo naš jutrišnji dan ali bolje, kakšen bo naš jutrišnji človek. S tem hočem reči, da sem vesela, ker TV-15 ni samo obdržal, pač pa je celo na novo ustvaril mladinsko stran, prav takrat ko so jo ukinjali drugi...« Takole nam je (21. 12. 1974) pisala Marta Gromova iz Ljubljane in menda ni treba ničesar dodati.

Lepe pozdrave vsem skupaj od vseh, ki delamo na TV-15.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Iščemo, brskamo, raziskujemo...

Na pobudo razpisa, ki ga je objavila revija Pionir, smo se lotili raziskovalne naloge. Poiskati je namreč treba najstarejšo knjigo v domačem kraju.

Kar hitro smo pobrskali po podstrešjih in preiskali vsebine starih in pozabljenih kovčkov. Našli smo marsikaj zanimivega in dragocenega. Zbrali smo približno 25 knjig, ki so izšle pred letom 1900. Vse bomo natančno pregledali, obdelali in popisali. Najzanimivejše je odkritje 5. zvezka Erjavčevih Zivali v podobah. Gre za prvotno izdajo, je še kar dobro ohranjena. Seveda bomo med vsemi zbranimi poskalili tudi najstarejšo. Vemo, da naše odkritje ne bo kaj posebnega, ker bodo našli drugi gotovo še starejše, povemo pa lahko, da nas je ta raziskovalna naloga zelo pritegnila in smo se je z veseljem lotili. To je pa tudi eden izmed ciljev in namenov raziskovalnega dela, ni res?

ALENKA CIZL, 6. a, nov. krožek, OŠ Artiče

Kaj dela vojak

Kaj dela vojak?
On varuje našo domovino,
naše meje,
tebe in tvojega ata,
mamo in tvojega brata.
On varuje tudi vse nas,
naše igrače
in tudi naše otroštvo
v svetlem lesku.

VESNA KORELC, 6. c
OŠ Simon Jenko
Kranj

Dedek pripoveduje

Dedek mi rad pripoveduje o življenju med vojno. Tudi o bolnišnici Franji mi je pripovedoval.

Ob koncu leta 1943 so aktivisti Cerknega in sanitetno osebje 9. korpusa izbrali zanj sotesko rečice Pasice nedaleč od Novakov. Za postavitev barak so prinesli po strugi različen material. Bolnišnica je bila naravno krita in zaščitena. Ker so se bali izdajstva, so izselili vse okoliške kmetije. Od nastanka bolnišnice Franje pa do konca vojne se je v njej zdravilo več kot 500 težkih ranjencev. Ob vходу v sotesko je tudi majhno grobišče, kjer so pokopali umrle v bolnišnici.

Ranjence so pripeljali do rdeče hiše. Tam so vsakemu ranjencu zavezali oči in dva bolničarja sta ga na nosilih prenesla po strugi in čez dvizni most v bolnišnico. Ravno tako z zavezanimi očmi so ozdravelega ranjenca prenesli iz bolnišnice.

Med ranjenci, ki so se zdravili v Franji, je bil tudi moj ded. Takole mi je pripovedoval: »Ranjen sem bil na Skofjeloškem vrhu konec decembra 1944. Najprej so me pripeljali v premično bolnišnico 31. divizije v Novakih. Ker so me morali operirati, so me prenesli v bolnico Franjo. Tu sem ostal do konca aprila 1945. Ležal sem najprej v baraki številka 7, po operaciji pa v baraki številka 14. Med zdravljenjem so nas dvakrat prenesli v bunker, da smo bili na varnem.

Le kdo ne bi bil ponosen na dedka, ki je toliko preživel? In kdo ga ne bi imel rad?

ANDREJKA HRVATIN, 4. a, OŠ Prade



O čem je pisal TV-15 pred desetimi leti

... Seveda si je iluzorno obetati, da bo lahko kratko leto, ki prihaja razrešilo številna nasprotja, ki so se kopičila dolga leta poprej. Toda želja, da bi ta nasprotja reševali vsaj na bolj človeški način, ne bi smela biti iluzorna, če nam koledar kaže, da se bližamo tretji četrtini sodobnega, civiliziranega in tehnoloških dosežkov polnega dvajsetega stoletja. Ali bomo naslednje leto znova ugotavljali, da človeštvo za vso to sodobno civilizacijo še ni bilo dovolj zrelo, ker jo v prvi vrsti uporablja za najbolj brutalne in nečloveške namene.

Drugače si tudi ni mogoče razlagati velikega protislovja pravkar končanega leta, ko so se po eni strani zaradi številnih potovanj visokih državnikov silovito skrčile razdalje med posameznimi najbolj oddaljenimi deli sveta, pa so po drugi strani nerazviti narodi po raznih delih sveta umirali od lakote, ker je svet na njih pozabil...

1. januar 1973

...Zavrnil je nekatera napačna mnenja o sedanji veliki politični akciji zveze komunistov. Predvsem je poudaril, da nikakor ne gre le za prizadevanja, da bi dosegli gospodarsko stabilizacijo. Naloga je mnogo širša. Motijo se tisti, ki mislijo, da bi bilo že vse urejeno, ko bi naredili red v gospodarstvu. Zakaj treba je urediti tudi vsa druga področja družbenega življenja – od socialnega, odprave socialnih razlik do šolstva in kulture. Vsa ta vprašanja so neločljivo povezana in tudi ni mogoče pripisovati nobenemu prednosti.

Dejansko gre za dolgotrajen, težaven boj, ki naj prinese zmago samoupravni

ureditvi naše družbe. Če bi hoteli pogniti jasno črto, fronto tega boja, bi ugotovili, da so ne eni strani sile, ki si v zsemi močni prizadevajo, da bi naša samoupravna družbena ureditev postala temelj družbe; na drugi strani pa so nasprotne sile; ta mejna črta pa je pravzaprav razmejitev razrednega boja.

(iz poročila o pogovoru
Staneta Dolanca
s političnim aktivom Ljubljane)
1. februar 1973

... Zadnja leta smo vse bolj zanemarljivi revolucionarne oblike političnega dela. Množično in posamezno delo z ljudmi smo nadomeščali s tako imenovanim forumskim vodenjem, ki je vodilo v birokratizacijo, samovoljo in podobne zablode, predvsem pa je oslabilo stik političnega aktivista z množicami. Marsikje so se v ospredje prerinili ljudje z malomeščanskimi in drobnolastniškimi težnjami in navadami, ki so v političnem aktivizmu iskali le osebne koristi, položaj z dobro plačo ter z malo dela in odgovornosti, izboljšanje lastnega blagostanja na račun družbe in drugih. Tem so bile na poti revolucionarne vrednote (sposobnost za delo z množicami in posamezniki, čut za demokratičnost in enakost, osebna skromnost, požrtvovalnost, pogum in zvestoba revoluciji), zato so jih skušali potisniti v stran, med staro šaro, prav tako pa so potiskali v stran tudi nekdanje zveste in prekaljene aktiviste, ki so se zavzemali za pristnejše stike z množicami in proti maličenju socialističnega razvoja...

30. avgust 1972



Naslov lista in njegovo rojstvo

Potem ko so se leta 1962 organizacije bivših borcev NOV, vojaških vojnih invalidov in rezervnih vojaških starešin Slovenije združile, je bilo sklenjeno, da bo nova, enotna organizacija imela tudi enotno glasilo. S tem naj bi nehala izhajati Glasnik rezervnih oficirjev in podoficirjev ter Vestnik vojaških vojnih invalidov, medtem ko naj bi glasilo ZB Borec ostalo zgolj revija s poudarkom na zgodovinski in leposlovni vsebini s tematiko NOB. Kot tedanji glavni in odgovorni urednik Borca in član predsedstva organizacije sem dobil od njenega ožjega vodstva nalogo, da sestavim predlog koncepta novega lista in izvedem vse priprave za njegovo »rojstvo«. Predviden sem bil tudi za glavnega urednika, medtem ko smo za odgovornega urednika pridobili Črtomira Šinkovca.

Sprva je bilo zamišljeno, naj bi bil novi list pretežno informativni medij, zato smo ga imenovali Obveščevalec. Potem pa se je iskristaliziralo mnenje, naj bi list kot glasilo borcev NOV, vojaških vojnih invalidov in rezervnih vojaških starešin obravnaval tudi njihove probleme, objavljaj sestavke s tematiko varovanja in razvijanja tradicij NOB in revolucije, tolmačil naloge ljudske obrambe in civilne zaštite itd. To je terjalo, da poiščemo zanj drugo, ustrežnejše ime.

To vprašanje je prišlo hkrati s konceptom lista na dnevni red ene izmed sej ožjega aktivna organizacije jeseni 1962, ki jo je vodil tedanji predsednik Janko Rudolf.

Spominjam se, da smo mi ob vprašanju naslova precej dolgo belili glave in da se razprava ni in ni hotela premakniti z mrtve točke. Nekdo je predlagal, naj se list imenuje Poročevalec, drugi je menil, naj povzamemo zanj ime Glasnik, kar bi bilo vabljivo zlasti za rezervne vojaške starešine, itd. Naposled je bilo izraženo menje, naj bi si pomagali z imeni naših partizanskih enot in ustanov. Janko Rudolf je tedaj velel prinesiti na mizo njihovo kartoteko.

Nato je jermal iz škatle karton za kartonom in citiral imena, toda nobeno ni zbudilo ustreznega odmeva.

Nekje na sredi je nenadoma dejal z malce povzdignjenim glasom: »Kaj pa TV 15?«

Tedaj smo se bolj resno zamislili. Vsi smo vedeli, kaj je med NOB pomenila ta kratka in kakšno vlogo je imela osrednja kurirska postaja TV 15 v Občicah pri Dolenjskih Toplicah, zato se nam je zlahka porajala asociacija z morebitnim naslovom novega lista, in njegovo vsebino: informativnost, ažurnost, tradicije NOB in revolucije, povezava organizacij itd.

»No, kaj mislite?«

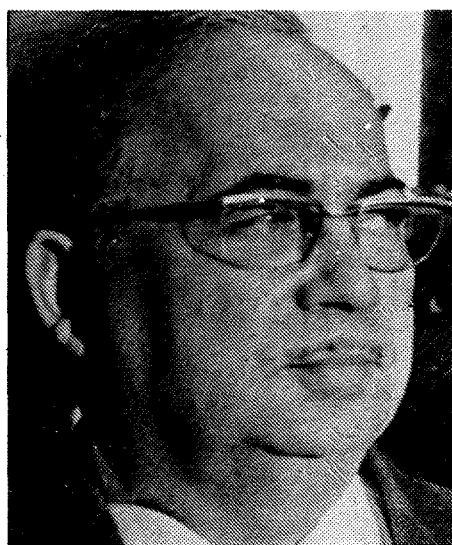
Nihče ni ugovarjal predlogu in po kratkih izmenjavah misli med posamezniki smo se z njim vsi strinjali. Predlog je v naslednjih dneh sprejel tudi plenar organizacije.

Medtem je redakcija – z menoj vred štirje novinarji – pripravljala prvo številko, uprava pod vodstvom Jožeta Blatnika pa adremo. Tisk je prevzela tiskarna Ljudske pravice. Za (honorarnega) tehničnega urednika smo najeli Vlada Šlambergerja, novinarja Dnevnika, ki je priskrbel tudi glavo lista (z značilnim obrisom ozemlja Slovenije v rdeči barvi) Tako je prva številka izšla tik pred novim letom 1963 (z datumom 1. 1. 1963) in odšla na pot, na naslove naročnikov Borca, Glasnika in Vestnika ter drugih »potencialnih« naročnikov.

Zanimanje, ki so ga zbudile med bralci že prva in naslednje številke, je preseglo vsa pričakovanja. Z vseh strani so prihajala na naslov novega lista priznanja in pohvale. Ime TV 15 se je hitro udomačilo, kot se je med NOB udomačilo npr. ime Slovenski poročevalec. Število naročnikov je kmalu naraslo na 40.000 (največjo naklado pa smo imeli v enem izmed naslednjih let: nad 50.000).

To, da so člani organizacije prebrali list z zanimanjem, ga sprejeli zares za svoje glasilo, nestrpno pričakovali naslednje številke in vanj vneto dopisovali, je bilo najboljše priznanje pravilnosti sklepa vodstva ZZB NOV o njegovi ustanovitvi in hkrati naj lepše plačilo za trud vseh nas, ki smo sodelovali pri njegovem rojstvu.

France Šuštersič



Pred dvajsetimi leti sta tale dva moža, France Šuštersič in Črt Sinkovec, pogumno začela z urejanjem TV 15; France Šuštersič kot glavni in Črtomir Sinkovec kot odgovorni urednik. Želeli smo, da bi ob tej priložnosti nekaj vrstic prispeval nekdanji »odgovorni«, pa je žal, zbolel. Zato mu želimo predvsem čimprejšnjega okrevanja!

tv-15 naš
TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35